

**TRABAJO DE FINAL DE GRADO EN TRADUCCIÓN E
INTERPRETACIÓN**

TREBALL DE FI DE GRAU EN TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

Departament de Traducció i Comunicació

TÍTULO / TÍTOL

**Anàlisi i comparació del doblatge i la subtitulació de la
sèrie educativa d'animació *Green Generation*
(anglés/espanyol/català)**

Autor/a: Joana Milian Querol

Tutor/a: Frederic Chaume Varela

Fecha de lectura/ Data de lectura: setembre de 2023

Resumen/ Resum:

En aquest treball s'analitza el doblatge i la subtitulació de la sèrie d'animació *Green Generation* del productor valencià Vicent Monsonís Andreu. En primer lloc, s'exposaran algunes reflexions teòriques sobre la redacció de textos dirigits a un públic infantil, així com sobre la seua traducció. A més, s'explicaran més exhaustivament les característiques del doblatge i la subtitulació per a xiquets i les diferents tècniques que s'apliquen segons les diverses restriccions que operen en aquest tipus de texts.

Després, es presenta el corpus seleccionat amb la metodologia triada per a dur a terme l'anàlisi d'aquest. A continuació, amb els resultats obtinguts en l'anàlisi comparativa i descriptiva del doblatge i la subtitulació d'aquesta sèrie valenciana a l'espanyol i a l'anglès, se seleccionen els trets més importants de la traducció tenint en compte els paràmetres triats tant per a l'anàlisi del doblatge com per a l'anàlisi de la subtitulació.

A partir de l'anàlisi, s'exposaran unes conclusions que s'extrauran de la combinació de la investigació teòrica sobre el doblatge i la subtitulació per a xiquets i l'anàlisi de la traducció d'una sèrie d'animació que té com a destinatari el públic infantil.

Palabras clave/ Paraules clau: (5)

Traducció audiovisual, Destinatari infantil, Doblatge, Subtitulació, Animació.

Estil bibliogràfic

7ª edición APA

Índex

1. Introducció.....	5
1.1. Motivació.....	5
1.2. Objectius.....	5
1.3. Metodologia.....	5
1.4. Estructura.....	6
2. Marc teòric.....	7
2.1. El destinatari infantil.....	7
2.1.1. El text infantil: característiques i traducció.....	7
2.2. Traducció audiovisual amb destinatari infantil.....	11
2.2.1. Doblatge per a xiquets.....	11
2.2.2. Subtitulació per a xiquets.....	13
3. Metodologia i corpus.....	15
3.1. Aproximació metodològica.....	15
3.2. Fases del treball.....	15
3.3. Presentació del corpus.....	16
4. Anàlisi.....	20
4.1. Català > Espanyol.....	20
4.1.1. Doblatge.....	20
4.1.2. Subtitulació.....	23
4.2. Català > Anglès.....	25
4.2.1. Doblatge.....	25
4.2.2. Subtitulació.....	28
5. Conclusió.....	32
6. Bibliografia.....	34
7. Annexos.....	36
ANNEX I.....	36

ANNEX II	66
ANNEX III	95
ANNEX IV	99

Índex d'il·lustracions

Il·lustració 1. Característiques d'un projecte de traducció de literatura infantil i juvenil (García de Toro, 2014: 130)	10
---	----

1. Introducció

1.1. Motivació

L'elecció d'aquest tema ha vingut motivada pel meu interès cap al món de la traducció audiovisual, en especial pel doblatge i la subtitulació. A més, he tingut l'oportunitat de treballar de primera mà amb un productor valencià, la qual cosa ha facilitat el treball, ja que he pogut accedir als guions i vídeos originals del corpus que he seleccionat per a dur a terme l'anàlisi.

Com que el català és la meua llengua materna, el fet de poder treballar amb una producció originalment escrita en aquesta llengua m'ajuda a augmentar els meus coneixements sobre la meua llengua i a divulgar-la en el món acadèmic. A més, el públic infantil és un tipus de destinatari al qual no se li para massa atenció durant el grau de Traducció i Interpretació, i és per això que he volgut indagar en ell i en els problemes que un encàrrec de traducció amb aquestes característiques pot comportar.

El tema dels problemes mediambientals de què tracta la sèrie que he seleccionat per al corpus ha sigut un altre dels al·licients d'aquest TFG i té una importància cabdal hui dia des del meu punt de vista. És per això que qualsevol aportació que contribueix a educar els xiquets sobre aquests problemes em pareix molt interessant i necessària.

1.2. Objectius

L'objectiu principal d'aquest treball és analitzar quins criteris s'han seguit per portar a terme el doblatge i la subtitulació, tant a l'espanyol com a l'anglès, d'un encàrrec real sobre traducció audiovisual per a xiquets. Al mateix temps, amb l'anàlisi del corpus, vull arribar a conèixer quines són les característiques de les produccions que tenen com a destinatari el públic infantil i, de manera pràctica i comparativa, observar les diferències entre les traduccions a dues llengües i les dues modalitats de traducció emprades.

1.3. Metodologia

Com es veurà de manera detallada en el capítol dedicat a la Metodologia i Corpus (cf. Cap. 3), aquest treball s'ha dut a terme seguint dues fases: en primer lloc, la recerca teòrica sobre la traducció audiovisual per a xiquets i sobre les característiques dels textos infantils i juvenils i, en segon lloc, l'anàlisi comparativa de la sèrie d'animació *Green Generation* del productor valencià Vicent Monsonís Andreu, tant la comparativa entre modalitats com la comparativa entre llengües, és a dir, començaré amb una comparació sistemàtica del

doblatge i una altra de la subtitulació. A més, les separaré entre traducció del català a l'espanyol i traducció del català a l'anglès. Finalment, redactaré els resultats més importants que trobe i en trauré conclusions.

1.4. Estructura

L'estructura d'aquest treball està organitzada de la següent manera:

En primer lloc, després d'aquesta breu introducció, explicaré les principals nocions sobre els textos infantils, la seua traducció i, en especial, la traducció de les produccions audiovisuals per a xiquets (Capítol 2). A continuació, presentaré el corpus i la metodologia seleccionada per a dur a terme aquest treball (Capítol 3). Després, exposaré l'anàlisi descriptiva i contrastiva del treball de comparació de les traduccions del doblatge i la subtitulació a partir dels paràmetres seleccionats (Capítol 4). Finalment, trauré les conclusions a què aquesta comparació i investigació em portaran (Capítol 5). El treball es tanca amb quatre annexos que contenen les taules on he dut a terme l'anàlisi completa dels guions d'aquest treball comparatiu. D'aquesta manera, l'Annex I pertany a l'anàlisi del doblatge del català a l'espanyol, l'Annex II a l'anàlisi del doblatge del català a l'anglès, l'Annex III a l'anàlisi de la subtitulació del català a l'espanyol i l'Annex IV a l'anàlisi de la subtitulació del català a l'anglès.

2. Marc teòric

2.1. El destinatari infantil

A l'hora de redactar un text, hi ha diversos factors que s'han de tenir en compte. Un d'ells és el destinatari i el seu grau d'especialització, l'edat, la proximitat entre emissor i receptor, etc. Aquest element, juntament amb molts altres factors (camp del discurs, mode del discurs, etc.), marcarà la manera d'expressar-se de l'autor o autora. És per això que els textos escrits per a un destinatari infantil no presenten les mateixes característiques que aquells escrits per a adults. El mateix ocorre amb els textos audiovisuals, on el públic infantil podria considerar-se un dels més importants a escala global. D'acord amb De los Reyes (2015: 83-84), molts desenvolupadors de productes multimèdia (videojocs, llibres electrònics, etc.) tenen com a objectiu principal el destinatari infantil. A més, moltes produccions audiovisuals estan enfocades a una audiència «familiar» o estan pensades «per a tota la família». Aquestes no solament estan produïdes amb l'objectiu d'entretenir adults, sinó també xiquets (Thompson, 1980: 111 en De los Reyes, 2015: 86).

Es podria pensar que un conte infantil presenta les mateixes característiques que una sèrie d'animació infantil. No obstant això, la particularitat dels textos audiovisuals és la dualitat en la percepció de la informació, és a dir, que el receptor utilitza tant el canal visual com l'acústic per rebre la informació del producte, mentre que en la resta de textos sol estar present només el primer (Chaume, 2004 en De los Reyes, 2015: 84-85). A més, com s'ha mencionat anteriorment, s'ha de tenir en compte el receptor del missatge que es vol transmetre amb aquesta producció. Quan es tracta de cine per a xiquets, especialment l'edat i el desenvolupament cognitiu i intel·ligència fílmica d'aquests hi juguen un paper crucial (Rodríguez i Melgarejo, 2009:18 en De los Reyes, 2015: 88-89).

2.1.1. El text infantil: característiques i traducció

Si bé un text infantil pot parèixer senzill a simple vista, la investigació realitzada en aquest tema ens mostra que les coses no són tan ximples com podria parèixer, com es veurà tot seguit. A l'hora d'escriure un text per a un públic infantil, cal tenir molts aspectes en compte. Cada detall té una gran importància si pensem que un xiquet absorbeix tota la informació que rep durant els anys d'infància. És per això que cal considerar tots els elements que juguen un paper tan rellevant, ja siga a l'hora de redactar un text com a l'hora de traduir-lo.

En primer lloc, un text infantil té dues funcions molt destacades: la d'entretenir i la d'ensenyar. Aquesta dualitat s'haurà de reflectir en el text meta per tal de mantenir l'essència original. La funció didàctica d'aquests textos porta de vegades a la manipulació del text per part del traductor (intervencionisme) o per part d'altres factors externs, com ara les editorials (García de Toro, 2014: 124). Aquesta qüestió i les que apareixen a continuació a partir dels conceptes que exposen alguns autors especialitzats, demostren que aquesta tasca aparentment senzilla té molta complexitat.

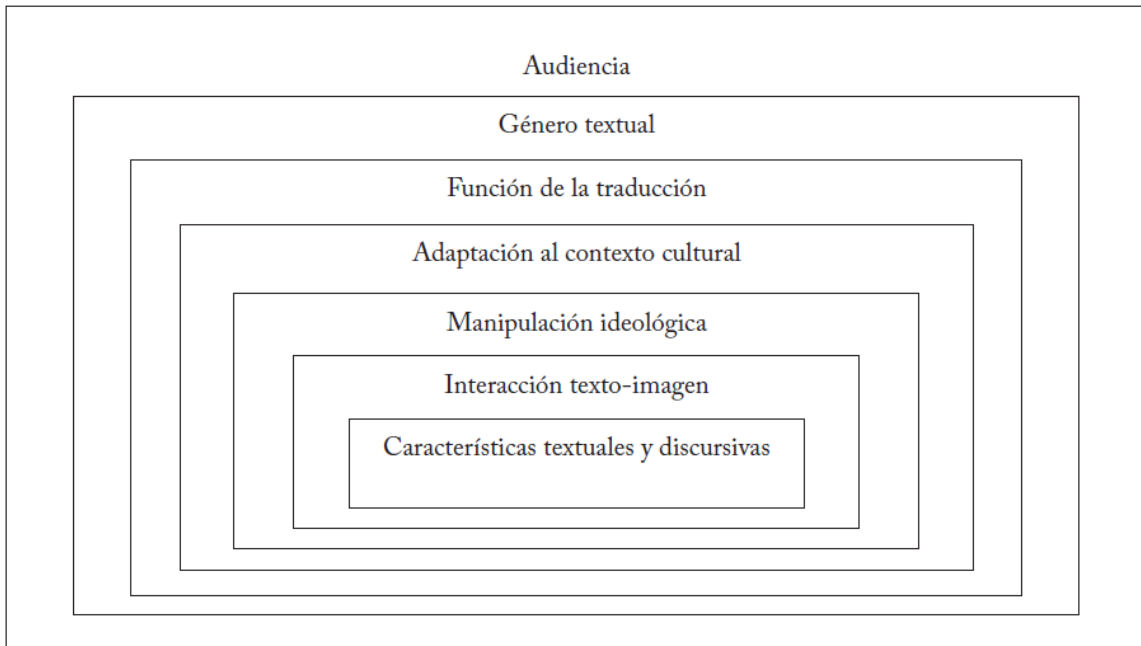
D'una banda, conèixer el destinatari és essencial a l'hora d'escriure un text. Segons García de Toro (2014: 126), la literatura per a xiquets es caracteritza per la seua bicefàlia. No solament és dirigida als xiquets, sinó que també ho està als adults, ja que són aquests els que tenen el poder d'elegir què veuran els xiquets i, fins i tot, poden fer de narradors per als xiquets. D'altra banda, la literatura infantil es considera un gènere literari menor pel fet d'estar «restringida» a una part de la població. Com a conseqüència, la traducció d'aquest gènere es considera de poca importància i ha adquirit un estatus marginal. A més, l'aparent senzillesa d'aquest tipus de literatura fa que es considere una «activitat intel·lectualment inferior», com sosté l'autora.

Un tret que caracteritza aquest tipus de textos són les imatges. Com trobem en el gènere audiovisual, del qual parlarem més endavant, el text pot estar acompanyat d'imatges, sobretot en textos dirigits als infants més menuts. El canal visual incorpora una nova dimensió que s'ha de tenir en compte a l'hora de traduir un text d'aquestes característiques. Així mateix, en moltes ocasions, aquests textos incorporen un altre tret: el so. Quan un text està escrit per tal de ser llegit, moltes vegades presenta característiques com ara repeticions, rimes, onomatopeies, jocs de paraules, etc. Aquesta característica augmenta considerablement la dificultat a l'hora de traduir textos infantils (Lathey, 2009: 31-34).

Pel que fa al context cultural, Alvstad (2010: 22-27) explica que aquest canvia del text original al text meta i que, per tant, caldrà adaptar algunes referències per tal de garantir la comprensió del text per part de l'audiència infantil. Tanmateix, l'autora també destaca que si s'adapten tots aquests elements culturals, es perd l'oportunitat de potenciar l'habilitat de comprensió dels xiquets. En aquest sentit, entra en joc la manipulació dels textos infantils a l'hora de la traducció. Aquest fenomen, anomenat «purificació» per Klingberg (1986:12 en Alvstad, 2010: 22-27) fa referència al canvi d'elements i

referències del text original per raons ideològiques. Ací torna a entrar en escena la dualitat d'audiència, ja que són els adults els qui decideixen quins són els valors que un text infantil ha de tenir i no tenir. Com que aquests valors canvien depenent del país o la regió, s'han vist molts casos de restriccions i censura. Un exemple d'aquesta censura seria el recent cas de la producció *Lightyear* (Angus MacLane, 2022) de Pixar, la qual ha sigut prohibida en 14 països d'Orient Mitjà i Àsia Occidental pel seu contingut LGBTI. A més, altres elements es poden manipular per tal d'homogeneïtzar el text, simplificar-lo o fins i tot enriquir-lo (Alvstad, 2010: 22-27).

En alguns casos, els dialectes o el llenguatge col·loquial es converteixen en llenguatge estàndard en el text meta a través de la traducció. Aquesta domesticació, juntament amb l'adaptació dels referents culturals, ajuda a potenciar la comprensió per part del destinatari. En canvi, si el traductor opta per una estrangerització i no manipula o adapta el text, crearà una traducció amb un factor didàctic afegit: aprendre quines són les diferències culturals entre la cultura del lector i la de la història. No obstant això, la idea de protegir els lectors infantils enfront d'elements conflictius per a la cultura meta fa que l'estratègia d'estrangerització no siga la preferent en la majoria dels casos (García de Toro, 2014: 128). El traductor ha d'elegir quina estratègia seguir a l'hora de començar un projecte d'aquestes característiques. És per això que un projecte de traducció amb destinatari infantil sempre serà determinat per aquests factors que he esmentat i que es poden veure de manera gràfica en el següent esquema (García de Toro, 2014: 129-130):

Il·lustració 1. Característiques d'un projecte de traducció de literatura infantil i juvenil (García de Toro, 2014: 130)

Després de veure aquestes característiques, l'autora arriba a la conclusió que, efectivament, la tasca de traduir textos infantils no és senzilla encara que ho pugui parèixer si solament n'analitzem les característiques formals. L'autora cita Hunt (1991: 161), qui menciona algunes de les característiques estructurals i del llenguatge de la literatura infantil: la senzillesa de les estructures sintàctiques, la limitada varietat lèxica i complexitat gramatical, el registre simple, l'ús de frases estàndard, lèxic senzill, paraules de la vida quotidiana, repeticions, i frases i textos breus. Quant al contingut, s'hi observa una manca de detalls històrics, tècnics o d'especialitat, la preferència per temes màgics, de fantasia, simplicitat i aventura, infància, amistat, relacions familiars, processos de maduració, i s'eviten temes com la violència, la mort, el sexe, l'horror, la guerra, les normes socials controvertides, l'alcohol o els insults.

Finalment, en el seu article, García de Toro (2014: 132-136), explica una proposta didàctica duta a terme en l'assignatura de Traducció especialitzada espanyol-català del Grau en Traducció i Interpretació de la Universitat Jaume I, en la qual els alumnes han de reflexionar sobre l'elecció d'estratègies a l'hora de traduir un text infantil de l'espanyol al català. Mitjançant aquesta pràctica, els alumnes reflexionen sobre fins a quin punt es poden acceptar «errades» com no «mateixos sentits» si estan justificats per l'estratègia escollida a l'hora de traduir. A més, també mostra una preferència cap a les propostes de traducció més properes a la manera d'expressar-se dels xiquets, les quals moltes vegades s'aconsegueixen amb un cert intervencionisme. A més, en aquesta pràctica demostra que

l'aparent senzillesa de la traducció entre llengües properes com són l'espanyol i el català, pot resultar ser una tasca més aviat complexa.

2.2. Traducció audiovisual amb destinatari infantil

Un text audiovisual és aquell que combina sons i imatges. A més, engloba diversos elements: elements lingüístics, paralingüístics, musicals, efectes especials, plans, etc. Tota aquesta combinació d'elements és la que caracteritza la traducció de textos audiovisuals i la diferencia de la resta de tipus o classes de traducció. A la vegada, dins de la traducció audiovisual (TAV) hi trobem diverses modalitats. En aquest treball em centraré en el doblatge i la subtitulació. No obstant això, en trobem d'altres com l'audiodescripció, la subtitulació per a persones sordes (SPS), la interpretació simultània, *voice-over*, etc. (Chaume, 2004, 2012).

Per una altra banda, caldrà tenir en compte que no solament parlem de traducció audiovisual, sinó de traducció audiovisual per a xiquets. Com que el destinatari d'una traducció influeix el procés d'aquesta, les característiques que presenta aquest destinatari han d'estar presents per tal que s'hi puguin ajustar les convencions. A més, el fet que el destinatari siga un públic infantil porta a la pregunta de quina modalitat de TAV és la més adequada.

2.2.1. Doblatge per a xiquets

S'anomena doblatge a una de les modalitats de traducció audiovisual més conegudes, la qual predomina en molts països europeus, asiàtics i americans, però que també està present en diversos països, Àfrica i més recentment en Oceania. Aquesta modalitat consisteix a reemplaçar la pista original que conté els diàlegs d'una producció audiovisual per una altra pista en la qual es troben aquests diàlegs traduïts i gravats en la llengua meta. Un aspecte que caracteritza aquesta modalitat de traducció audiovisual són les sincronies. En primer lloc, trobem la sincronia labial o fonètica, la qual consisteix a adaptar la traducció als moviments articuladoris dels personatges que apareixen en pantalla, sobretot en primers plans, primeríssims plans o plans de detall dels llavis. En segon lloc, la sincronia cinèsica és aquella en la qual la traducció ha de correspondre amb els moviments corporals dels personatges que apareixen en pantalla. En últim lloc, trobem la isocronia, la qual fa referència a la durada de la traducció respecte als enunciats dels personatges que apareixen en pantalla, tot respectant-ne les pauses internes. Aquestes

sincronies tenen com a finalitat la producció d'una traducció que sone el més natural possible i que evite alguns trets de l'oralitat prefabricada o *dubbese* (Chaume, 2012: 69).

Els dibuixos animats són un producte audiovisual molt rellevant per al públic infantil. De fet, inclús països amb tradició subtítoladora donen preferència al doblatge quan es tracta de localitzar dibuixos animats per a un públic infantil. El motiu d'aquest fet és principalment que els xiquets es troben en una edat d'aprenentatge en la qual encara no són capaços de llegir (De los Reyes, 2015: 112).

Quan parlem de doblatge no podem deixar de costat l'ajust, és a dir, l'adaptació d'aquests diàlegs tot respectant les tres sincronies i produint enunciats naturals en la llengua meta. En el cas dels dibuixos animats, cal tenir en compte alguns factors a l'hora d'establir restriccions quant a les sincronies. Tal com ens explica De los Reyes (2015: 114), el procés de gravació de les veus del producte original sol ser anterior al procés d'animació i, en aquests casos, són els animadors els encarregats d'«ajustar» els moviments labials dels dibuixos a la locució dels actors. Aquest ordre de producció canvia quan es tracta d'una traducció. L'autor utilitza la distinció de Barambones (2009: 319) per a diferenciar els tres factors que afecten les sincronies del doblatge de dibuixos animats. En primer lloc, cal analitzar quin serà el canal d'emissió, és a dir, si s'emetrà en cines o en la televisió i plataformes web. D'altra banda, la tècnica d'animació determinarà si el moviment dels llavis dels personatges és realista o no i, per tant, si cal parar atenció en ells. Finalment, també caldrà mirar cap al públic. Com que es tracta d'un públic infantil, aquest parará més atenció als colors, les imatges i els gestos. Com a resultat, la sincronia cinèsica tindrà més importància que la labial o la isocronia (Chaume, 2004c: 46 en De los Reyes, 2015: 116-117).

Una vegada ja s'ha completat el procés de traducció per a doblar uns dibuixos animats, és important la manera d'interpretar aquesta traducció. Segons Chaume (2005: 6), la manera d'interpretar dels actors de doblatge tindrà un paper crucial a l'hora d'obtenir un producte de qualitat. Com explica De los Reyes (2015: 117), una bona interpretació no solament influeix en la qualitat del doblatge sinó també en la recepció per part del públic. Quant al doblatge, caldrà evitar una interpretació sobreactuada o monòtona i s'haurà d'ajustar als moviments dels personatges animats per tal que siga el més similar possible a la dramatització de l'original.

2.2.2. Subtitulació per a xiquets

La subtitulació també és una modalitat de traducció audiovisual predominant en la majoria dels països del món. Consisteix a inserir, normalment en la part inferior de la pantalla, els diàlegs traduïts dels personatges d'una producció audiovisual, així com altres elements visuals, com ara cartes, inserts, cartells, etc., i orals, com ara cançons o veus fora de pla. Com en la modalitat de doblatge, els subtítols han d'aparèixer en pantalla en sincronia amb la imatge i el diàleg (Díaz Cintas i Remael, 2007). A més, la subtitulació presenta alguna restricció, com ara la velocitat de lectura, que fa que en molts casos s'haja de sintetitzar la informació dels subtítols per tal que aquests siguin comprensibles.

Encara que la subtitulació en general siga predominant en el món, la subtitulació dirigida a un públic infantil no és l'opció preferent per traduir continguts audiovisuals. El doblatge és la modalitat que sol utilitzar-se per a traduir produccions audiovisuals per a xiquets en la majoria dels països, encara que aquests tinguen tradició subtituladora. Aquest fet s'explica perquè el receptor no ha desenvolupat la capacitat lectora que els subtítols demanden i no pot assolir la informació que aquests aporten (Luyken *et al.*, 1991: 134-136 en De los Reyes, 2015: 112). De los Reyes (2015: 112-113) exposa dues opinions contràries sobre aquesta preferència. Per una banda, O'Connell (1998: 69) estableix que fins als vuit anys les produccions audiovisuals s'han de doblar per tal que el públic infantil pugui accedir a elles, encara que l'encàrrec es produïska en un país i entorn cultural subtitulador. Per una altra banda, Karamitroglou (2000: 253) pensa que els xiquets aprenen a llegir gràcies a la subtitulació i que el doblatge sol ser la modalitat preferent perquè implica un menor esforç cognitiu per tal d'entendre el producte audiovisual i complir així la funció d'entreteniment, però no la d'aprenentatge.

Encara que la subtitulació no siga una modalitat preferent si ens dirigim a un públic infantil, s'han de seguir unes característiques similars a aquelles que presenta el doblatge i la traducció general per a xiquets. En la subtitulació per a persones sordes, quan el destinatari són xiquets, la velocitat de lectura disminueix. Per tant, cal condensar i sintetitzar la informació més que en una subtitulació convencional. A més, de vegades s'utilitzen dibuixos o emoticones i les construccions sintàctiques i lèxiques més complexes se simplifiquen.

A banda d'aquestes característiques, una subtitulació ha de seguir un mateix format durant tota la producció per tal d'aconseguir una consistència adequada. Aquest format també

implica seguir les normes de tipografia generals d'un text d'acord amb la gramàtica de cadascuna de les llengües. A més, el paütat dels subtítols ha d'estar en sincronia amb les intervencions dels personatges. Açò pot portar de vegades a una condensació de la informació, la qual és encara més marcada en el cas de la subtitulació infantil, ja que la quantitat de caràcters que poden aparéixer en un subtítol disminueix per evitar una velocitat de lectura massa elevada. Per a un públic general, es recomanen entre 15 i 16 caràcters per segon (cps), i per a un públic infantil, es recomanen 12 caràcters per segon.

3. Metodologia i corpus

3.1. Aproximació metodològica

Per a dur a terme aquesta anàlisi he utilitzat un mètode comparatiu i descriptivista. La meua feina ha sigut descriure i comparar les traduccions de la sèrie d'animació infantil *Green Generation* cap a l'espanyol i cap a l'anglés. A més, he dissenyat una enquesta que he remés al director de la sèrie, preguntant per aspectes concrets que he analitzat, de manera que després he pogut creuar les dades quantitatives de l'anàlisi amb les dades qualitatives de l'enquesta. Es tracta d'una investigació exploratòria d'un corpus reduït, però que m'ha portat a deduir-ne algunes conclusions rellevants per al meu aprenentatge de la traducció audiovisual per a un públic infantil.

3.2. Fases del treball

Aquest projecte ha tingut diverses fases diferenciades. En primer lloc, en la fase preparatòria, he dut a terme una revisió bibliogràfica per tal d'informar-me i estudiar el tema de què tracta aquest treball. Arran de les fonts mencionades en la bibliografia, he seleccionat la informació més rellevant a l'hora de poder dur a terme una anàlisi comparativa d'una sèrie d'animació infantil.

Una vegada aquesta informació ha estat seleccionada i redactada, he continuat amb la preparació del corpus. He seleccionat una sèrie d'animació infantil anomenada *Green Generation* del productor valencià Vicent Monsonís Andreu (2020-2022), la qual ha estat redactada en català i posteriorment doblada i subtitulada a l'espanyol i l'anglés. He elaborat quatre taules comparatives: doblatge català > espanyol, doblatge català > anglés, subtitulació català > espanyol i subtitulació català > anglés. Per a les taules del doblatge, he utilitzat sis paràmetres de control de qualitat:

- Sincronies (sincronia cinèsica, labial i isocronia)
- Credibilitat (naturalitat dels diàlegs)
- Coherència amb la imatge
- Fidelitat
- Qualitat del so
- *Performance* (actuació dels actors i actrius de doblatge)

I, per a les de la subtitulació, he elegit quatre paràmetres:

- Format
- Pautat
- Traducció
- Tipografia

A més, pel que fa a la subtitulació, he calculat la velocitat de lectura en cps (caràcters per segon) d'alguns subtítols per saber si estan dins del màxim recomanat per a un públic infantil.

Una vegada he emprat aquests paràmetres per a comparar les versions intervenció a intervenció, he tret conclusions sobre quines són les característiques que més es repeteixen en les traduccions per al doblatge i per a la subtitulació.

3.3. Presentació del corpus

Com he mencionat abans, el corpus és una sèrie d'animació infantil, la qual presenta les següents característiques:

Títol de la sèrie	<i>Green Generation</i> (en les tres llengües)
Director	Vicent Monsonís Andreu
Any	2020-2022
Capítols	13

A més d'aquesta informació, he pogut contactar amb el productor i fer-li arribar una sèrie de preguntes relacionades amb la sèrie, la seua traducció i el públic a què va dirigida:

SOBRE LA SÈRIE ORIGINAL	
Quantes persones han intervingut en la redacció del guió original?	Una única persona (Vicent Monsonís).
Quin ha sigut el procés de correcció del guió original? Han intervingut	Sí. Cada guió s'escriu en valencià. El guió conté dos tipus de llenguatge diferenciats; d'una banda, el text de locució (la veu del narrador o narradora que explica cada episodi) i les instruccions tècniques (descripció de cada escena i cada acció dividida en seqüències).

assessors lingüístics i revisors?	<p>Hi ha una part del guió que no és escrita sinó dibuixada (storyboard) que ajuda l'equip tècnic a visualitzar l'episodi i poder desenvolupar la seua tasca (bé siga la creació del grafisme definitiu, l'animació de fons i personatges, etc).</p> <p>La part que es corregeix és la narració (que després es converteix en la locució). Es fa una correcció lingüística per part d'una correctora -certificada- i després jo mateix (el guionista) faig una traducció al castellà i una altra a l'anglès. La versió anglesa és revisada i corregida per un lingüista nadiu (Jonathan Knowles, australià) que és també qui posa la veu en la locució de la versió anglesa.</p>
Per a quin públic va dirigida la sèrie?	<p>El públic objectiu primari són xiquetes i xiquets d'entre 5 i 8 anys.</p> <p>El públic secundari és familiar i personal docent.</p>
On es pot trobar la sèrie?	De moment es pot veure en la web d'Apunt TV. Estem negociant la seua difusió per vies alternatives en plataformes i en línia.
SOBRE LES VERSIONS TRADUÏDES	
Quin ha sigut el procés de traducció cap al castellà? I cap a l'anglès?	Com he explicat abans, jo mateix, com a guionista, he fet la traducció al castellà i a l'anglès. Les versions valenciana i anglesa han estat supervisades i corregides per lingüistes d'ambdues llengües.
Quants traductors hi han intervingut? Tenien formació universitària en Traducció Audiovisual?	La traductora/correctora en valencià i en el traductor/revisor en anglès són ambdós llicenciats en lingüística en les seues respectives llengües. La compra d'Apunt ens obliga que els guions passen una revisió per part d'un lingüista certificat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
Han intervingut assessors lingüístics i revisors durant el procés de traducció?	Sí, en la fase de correcció i adaptació de la locució al temps de la producció.

<p>Se'ls va donar alguna pauta per a traduir d'una determinada manera? Per exemple, se'ls ha demanat una traducció tan literal com siga possible?</p>	<p>No, la instrucció ha estat la de fer servir un llenguatge senzill i accessible per al públic infantil i utilitzar els equivalents més adients per a referir-se als conceptes mediambientals que són centrals en la narrativa de la sèrie.</p>
<p>On s'ha fet la locució per al doblatge? S'ha comptat amb actors professionals?</p>	<p>S'ha fet en un estudi de locució de València (Sound Diseño Studio) de manera totalment professional i amb la màxima qualitat de so. La persona que fa la locució en castellà i valencià és una actriu professional de llarga trajectòria i molt ben considerada (Eva Andrés). La locució en anglés l'ha fet un expert lingüista, professor d'anglés i ocasionalment veu de locució (no és la seua primera ocupació) que es diu Jonathan Knowles.</p>

Els guions del doblatge es troben en les taules de l'anàlisi de l'Annex I i II, i els vídeos subtítulats es troben en les següents enllaços:

- CAPÍTOL 01: https://youtu.be/hWcQhE15w_0
- CAPÍTOL 02: <https://youtu.be/syg0MTeZotY>
- CAPÍTOL 03: <https://youtu.be/DU3bloUNuLg>
- CAPÍTOL 04: <https://youtu.be/S9Bqj4SALYI>
- CAPÍTOL 05: <https://youtu.be/ILY6YRjPlog>
- CAPÍTOL 06: <https://youtu.be/hQKOrCyXz0Q>
- CAPÍTOL 07: <https://youtu.be/NJnBLZoRNHo>
- CAPÍTOL 08: <https://youtu.be/ClhOzNI8uPM>
- CAPÍTOL 09: <https://youtu.be/krBK3HUn8BU>
- CAPÍTOL 10: <https://youtu.be/JEsU3tRfNTs>
- CAPÍTOL 11: <https://youtu.be/AKyUjs7rtBM>
- CAPÍTOL 12: https://youtu.be/QLp4gV_xr3Q

- CAPÍTOL 13: <https://youtu.be/9fkEe-aDn5U>

4. Anàlisi

Com he explicat en l'anterior apartat, he comparat les traduccions del doblatge i la subtitulació des del català cap a l'espanyol i l'anglès. Les quatre taules comparatives es troben en els annexos. Per a fer l'anàlisi, he emprat uns codis de format per a diferenciar els paràmetres que he analitzat en cadascuna de les modalitats. Per al doblatge, el color **blau** assenyala la fidelitat, el **marró** assenyala la *performance*, el **verd** assenyala la credibilitat, el **rosa** assenyala la coherència amb la imatge i el subratllat assenyala les sincronies. Com que alguns paràmetres no han presentat cap mena de canvi de la versió original a la versió traduïda, no tenen cap format associat. Per a la subtitulació, he marcat el paràmetre del format amb subratllat, el de pautat amb **negreta**, el de la traducció amb **roig** i el de tipografia amb **subratllat groc**.

4.1. Català > Espanyol

4.1.1. Doblatge

Com en la traducció cap a l'anglès, el paràmetre que més importància ha tingut a la llarga de l'anàlisi ha sigut la fidelitat al text original. Aquest tret l'he marcat amb blau, tant en la columna del text original com en la del text meta. Els canvis que més he marcat han sigut d'omissió i d'addició. En quasi tots els capítols trobem alguna ommissió de conjuncions o d'altres complements oracionals. Alguns exemples són els següents:

I a la riba del Ganges, es va fundar Benarés... (capítol 2)	A la orilla del Ganjes, fundó Benarés...
...ha sigut un gran avanç de la civilització que ens... (capítol 2)	...ha sido un gran avance que nos...
I l'extracció d'eixes "matèries primeres" afecta greument la naturalesa... (capítol 3)	Y la extracción de esas "materias primas" afecta a la naturaleza...
...per al seu cultiu, tractament i, sobretot , per al seu transport. (capítol 4)	...para su cultivo, tratamiento y transporte.
Una medicina nova i necessària ... (capítol 8)	Una nueva medicina...
Però per a fabricar un litre de gasolina fan falta 23 tones de biomassa. (capítol 9)	Para fabricar un solo litro de gasolina hacen falta 23 toneladas de biomasa.

D'una altra banda, s'han afegit alguns complements i conjuncions en la traducció que no apareixien en el text original, com ara:

Només la dels rius i llacs és... (capítol 2)	Solo el agua dulce , la de los ríos y lagos, es...
Algunes persones només veuen el perill... (capítol 2)	La avaricia de algunas personas hace que solo vean el peligro...
És que no penses reciclar? (capítol 3)	¿Es que no piensas reciclar la basura ?
Acabarem amb la natura... i substituïrem els paisatges verds... (capítol 3)	Pronto acabaremos con todos los bosques... y sustituiremos las verdes colinas...
...perquè Benito trobe la seua fruita en el supermercat. (capítol 4)	...para que Benito encuentre su fruta favorita en el supermercado.
...l'aire conté oxigen perquè puguem respirar. (capítol 7)	...el aire contiene suficiente oxígeno para que podamos respirar.
Hi ha alguna cosa que podem fer per a evitar estes catàstrofes... (capítol 9)	Aún hay algo que podemos hacer para evitar esas catástrofes...

També s'han trobat casos de traduccions que no són equivalents, com les següents:

A través de processos industrials ... (capítol 3)	A través de complicados procesos...
Acabarem amb la natura ... i substituïrem els paisatges verds... (capítol 3)	Pronto acabaremos con todos los bosques ... y sustituiremos las verdes colinas ...
...ajudes a combatre el calfament global . (capítol 4)	...ayudas a combatir el cambio climático .
...però també és molt contaminant si l'abandonem, sense més ni més, en qualsevol lloc . (capítol 5)	...pero también es muy contaminante si lo abandonamos en la naturaleza .
...com els fòssils dels animals prehistòrics . (capítol 9)	...como los fósiles de las conchas marinas .

Finalment, encara que sols hi ha pocs exemples, també hi ha canvis en els temps verbals («No **pensa** en l'aire net...» > «No **piensan** en el aire limpio»); «És una agressió al medi ambient que **comporta** conseqüències gravíssimes.» > «Es una agresión al medio ambiente que **puede traer** gravísimas consecuencias.») o oracions que s'han reformulat («...s'adonen que **evitar la contaminació és sempre més rendible.**» > «...se dan cuenta de que **es necesario evitar la contaminación.**»).

Encara que he marcat tots aquests exemples de canvis que fan referència a la fidelitat del text original, totes les traduccions aconsegueixen ser fidels al missatge de la versió en català.

Quant al paràmetre de credibilitat, no he trobat cap aspecte que cal destacar, ja que tota la traducció ha sigut prou fidel a l'original i, per tant, no s'ha perdut cap interpretació d'allò que vol dir el producte original.

D'una altra banda, sí he trobat intervencions la locució i entonació de les quals ha sigut diferent (èmfasi en elements diferents de l'oració, velocitat més elevada, sobreactuació, etc.) de l'original: en el capítol 1 («...**igual que pasa cuando se funden los hielos en un vaso.**»), en el capítol 2 («...**para su propio beneficio.**») i en el capítol 11 («**Y cuando puede afectar a todas las personas del planeta... se llama pandemia.**»).

El text ha sigut coherent amb la imatge, encara que hi ha dos capítols dels quals he de destacar un tret important. En el capítol 10, apareix un diari amb els títols en anglés (03:59) i més endavant, apareixen personatges que porten cartells en anglés (04:40). En el capítol 12, també apareixen personatges amb cartells en anglés (04:51). En els cartells es fa referència a eslògans de manifestació per la crisi climàtica. Tot aquest text en pantalla també apareix en anglés en la versió original i no s'ha traduït en cap de les dues versions amb subtítols. Per tant, es pot deduir que el missatge d'aquests textos no és rellevant per a la sèrie. A més, en el capítol 9, hi ha una intervenció que en la traducció no és equivalent a l'original, però la traducció fa referència a allò que apareix en la imatge («...com els fòssils dels **animals prehistòrics.**» > «...como los fósiles de las **conchas marinas.**»).

Finalment, pel que fa a les sincronies, no he observat cap desigualtat entre l'original i la traducció. La sincronia labial no existeix, ja que la locutora parla en *off*, però la isocronia s'ha mantingut igual que en l'original. La sincronia cinèsica no sols s'ha mantingut, sinó

que alguns canvis respecte a la versió original es deuen a voler respectar encara més aquesta sincronia, és a dir, la versió traduïda, com passa en l'exemple comentat a sobre, presenta fins i tot més coherència multimodal que l'original. A més, el so del doblatge ha sigut de la mateixa qualitat que l'original. Per tant, en aquests dos aspectes no hi ha cap qüestió per comentar.

4.1.2. Subtitulació

Quant a la subtitulació d'aquesta sèrie, no he pogut obtenir els vídeos subtitulats ni els arxius de subtítols srt., ja que estan en procés de realització. Tanmateix, he pogut analitzar alguns subtítols dels vídeos de YouTube del canal d'aquesta sèrie. Aquests subtítols han sigut generats de manera automàtica per YouTube. És per això que solament he pogut analitzar els dos primers capítols de la sèrie, tant en la subtitulació a l'espanyol com a l'anglès, ja que a partir del tercer capítol no es proporciona una traducció cap a l'anglès i els subtítols en espanyol són pràcticament il·legibles. Per tant, la resta de capítols queden exclosos de l'anàlisi de subtitulació. A continuació, presentaré alguns dels paràmetres que he tingut en compte a l'hora d'analitzar aquests dos primers capítols i que mostren el resultat d'una subtitulació automàtica.

En primer lloc, pel que fa al format, he analitzat principalment la segmentació dels subtítols. A continuació, presentaré els exemples de talls de línia que no s'ajusten als paràmetres generals de segmentació:

<u>La acción humana durante el último siglo ha // generado un efecto similar sobre todo el planeta</u> (capítol 1, subtítol 14)	S'ha separat en dues línies el verb compost.
<u>Lo bueno para plantar tomates en el jardín de // casa, puede ser un desastre a escala global</u> (capítol 1, subtítol 31)	S'ha separat un sintagma preposicional.
<u>La mayor parte de la Tierra está cubierta de // agua. Pero casi toda esa agua está en el mar</u> (capítol 2, subtítol 5)	S'ha separat un sintagma preposicional.
<u>Todos estos residuos tóxicos que matan el medio // ambiente es lo que llamamos contaminación</u> (capítol 2, subtítol 24)	S'ha separat l'adjectiu del nom.

D'una altra banda, no he trobat molts problemes de pauta. No obstant això, hi ha hagut algun subtítol la durada del qual no coincideix amb la locució, encara que no és massa marcat:

La Tierra, nuestro planeta (capítol 1, subtítol 2)	Desapareix de pantalla massa prompte. 26 caràcters, 2 segons, 13 cps
Un invernadero es una casa de cristal que mantiene dentro el calor, aunque fuera haga frío (capítol 1, subtítol 10)	Desapareix de pantalla massa prompte. 89 caràcters, 5 segons, 17,8 cps
un gas llamado dióxido de carbono, que forma una capa alrededor de la Tierra (capítol 1, subtítol 16)	Desapareix de pantalla massa prompte. 76 caràcters, 4 segons, 19 cps
y la temperatura de la tierra aumenta (capítol 1, subtítol 18)	Dura massa temps en pantalla. 37 caràcters, 4 segons, 9,25 cps
al igual que ocurre cuando se funden los cubitos de un vaso (capítol 1, subtítol 25)	Desapareix de pantalla massa prompte. 59 caràcters, 5 segons, 11,8 cps
Esas son las consecuencias del efecto invernadero (capítol 1, subtítol 29)	Desapareix de pantalla massa prompte. 49 caràcters, 3 segons, 16,3 cps
Y además ayudan a impedir el peligroso efecto invernadero (capítol 1, subtítol 34)	Dura massa temps en pantalla. 57 caràcters, 5 segons, 11,4 cps
Te has parado a pensar en el milagro que es tener un grifo en tu casa	Dura massa temps en pantalla.

(capítol 2, subtítol 2)	69 caràcters, 5 segons, 13,8 cps
Algunas personas sólo ven el peligro cuando lo viven en su propia piel (capítol 2, subtítol 31)	Desapareix de pantalla massa prompte. 70 caràcters, 5 segons, 14 cps

Com que en aquests exemples he calculat la velocitat de lectura en cps (caràcters per segon), podem veure que, en la majoria dels casos, els subtítols superen els 12 cps recomanats per a un públic infantil i, en algun cas, fins i tot superen els 15 o 16 cps recomanats per al públic general.

Finalment, pel que fa a la traducció, no he trobat cap errada. No obstant això, quant a la tipografia, la majoria dels subtítols no acaben amb la tipografia que correspon. La majoria acaben sense signes de puntuació a pesar de ser finals d'oració («Y ha provocado el efecto invernadero y el calentamiento del planeta», capítol 1, subtítol 7). A més, el subtítol 2 del capítol 2 s'ha començat sense signe d'interrogació («Te has parado a pensar en el milagro que es tener un grifo en tu casa»), la qual cosa és errònia, ja que en espanyol les preguntes han de dur signe a l'inici i al final. En acabant, el subtítol 22 del capítol 2 comença en minúscula i és el principi d'una oració («utilizó el agua como desagüe para los residuos tóxicos»). Per tant, aquesta paraula hauria de començar en majúscula.

4.2. Català > Anglès

4.2.1. Doblatge

Com en la traducció a l'espanyol, el paràmetre que més comentaré serà la fidelitat. En primer lloc, també trobem omissions d'elements que no apareixen en la traducció:

Però fa molts anys no passava això. (capítol 2)	This didn't happen many years ago.
I tota esta contaminació és conseqüència de l'activitat humana. (capítol 2)	All of this pollution is a consequence of human activity.
...perquè estan fetes de ciment, asfalt i, sobretot , de gasos i fum. (capítol 4)	...because they are made up of concrete, asphalt, fumes and smoke.

...sense deixar cap rastre, sense embrutar i sense contaminar , diem que és "biodegradable". (capítol 5)	...without leaving any trace, or any waste, we say that it is "biodegradable".
Açò és un bosc molt antic... (capítol 8)	This is an ancient forest...
No pensa en l'aire net ... (capítol 8)	He neither thinks about the air...

D'altra banda, també trobem addició d'informació:

El sol i el vent no embruten i no s'acaben mai. (capítol 1)	Energies from the sun and wind are clean and never-ending.
Només la dels rius i llacs és bona per al consum humà... (capítol 2)	Only fresh water , from rivers and lakes, is suitable for human consumption...
Les màquines recol·lecten la fruita... (capítol 4)	Big machines collect fruit... (capítol 4)
I amb ells, el cicle de la vida... (capítol 7)	And with them, the whole cycle of life...
Durant segles, la fusta va ser el combustible més usat... (capítol 9)	For centuries, wood was the most widely used fuel...
Ens molesta que coste aconseguir el que volem. (capítol 11)	We get upset when we can't get what we want easily .

En el cas de la traducció a l'anglès, he trobat diversos exemples de reformulació de les oracions de manera que no són traduccions literals de la versió original. Algunes són les següents:

Quan naixen , allà a les muntanyes... (capítol 2)	Where water springs from , high in the mountains...
L'aigua dolça és necessària per a la nostra vida . (capítol 2)	Fresh water is essential .
L'extracció de matèries primeres destrueix els ecosistemes i espanta els animals que els habiten... (capítol 3)	It destroys ecosystems and scares away the animals inhabiting them...

Quasi no produïx fums contaminants... (capítol 4)	Hilde's activity hardly produces any polluting fumes...
Correm el risc de patir malalties i trastorns. (capítol 5)	We run the risk of getting sick because of it.

A més, hi ha altres canvis, com ara traduccions que no són equivalents («Allò que és **bo** per a plantar tomaques en el jardí de casa...» > «What is **useful** for planting tomatoes in your home garden...») o canvis en els temps verbals («Tot eixe gel es **convertirà** en aigua i **farà** créixer el nivell del mar...» > «All that ice **melts** into water and **raises** the level of the sea...»). No obstant això, com succeeix en la traducció a l'espanyol, cap d'aquests canvis lleva fidelitat al text i es reflecteix el missatge del text original.

Pel que fa a la credibilitat de la traducció, cal destacar que hi ha alguna traducció que evita la literalitat de l'original, però que hi aporta més credibilitat en la llengua anglesa:

No saps què és l'efecte d'hivernacle? Atén... (capítol 1)	Don't you know what the greenhouse effect is? Listen...
El sol i el vent no embruten i no s'acaben mai. (capítol 1)	Energies from the sun and wind are clean and never-ending.
Quin mal <i>rotllo</i> , no? (capítol 8)	It's a drag! Isn't it?
Tusses, respires malament... (capítol 12)	You cough and have trouble breathing...

D'una altra banda, pel que fa a la *performance*, també s'hi troben intervencions locutades a més velocitat o que fan èmfasi en elements diferents de l'oració en el capítol 3 («**Recycling serves to reuse materials when the objects have done their job...**»), en el capítol 7 («**big, small, tall, short, leafy, peeled...**») i en el capítol 13 («**Due to human actions...**»).

En aquesta traducció, com en la traducció a l'espanyol, apareixen els textos en pantalla dels capítols 10 i 12 en anglés. En aquest cas, el públic anglés sí pot llegir el contingut d'aquestes imatges. A més, també es tradueix la frase de l'original del capítol 9 «...com els fòssils dels **animals prehistòrics.**» per «...like **fossil seashells.**», les quals no són equivalents, però la traducció fa referència a allò que apareix en la imatge.

Per acabar, quant a les sincronies, hi he observat alguna intervenció amb durada diferent a l'original:

<u>Però tot este fem... vidre, plàstics, paper, llandes... D'on ha eixit?</u> (capítol 3) → 5 segons	<u>But all of this rubbish... glass, plastics, paper, cans... where does it come from?</u> → 8 segons
<u>Reciclar servix per a reutilitzar els materials quan els objectes ja han complit la seua funció...</u> (capítol 3) → 7 segons	<u>Recycling serves to reuse materials when the objects have done their job...</u> → 4 segons
<u>Els materials naturals sempre tornen a la naturalesa... mentre que els artificials es convertixen... en deixalles.</u> (capítol 5) → 7 segons	<u>Natural materials decompose and are re-incorporated into nature... while the artificial materials that we throw away.... will become toxic waste.</u> → 9 segons
<u>Imagina't que estàs tranquil·lament a ta casa, i de sobte arriben uns monstres, amb unes màquines terribles, i la destrossen per emportar-se-la. Quin mal rotllo, no?</u> (capítol 8) → 15 segons	<u>Imagine that you are relaxing at home. Suddenly, monsters arrive with terrible machines, and destroy it to take it away. It's a drag! Isn't it?</u> → 9 segons
<u>Però... què passa si això que ens arriba tan fàcilment és roïn per a la salut?</u> (capítol 11) → 4 segons	<u>But... what if it is bad for our health?</u> → 2 segons

Com que aquestes diferències no són massa notables i la veu del locutor està en *off*, el producte final no presenta cap problema quant a les sincronies. A més, el so de la locució també té bona qualitat.

Per acabar, encara que no pertany a cap paràmetre, m'agradaria comentar una inconsistència que he trobat en la traducció a l'anglès. En el capítol 6 es tradueix «quilòmetres» per «miles», la qual cosa és correcta. No obstant això, en el capítol 9 torna a aparèixer la paraula «quilòmetres», però en aquest cas es tradueix com «kilometers».

4.2.2. Subtitulació

Com he explicat en l'apartat 4.1.2 sobre la subtitulació del català a l'espanyol, solament podré presentar l'anàlisi dels dos primers capítols de la sèrie, atés que són els únics que disposen d'una subtitulació real i legible.

Com ocorre en la subtitulació a l'espanyol, hi ha subtítols que no s'han segmentat de la manera més adient. En la subtitulació a l'anglés, n'he trobat més exemples, en total 14 comparats als 4 de la subtitulació a l'espanyol, alguns dels quals són els següents:

<u>And it has caused the greenhouse // effect and global warming of the planet</u> (capítol 1, subtítol 7)	S'ha separat l'adjectiu del nom.
<u>When we want to plant vegetables in a // cold environment we build a greenhouse</u> (capítol 1, subtítol 9)	S'ha separat l'article del nom.
<u>All this toxic waste that kills the environment is what we call pollution</u> (capítol 2, subtítol 24)	S'ha separat l'article del nom.
<u>Some people only see the danger when // they experience it in their own skin.</u> (capítol 2, subtítol 31)	S'ha separat el relatiu de la seua oració.

Pel que fa al pautat, els mateixos subtítols que he marcat en la subtitulació a l'espanyol són els que he marcat en la subtitulació a l'anglés, ja que YouTube mostra les dues traduccions al mateix temps. No obstant això, també he calculat la velocitat de lectura d'aquests subtítols en la versió en anglés per comprovar els cps que presenten aquests:

The Earth, our planet (capítol 1, subtítol 2)	Desapareix de pantalla massa prompte. 21 caràcters, 2 segons, 10,5 cps
A greenhouse is a glass house that keeps heat inside, even if it is cold outside (capítol 1, subtítol 10)	Desapareix de pantalla massa prompte. 79 caràcters, 5 segons, 15,8 cps
a gas called carbon dioxide into the atmosphere, which forms a layer around the Earth (capítol 1, subtítol 16)	Desapareix de pantalla massa prompte. 84 caràcters, 4 segons, 21 cps

and the Earth's temperature increases (capítol 1, subtítol 18)	Dura massa temps en pantalla. 37 caràcters, 4 segons, 9,25 cps
just like what happens when ice cubes melt in a glass (capítol 1, subtítol 25)	Desapareix de pantalla massa prompte. 53 caràcters, 5 segons, 10,6 cps
These are the consequences of the greenhouse effect (capítol 1, subtítol 29)	Desapareix de pantalla massa prompte. 51 caràcters, 3 segons, 17 cps
And they also help to prevent the dangerous greenhouse effect (capítol 1, subtítol 34)	Dura massa temps en pantalla. 61 caràcters, 5 segons, 12,2 cps
Have you ever stopped to think about the miracle of having a tap in your house (capítol 2, subtítol 2)	Dura massa temps en pantalla. 77 caràcters, 5 segons, 15,4 cps
Some people only see the danger when they experience it in their own skin. (capítol 2, subtítol 31)	Desapareix de pantalla massa prompte. 73 caràcters, 5 segons, 14,6 cps

Com ocorre en la traducció a l'espanyol, la majoria dels subtítols tenen una velocitat de lectura més elevada que 12 cps i en alguns casos superen fins i tot els 16 cps recomanats per al públic general.

En aquesta subtitulació hi he trobat alguna errada de traducció causada per una traducció literal i automàtica del text en català:

the sun's rays pass through with all its light and heat	Correcció: the sun's rays pass through with all their light and heat
--	--

(capítol 1, subtítol 12)	
The warming of the planet it causes changes in the climate and in the ecosystems (capítol 1, subtítol 20)	Correcció: The warming of the planet causes changes in the climate and in the ecosystems
When they were born, there in the mountains, the water in the rivers is pure and crystal clear (capítol 2, subtítol 13)	Correcció: When it was born, there in the mountains, the water in the rivers is pure and crystal clear
But after her long journey, about to reach the sea, water is no longer the same (capítol 2, subtítol 14)	Correcció: But after its long journey, about to reach the sea, water is no longer the same
Something has happened to her that has turned her , practically, in a poison (capítol 2, subtítol 15)	Correcció: Something has happened to it that has turned it, practically, in a poison
But one fine day, someone he occupied the river for his own benefit (capítol 2, subtítol 21)	Correcció: But one fine day, someone occupied the river for his own benefit

Finalment, pel que fa a la tipografia, la majoria dels subtítols no acaben amb la tipografia que correspon, com ocorria en la subtitulació a l'espanyol. Hi ha subtítols que acaben sense signes de puntuació encara que són finals d'oracions («Because taking care of water and air assures us a better **future**», capítol 2, subtítol 34). També hi ha un cas on l'oració comença en minúscula inicial, quan hauria de començar en majúscula («**he** used the water as a drain for toxic waste», capítol 2, subtítol 22). Al contrari, hi ha un subtítol que hauria de començar en minúscula, ja que és la continuació del subtítol anterior («**And** it has caused the greenhouse effect and global warming of the planet», capítol 1, subtítol 7).

5. Conclusió

Després d'aquest treball de recerca i anàlisi centrada en la traducció audiovisual per a un públic infantil, he pogut arribar a les següents conclusions:

En primer lloc, cal destacar que la tasca de traduir un text infantil és complexa i a la qual se li suma una complicació extra si es tracta d'un text audiovisual. La manera de presentar la informació ha de ser ben acurada per tal que el públic infantil siga capaç d'absorbir els continguts i aprendre d'ells. A més, hem vist que cal tenir en compte molts factors a l'hora de fer una traducció dirigida a xiquets, depenent de la funció que té el text o l'edat del públic. En el cas de la censura i les restriccions esmentades en el marc teòric, la sèrie *Green Generation* no ha presentat cap mena de censura degut al gènere al qual pertany. A més, tampoc s'han emprat tècniques de domesticació o de simplificació.

En segon lloc, pel que fa a l'anàlisi del doblatge de la sèrie *Green Generation*, no he presenciat problemes a l'hora de comprendre el text. La traducció, tant a l'espanyol com a l'anglès, ha sigut fidel a l'original, llevat dels casos d'omissions, addicions i modificacions. No obstant aquestes diferències amb l'original, les traduccions han sigut properes a l'original i han mantingut el missatge en tot moment. La *performace* del doblatge ha sigut molt similar en les dues traduccions encara que haja assenyalat diferències d'èmfasi, velocitat o sobreactuació. No hi ha hagut cap problema de credibilitat en cap de les dues traduccions i, fins i tot, he destacat exemples de traduccions que aporten credibilitat en la llengua meta. Les sincronies no han suposat un problema en aquest doblatge, ja que sols tenim una veu en *off* i, per tant, solament es podia analitzar la isocronia. Aquesta ha sigut majoritàriament idèntica a l'original, llevat d'alguns exemples els quals no afecten la comprensió del doblatge. Per últim, hi ha hagut casos on la traducció s'ha manipulat per donar una major coherència del text amb la imatge.

Per acabar, la subtitulació de la sèrie, encara que no ha sigut completa per tal de dur a terme una anàlisi com la del doblatge, m'ha portat a veure les errades de la traducció automàtica i de la subtitulació automàtica, en aquest cas. És possible que en alguns casos la subtitulació automàtica tinga un resultat eficient, però en el cas de la subtitulació per a xiquets, on la velocitat de lectura ha de ser menor i el contingut s'ha de presentar de manera clara, seria més adient presentar subtitulacions humanes i revisades. En el cas de *Green Generation*, la subtitulació automàtica ens ha donat una tipografia inconsistent amb falta de puntuació i errades. Els subtítols s'han segmentat de manera que, sovint,

s'han separat elements que han d'aparèixer junts. La traducció ha sigut literal, encara que amb alguna errada en el cas de l'anglès, i el pautat ha presentat alguna errada en la duració d'alguns subtítols. A més, la velocitat de lectura analitzada ha sigut superior a la recomanada per a un públic infantil. Aquest problema és el resultat d'una subtitulació automàtica i literal, ja que no s'ha dut a terme una condensació o síntesi de la informació.

L'objectiu d'aquest treball s'ha pogut aconseguir gràcies als coneixements adquirits en diverses assignatures del grau de Traducció i Interpretació, com ara l'assignatura de Doblatge, la de Subtitulació, la d'Accessibilitat o la de Traducció Especialitzada.

Com a perspectiva de futur, m'agradaria poder analitzar, de la mateixa manera que he analitzat el doblatge, la subtitulació d'aquesta sèrie d'animació duta a terme pel mateix equip de producció i traure, aleshores, més conclusions sobre aquesta tasca.

6. Bibliografia

FONTS PRIMÀRIES:

- CAPÍTOL 01: https://youtu.be/hWcQhE15w_0
- CAPÍTOL 02: <https://youtu.be/syg0MTeZotY>
- CAPÍTOL 03: <https://youtu.be/DU3bloUNuLg>
- CAPÍTOL 04: <https://youtu.be/S9Bqj4SALYI>
- CAPÍTOL 05: <https://youtu.be/ILY6YRjPlog>
- CAPÍTOL 06: <https://youtu.be/hQKOrCyXz0Q>
- CAPÍTOL 07: <https://youtu.be/NJnBLZoRNHo>
- CAPÍTOL 08: <https://youtu.be/ClhOzNI8uPM>
- CAPÍTOL 09: <https://youtu.be/krBK3HUn8BU>
- CAPÍTOL 10: <https://youtu.be/JEsU3tRfNTs>
- CAPÍTOL 11: <https://youtu.be/AKyUjs7rtBM>
- CAPÍTOL 12: https://youtu.be/QLp4gV_xr3Q
- CAPÍTOL 13: <https://youtu.be/9fkEe-aDn5U>

FONTS SECUNDÀRIES:

Alvstad C. (2010). Children's literatura and translation. *Handbook of Translation Studies*, 22-27.*

Chaume Varela, F. (2007). Quality standards in dubbing: a proposal. *Tradterm*, 13, 71-98.

Chaume Varela, F. (2012). *Audiovisual Translation: Dubbing*. St. Jerome Publishing

Díaz Cintas, J. i Remael, A. (2007). *Audiovisual translation: subtitling*. St. Jerome Publishing

DW. (14 de juny de 2022). "Lightyear" es prohibida en 14 países por su contenido LGBTI. <https://www.dw.com/es/lightyear-es-prohibida-en-14-pa%C3%ADses-por-incluir-contenido-lgbti/a-62128647>

García de Toro, C. (2014). Traducir literatura para niños: de la teoría a la práctica. *TRANS. Revista de traductología*, 18, 123-137.

De los Reyes Lozano, J. (2015). *La traducción del cine para niños. Un estudio sobre recepción* [Tesi de doctorat, Universitat Jaume I. Departament de Traducció i Comunicació]. Repositori UJI.

Lathey G. (2009). Children's literature. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, 3a ed., 31-34.

7. Annexos

ANNEX I

DOBLATGE	
CAPÍTOL 1	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>L'EFECTE D'HIVERNACLE</p> <p>L'efecte d'hivernacle.</p> <p>La Terra... el nostre planeta.</p> <p>Un planeta solitari que acull totes les formes de vida conegudes...</p> <p>La vida en la Terra és possible gràcies a una fina capa d'aire que la protegeix i manté la seua temperatura constant... l'atmosfera.</p> <p>Però l'acció humana ha afectat l'atmosfera perillosament...</p> <p>I ha provocat l'efecte d'hivernacle i el calfament del planeta...</p> <p>No saps què és l'efecte d'hivernacle? Atén...</p> <p>Quan volem plantar hortalisses en un ambient fred construïm un hivernacle.</p> <p>Un hivernacle és una casa de vidre que manté dins la calor, encara que fora faça fred.</p> <p>Les parets transparents de l'hivernacle deixen passar els rajos del sol amb la seua llum i calor.</p> <p>I eixa calor que es queda dins ajuda a créixer les plantes.</p> <p>L'acció humana durant l'últim segle ha generat un efecte similar sobre tot el planeta.</p>	<p>EL EFECTO INVERNADERO</p> <p>El efecto invernadero.</p> <p>La Tierra... nuestro planeta.</p> <p>Un planeta solitario que acoge todas las formas de vida conocidas...</p> <p>La vida en la Tierra es posible gracias a una fina capa de aire que la protege y mantiene su temperatura constante... la atmósfera.</p> <p>Pero la acción humana ha afectado la atmósfera peligrosamente...</p> <p>Y ha provocado el efecto invernadero y el calentamiento del planeta...</p> <p>¿No sabes qué es el efecto invernadero? Atiende...</p> <p>Cuando queremos plantar hortalizas en un ambiente frío construimos un invernadero.</p> <p>Un invernadero es una casa de vidrio que mantiene dentro el calor, aunque fuera haga frío.</p> <p>Las paredes transparentes del invernadero dejan pasar los rayos del sol con su luz y calor.</p> <p>Y ese calor que se queda dentro ayuda a crecer las plantas.</p>

<p>Les indústries i els vehicles que cremen combustible emeten a l'atmosfera un gas anomenat diòxid de carboni que forma una capa al voltant de la terra.</p> <p>Eixe gas impedit que la radiació solar que arriba a la Terra isca una altra vegada a l'espai...</p> <p>I la temperatura de la terra augmenta.</p> <p>És el que anomenem “efecte d’hivernacle”.</p> <p>El calfament del planeta provoca canvis en el clima i en els ecosistemes.</p> <p>L'oratge es desbarata i els fenòmens atmosfèrics són cada vegada més extrems.</p> <p>Els pols de la Terra, congelats durant milions d'anys, s'estan fonent... i també la neu de les muntanyes.</p> <p>Tot eixe gel es convertirà en aigua i farà créixer el nivell del mar, igual que passa quan es fonen els glaçons d'un got.</p> <p>Això pot provocar greus inundacions i desastres naturals.</p> <p>Que els huracans siguin cada vegada més freqüents i més violents...</p> <p>I que molta gent ho pugui perdre tot.</p> <p>Eixes són les conseqüències de l'efecte d’hivernacle...</p> <p>L'efecte produït pel diòxid de carboni, un gas molt contaminant i perillós.</p> <p>Allò que és bo per a plantar tomaques en el jardí de casa... pot ser un desastre a escala global.</p> <p>Per evitar el desastre hem de canviar el carbó i el petroli per energies netes i renovables.</p> <p>El sol i el vent no embruten i no s'acaben mai.</p> <p>I a més ajuden a impedir el perillós "efecte d’hivernacle".</p>	<p>La acción humana durante el último siglo ha generado un efecto similar sobre todo el planeta.</p> <p>Las industrias y los vehículos que queman combustible emiten a la atmósfera un gas llamado dióxido de carbono que forma una capa alrededor de la tierra.</p> <p>Ese gas impide que la radiación solar que llega a la Tierra salga de nuevo al espacio...</p> <p>Y la temperatura de la tierra aumenta.</p> <p>Es lo que llamamos “efecto invernadero”.</p> <p>El calentamiento del planeta provoca cambios en el clima y en los ecosistemas.</p> <p>El clima se estropea y los fenómenos atmosféricos son cada vez más extremos.</p> <p>Los polos de la Tierra, que llevan congelados millones de años, se están fundiendo... y también la nieve de las montañas.</p> <p>Todo ese hielo se convertirá en agua y hará crecer el nivel del mar, igual que pasa cuando se funden los hielos en un vaso.</p> <p>Esto puede provocar graves inundaciones y desastres naturales.</p> <p>Que los huracanes sean cada vez más frecuentes y violentos.</p> <p>Y que mucha gente lo pueda perder todo.</p> <p>Esas son las consecuencias del efecto invernadero...</p> <p>El efecto producido por el dióxido de carbono, un gas muy contaminante y peligroso.</p> <p>Lo que es bueno para plantar tomates en el jardín de tu casa... puede ser un desastre a escala global.</p> <p>Para evitar el desastre tenemos que cambiar el carbón y el petróleo por energías limpias y renovables.</p> <p>El sol y el viento no ensucian y no se acaban nunca.</p> <p>Y además ayudan a impedir el peligroso “efecto invernadero”.</p>
---	---

CAPÍTOL 2

GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>L' AIGUA POTABLE</p> <p>L' aigua potable.</p> <p>T'has parat a pensar en el miracle que és tindre una aixeta a ta casa... i que, en obrir-la, isca aigua potable?</p> <p>Has pensat d'on ve tota eixa aigua?</p> <p>La major part de la Terra està coberta d'aigua. Però quasi tota eixa aigua està en el mar, i com és salada... no es pot beure.</p> <p>Només la dels rius i llacs és bona per al consum humà...</p> <p>Per això, al llarg de la història, la gent sempre ha buscat viure prop dels rius...</p> <p>El Caire en l'antic Egipte... es va construir al costat del riu Nil...</p> <p>Al delta del Iangtsé, Xangai va impulsar la civilització xinesa...</p> <p>I a la riba del Ganges, es va fundar Benarés...</p> <p>I Roma, sobre el llit del riu Tíber.</p> <p>Quan naixen, allà a les muntanyes... l'aigua dels rius és pura i cristal·lina.</p> <p>Però després del seu llarg viatge, a punt d'arribar al mar... l'aigua ja no és el mateix...</p> <p>Alguna cosa li ha passat que l'ha convertida, pràcticament, en un verí.</p> <p>Però fa molts anys no passava això.</p> <p>Fa anys, l'aigua del riu baixava neta durant tot el trajecte.</p> <p>Es podia prendre el bany...</p> <p>Es podien regar els camps...</p> <p>I fins i tot, es podia beure.</p>	<p>EL AGUA POTABLE</p> <p>El agua potable.</p> <p>¿Te has parado a pensar en el milagro que es tener un grifo en tu casa... y que, al abrirlo, salga agua potable?</p> <p>¿Has pensado de dónde viene toda esa agua?</p> <p>La mayor parte de la Tierra está cubierta de agua. Pero casi toda esa agua está en el mar, y como es salada... no se puede beber.</p> <p>Solo el agua dulce, la de los ríos y lagos, es buena para el consumo humano...</p> <p>Por eso, a lo largo de la historia, la gente siempre ha buscado vivir cerca de los ríos...</p> <p>El Cairo, en el antiguo Egipto, se construyó junto al río Nilo...</p> <p>En el delta del Yangtsé, Shanghái impulsó la civilización china...</p> <p>A la orilla del Ganjes, fundó Benarés...</p> <p>Y Roma, sobre el río Tiber.</p> <p>En su nacimiento, allá en las montañas... el agua de los ríos es pura y cristalina.</p> <p>Pero después de su largo viaje, a punto de llegar al mar... el agua ya no es la misma...</p> <p>Algo le ha pasado que la ha convertido, prácticamente, en un veneno.</p> <p>Pero hace muchos años no pasaba esto.</p> <p>Hace años, el agua del río bajaba limpia a lo largo de todo su trayecto.</p> <p>Se podía tomar el baño...</p> <p>Se podían regar los campos...</p> <p>E incluso, se podía beber.</p>

<p>Però un bon dia, algú va ocupar el riu pel seu propi benefici...</p> <p>Va utilitzar l'aigua com a desguàs per als residus tòxics...</p> <p>I va convertir el riu en un lloc brut... i perillós.</p> <p>Tots estos residus tòxics que maten el medi ambient és el que anomenem... "contaminació".</p> <p>I tota esta contaminació és conseqüència de l'activitat humana.</p> <p>La veritat és que contaminar només beneficia uns pocs...</p> <p>Però ens perjudica a tots.</p> <p>Els científics ens advertixen que la contaminació és roïna per a la naturalesa i per a la salut... per això cal netejar l'aigua amb depuradores.</p> <p>Però a alguns els importa més els diners que la salut dels altres.</p> <p>Algunes persones només veuen el perill... quan el viuen en la seua pròpia pell.</p> <p>I només llavors, quan en patixen les conseqüències, s'adonen que evitar la contaminació és sempre més rendible.</p> <p>Perquè cuidar l'aigua i l'aire ens assegura un futur millor. Més natural, més net... i més saludable.</p> <p>L'aigua dolça és necessària per a la nostra vida.</p> <p>Per això, portar l'aigua dels rius a les nostres cases ha sigut un gran avanç de la civilització que ens ha facilitat molt la vida.</p> <p>Però l'aigua és un bé escàs que no hem de malgastar.</p> <p>Eh, tu! T'he dit que és un bé escàs! No la malgastes!</p>	<p>Pero un buen día, alguien desvió el curso del rio para su propio beneficio...</p> <p>Y utilizó el agua como desagüe para sus residuos tóxicos...</p> <p>Convirtió el rio en un lugar sucio... y peligroso.</p> <p>Todos estos residuos tóxicos que matan el medio ambiente son lo que llamamos... "contaminación".</p> <p>Y toda esta contaminación es consecuencia de la actividad humana.</p> <p>Parece que contaminar beneficia a algunos...</p> <p>Pero nos perjudica a todos.</p> <p>Los científicos nos advierten de que la contaminación es mala para la naturaleza y para la salud... por eso hay que limpiar el agua con depuradoras.</p> <p>Pero a algunos les importa más el dinero que la salud de los demás.</p> <p>La avaricia de algunas personas hace que solo vean el peligro... cuando lo viven en su propia piel.</p> <p>Y solo entonces, cuando sufren las consecuencias, se dan cuenta de que es necesario evitar la contaminación.</p> <p>Porque cuidar el agua y el aire nos asegura un futuro mejor. Más natural, más limpio... y más saludable.</p> <p>El agua dulce es imprescindible para nuestra vida.</p> <p>Por eso, llevar el agua de los ríos a nuestras casas ha sido un gran avance que nos ha facilitado mucho el día a día.</p> <p>Pero el agua es un bien escaso que no tenemos que malgastar.</p> <p>¡Eh, tú! ¡Te he dicho que es un bien escaso! ¡No la malgastes!</p>
CAPÍTOL 3	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL

EL RECICLATGE

El reciclatge.

Molts tenim la sort de viure en una casa... còmodament.

I esta vida còmoda... produïx molts residus, que tirem al fem...

Generem molts residus amb coses que només hem usat... una vegada! Però hi ha una manera **d'evitar que acaben** embrutant-ho tot... i és... el reciclatge!

Però... Què és el reciclatge?

Vivim còmodes a les nostres cases. Veiem la tele... mengem el que ens abellix... i llancem al fem el que ja no ens servix.

Però tot este fem... vidre, plàstics, paper, llandes... D'on ha eixit?

Per a fer les botelles, cal extraure minerals de pedreres enormes.

I per a fabricar plàstics...

Cal extraure petroli de la terra...

Cal transportar-lo distàncies enormes...

Per a finalment transformar-lo en factories complexes.

El paper es trau de la fusta dels arbres...

I la seua fabricació comporta la tala de boscos **sencers**.

Els metalls es fabriquen a partir de minerals que es troben en el fons de les mines.

L'extracció és cara i perillosa...

I la transformació, complicada i molt contaminant.

A través de processos **industrials**, hem convertit matèries naturals en objectes artificials... que al final tirarem al fem.

Les terres, el petroli, la fusta i els minerals amb què fabriquem eixos objectes artificials són el que anomenem "matèries primeres".

EL RECICLAJE

El reciclaje.

Muchos tenemos la suerte de vivir en una casa... cómodamente.

Y esa vida cómoda... produce muchos residuos que echamos a la basura...

¡Generamos mucha basura con cosas que solo hemos usado una vez! Pero hay un modo de **evitar que esta basura** acabe ensuciándolo todo... y es... ¡el reciclaje!

Pero... ¿qué es el reciclaje?

Vivimos cómodos en nuestras casas. Vemos la tele... comemos lo que nos apetece... y echamos a la basura lo que ya no nos sirve.

Pero toda esa basura... vidrio, plásticos, papel, latas... ¿de dónde sale?

Para hacer las botellas hay que extraer minerales de enormes canteras.

Y para fabricar plásticos...

Hay que extraer petróleo de la tierra...

Hay que transportarlo enormes distancias...

Para finalmente transformarlo en complicadas factorías.

El papel se saca de la madera de los árboles...

Y su fabricación exige la tala de **grandes** bosques.

Los metales se fabrican a partir de minerales que se encuentran en el fondo de las minas. Su extracción es cara y peligrosa...

Y su transformación, complicada y muy contaminante.

A través de **complicados** procesos, hemos convertido materias naturales en objetos artificiales... que al final tiraremos a la basura.

Las tierras, el petróleo, la madera y los minerales con que fabricamos esos objetos artificiales son lo que llamamos "materias primas".

<p>I l'extracció d'eixes "matèries primeres" afecta greument la naturalesa...</p> <p>L'extracció de matèries primeres destrueix els ecosistemes i espanta els animals que els habiten...</p> <p>Destrossa l'entorn i el fa inhabitable.</p> <p>Tots eixos materials naturals, transformats per l'ésser humà... acabaran al fem.</p> <p>Consumim eixos productes sense pensar en el mal que fem al medi ambient...</p> <p>I si seguim així...</p> <p>Acabarem amb la natura... i substituïrem els paisatges verds... per muntanyes de fem.</p> <p>Per a evitar això, existix el reciclatge.</p> <p>Però... eh! Un moment!</p> <p>És que no penses reciclar?</p> <p>Reciclar servix per a reutilitzar els materials quan els objectes ja han complit la seua funció...</p> <p>Pràcticament tot el que consumim pot ser reciclat, per això cada residu té el seu contenidor. N'hi ha un per al vidre...</p> <p>Un altre per al paper i cartó...</p> <p>Un altre per a envasos de plàstic i llandes...</p> <p>I un altre per a la matèria orgànica.</p> <p>Amb el vidre que llancem... es poden fabricar botelles noves.</p> <p>Els envasos i les llandes es poden reutilitzar per a crear envasos nous... o altres objectes metàl·lics.</p> <p>Del paper usat podem fer més paper i cartó.</p> <p>I de les restes orgàniques... fem compost per a alimentar les plantes.</p>	<p>Y la extracción de esas "materias primas" afecta a la naturaleza...</p> <p>La extracción de materias primas destruye los ecosistemas y ahuyenta a los animales que los habitan...</p> <p>Estropea el entorno y lo hace inhabitable.</p> <p>Todos esos materiales naturales transformados por el ser humano... acabaran en la basura.</p> <p>Consumimos esos productos sin pensar en el daño que hacemos al medio ambiente...</p> <p>Y si seguimos a este ritmo...</p> <p>Pronto acabaremos con todos los bosques... y sustituiremos las verdes colinas... por montañas de basura.</p> <p>Para evitar esto, existe el reciclaje.</p> <p>Pero... ¡Eh!;Un momento!</p> <p>¿Es que no piensas reciclar la basura?</p> <p>Reciclar sirve para reutilizar los materiales cuando los objetos ya han cumplido su función...</p> <p>Prácticamente todo lo que consumimos puede ser reciclado, por eso, cada residuo tiene su contenedor. Hay uno para el vidrio...</p> <p>Otro para el papel y el cartón...</p> <p>Otro para envases de plásticos y latas...</p> <p>Y otro para la materia orgánica.</p> <p>Con el vidrio que tiramos... se pueden fabricar nuevas botellas.</p> <p>Los envases y las latas se pueden reutilizar para crear nuevos envases... u otros objetos metálicos.</p> <p>Del papel usado podemos hacer más papel y cartón.</p>
---	---

<p>Només el plàstic és impossible de reciclar. Per això, el millor és limitar el seu ús al màxim.</p> <p>N'hi ha contenidors especials per a depositar cada producte, només has de separar-los en el contenidor corresponent.</p> <p>Reciclar és senzill i una ajuda molt gran per al planeta.</p> <p>Ara ja sabem que quasi totes les deixalles que generem, es poden reutilitzar per a fer objectes nous.</p> <p>Pareix màgia, però no ho és... és reciclatge!</p>	<p>Y de los restos orgánicos hacemos compost para alimentar las plantas.</p> <p>Solo el plástico es imposible de reciclar. Por eso lo mejor es limitar su uso al máximo.</p> <p>Hay contenedores especiales para depositar cada producto, solo tienes que separarlos en su contenedor correspondiente.</p> <p>Reciclar es sencillo y una gran ayuda para el planeta.</p> <p>Ahora ya sabemos que casi toda la basura que generamos se puede reutilizar para hacer nuevos objetos.</p> <p>Parece magia, pero no lo es... ¡Es reciclaje!</p>
CAPÍTOL 4	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>L'EMPREMTA DE CARBONI</p> <p>L'empremta de carboni.</p> <p>Pareix que tens fam... veritat?</p> <p>T'abellix una poma?</p> <p>Aleshores només has de triar entre estes... o estes...</p> <p>Pareixen iguals, veritat que sí?</p> <p>Però no ho són. Hi ha alguna cosa que les diferencia... és la seua empremta de carboni.</p> <p>No saps de què parle? Para atenció...</p> <p>Les empremtes que van deixar els dinosaures fa milions d'anys eren semblants a estes...</p> <p>Com seran les empremtes que deixarem els humans?</p> <p>Segurament, seran més semblants a això.</p>	<p>LA HUELLA DE CARBONO</p> <p>La huella de carbono</p> <p>Te ha entrado hambre... ¿verdad?</p> <p>¿Te apetece una manzana?</p> <p>Pues solo tienes que elegir entre estas...o estas...</p> <p>Parecen iguales, ¿a que sí?</p> <p>Pero no lo son. Hay algo que las diferencia: es su huella de carbono.</p> <p>¿No sabes lo que es la huella de carbono? Presta atención.</p> <p>Las huellas que dejaron los dinosaurios hace millones de años eran parecidas a estas...</p> <p>¿Cómo serán las huellas que dejaremos los humanos?</p> <p>Seguramente, serán más parecidas a esto.</p>

<p>Les emprentes dels dinosaures són només unes petjades sobre la terra... les dels éssers humans s'estenen per tot arreu... perquè estan fetes de ciment, asfalt i, sobretot, de gasos i fum.</p> <p>La nostra major empremta sobre el planeta són els gasos contaminants que llancem a l'atmosfera, que són el resultat de cremar combustibles fòssils.</p> <p>Estos gasos contaminants s'acumulen en l'atmosfera i estan formats principalment per diòxid de carboni.</p> <p>Creem una barrera que impèdix que la radiació solar que arriba a la Terra isca de nou reflectida cap a l'espai... i fan que la Terra es calfe perillosament.</p> <p>Per això, la quantitat de gasos contaminants que alliberem a l'atmosfera amb la nostra activitat es coneix com a “empremta de carboni”.</p> <p>Hilde té un hort de pomes...</p> <p>Les recull i les duu ella mateixa a un mercat pròxim. Quasi no produïx fums contaminants... la seua empremta de carboni és xicoteta.</p> <p>Però hi ha explotacions agrícoles... que estan molt mecanitzades... com esta...</p> <p>Una sola màquina pot collir un terreny immens...</p> <p>I per això, consumix molta energia.</p> <p>Les màquines recol·lecten la fruita, la tracten en una fàbrica, la transporten a l'altra punta del món... l'emboliquen en plàstic i la porten al punt de venda.</p> <p>L'empremta de carboni d'esta poma està formada pels contaminants produïts per cremar tot el combustible que s'ha necessitat per al seu cultiu, tractament i, sobretot, per al seu transport.</p> <p>Les recol·lectores, els trens, els vaixells, els camions... han produït tot este diòxid de carboni... perquè Benito trobe la seua fruita en el supermercat.</p>	<p>Las huellas de los dinosaurios son solo marcas en el suelo... las de los seres humanos se extienden por todas partes... porque están formadas por cemento, asfalto y, sobre todo, por gases y humo.</p> <p>Nuestra mayor huella en el planeta es todo ese humo contaminante que lanzamos a la atmósfera, que es el resultado de quemar combustibles fósiles.</p> <p>Estos gases contaminantes se acumulan en la atmósfera y están formados principalmente por dióxido de carbono.</p> <p>Crean una barrera que impide que la radiación solar que llega a la tierra salga de nuevo reflejada hacia el espacio y hacen que la tierra se caliente peligrosamente.</p> <p>Por eso, la cantidad de gases contaminantes que liberamos a la atmósfera con nuestra actividad se conoce como “huella de carbono”.</p> <p>Hilde tiene un huerto de manzanas...</p> <p>Las recoge y las lleva ella misma a un mercado cercano. A penas produce humos contaminantes... su huella de carbono es pequeña.</p> <p>Pero hay explotaciones agrícolas... que están muy mecanizadas... como esta...</p> <p>Una sola máquina puede cosechar un terreno inmenso...</p> <p>Y para ello, consume mucha energía.</p> <p>Las máquinas recolectan la fruta, la tratan en una fábrica, la transportan al otro lado del planeta... la envuelven en plástico y la llevan al punto de venta.</p> <p>La huella de carbono de esta manzana está formada por los contaminantes producidos por la quema del combustible que ha hecho falta para su cultivo, tratamiento y transporte.</p>
--	--

<p>Ah... i a més, Benito fa la compra en cotxe.</p> <p>Si ajuntem tot el diòxid de carboni produït perquè estes pomes arriben a la nostra taula... el de la recol·lectora... els transports, la planta transformadora, més transports i el cotxe de Benito... resulta que el nostre berenar ha produït... tots estos fums i gasos contaminants.</p> <p>I tots estos gasos contaminants que produïm en la nostra vida diària són... la nostra empremta de carboni.</p> <p>En menys de cent anys la població del món s'ha multiplicat per quatre...</p> <p>Fem servir milions de vehicles contaminants... i la nostra empremta de carboni no ha fet més que créixer i créixer.</p> <p>Ha arribat a un nivell rècord, que no havia conegut la Terra en els últims 3 milions d'anys.</p> <p>I això calfa el clima... i amenaça amb extingir la vida en la Terra.</p> <p>Però encara podem fer alguna cosa per a evitar la nostra pròpia extinció.</p> <p>Vols saber què?</p> <p>Hem de reduir el transport privat, renunciar a l'ús excessiu de plàstics i triar productes que no hagen estat transportats per tot el món, i que no vinguen d'un cultiu massiu industrial.</p> <p>En poques paraules, hem d'intentar consumir productes de proximitat, que no generen una gran empremta de carboni.</p> <p>I ara, dis-me... Quines pomes preferixes?</p> <p>Encara no ho saps?</p> <p>Com ho veus així?</p>	<p>Las cosechadoras, los trenes, los barcos, los camiones... han producido todo este dióxido de carbono... para que Benito encuentre su fruta favorita en el supermercado.</p> <p>Ah... y además, Benito va a hacer la compra en coche.</p> <p>Si juntamos todo el dióxido de carbono producido para que estas manzanas lleguen a nuestra mesa... el de la cosechadora... los transportes, la planta transformadora, más transportes y el coche de Benito... resulta que nuestra merienda ha producido... todos estos humos y gases contaminantes.</p> <p>Y todos estos humos y gases contaminantes que producimos en nuestra vida diaria son... nuestra huella de carbono.</p> <p>En menos de cien años la población del mundo se ha multiplicado por cuatro...</p> <p>Usamos millones de vehículos contaminantes... y nuestra huella de carbono no ha hecho más que crecer y crecer.</p> <p>Ha alcanzado un nivel récord, que no había conocido la tierra en los últimos tres millones de años.</p> <p>Y eso calienta el clima... y amenaza con extinguir la vida en la Tierra.</p> <p>Pero aún podemos hacer algo para evitar nuestra extinción.</p> <p>¿Quieres saber qué?</p> <p>Debemos reducir el transporte privado, renunciar al uso excesivo de plásticos y escoger productos que no necesiten ser transportados por todo el mundo ni un cultivo masivo industrial.</p> <p>En pocas palabras, debemos procurar consumir productos de proximidad que no generen una gran huella de carbono.</p> <p>Y ahora dime... ¿Qué manzanas prefieres?</p>
---	---

<p>Ja ho saps... Si tries productes amb una menor empremta de carboni, ajudes a combatre el canfament global.</p>	<p>¿Aún no lo sabes? ¿Qué tal así? Ya sabes... si escoges productos con una menor huella de carbono, ayudas a combatir el cambio climático.</p>
CAPÍTOL 5	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>EL PLÀSTIC</p> <p>El plàstic.</p> <p>Vaja... sembla que tot desapareix... excepte el plàstic... veritat?</p> <p>Voleu saber per què?</p> <p>Açò és una indústria petroquímica. Ací es transforma el petroli en plàstic.</p> <p>El plàstic és un material completament artificial. Això vol dir que no existix en la naturalesa, sinó que ha estat creat per l'home, en un laboratori, mitjançant processos químics complicats.</p> <p>Açò és la naturalesa... o una part d'ella.</p> <p>La naturalesa és una font inesgotable de materials, com la fusta dels arbres...</p> <p>Les fibres vegetals de les plantes...</p> <p>O l'aliment de fruites i verdures...</p> <p>Els materials naturals, encara que els transformem, sempre acaben tornant a la natura.</p> <p>El temps i les condicions ambientals s'encarreguen de descompondre'ls.</p> <p>Quan un material es descompon i torna a confondre's amb l'entorn natural, sense deixar cap rastre, sense embrutar i sense contaminar, diem que és "biodegradable".</p> <p>Però els plàstics es creen per processos industrials i no tornen mai a un estat natural.</p>	<p>EL PLÁSTICO</p> <p>El plástico.</p> <p>Parece que todo desaparece... menos el plástico... ¿verdad?</p> <p>¿Queréis saber por qué?</p> <p>Esto es una industria petroquímica. En ella se transforma el petróleo en plástico.</p> <p>El plástico es un material completamente artificial. Eso quiere decir que no existe en la naturaleza, sino que ha sido creado por el hombre en un laboratorio mediante complicados procesos químicos.</p> <p>Esto es la naturaleza... o una parte de ella.</p> <p>La naturaleza es una fuente inagotable de materiales, como la madera de los árboles...</p> <p>Las fibras vegetales de las plantas...</p> <p>O el alimento que nos dan frutas y verduras...</p> <p>Los materiales naturales, aunque los transformemos, siempre regresan a la naturaleza.</p> <p>El tiempo y las condiciones ambientales se encargan de descomponerlos.</p> <p>Quando un material se descompone en el entorno natural sin dejar ningún rastro, sin ensuciar y sin contaminar decimos que es "biodegradable".</p>

<p>El plàstic té múltiples aplicacions que ens faciliten la vida diària... però també és molt contaminant si l'abandonem, sense més ni més, en qualsevol lloc.</p> <p>Una bossa de plàstic tardarà 150 anys a desaparèixer... un globus de plàstic uns 300 anys, i una botella de plàstic pot durar més de 400 anys...</p> <p>No obstant això, els objectes fets amb materials naturals... amb el pas del temps, es descompondran i tornaran a la naturalesa, sense contaminar-la.</p> <p>En qüestió de temps... desapareixeran, perquè servixen d'aliment per a molts éssers vius, especialitzats en reciclar-los per al medi natural.</p> <p>Bé... no és tan ràpid, però açò és el que passa.</p> <p>Els materials naturals sempre tornen a la naturalesa... mentre que els artificials es convertixen... en deixalles.</p> <p>I eixes deixalles embruten els camps, les muntanyes, les platges... i són molt perilloses per al medi ambient.</p> <p>El plàstic tardarà centenars d'anys a descompondre's. I no torna a la naturalesa... sinó que es convertix en elements contaminants més xicotets, i més perillosos... que acaben assimilats pel terra, per les plantes... i pels animals.</p> <p>Quasi tots els éssers vius tenim ja plàstic al nostre interior. I això és molt roïn per a la nostra salut. Correm el risc de patir malalties i trastorns.</p> <p>Ja hem vist que el plàstic no desapareix. Després del seu ús es convertix en una deixalla, contaminant, bruta i perillosa. Llevat que...</p> <p>Llevat que el depositem als contenidors adequats, per al seu tractament i la seua reutilització.</p> <p>Recorda, sempre que hi haja una alternativa, és millor no utilitzar el plàstic. Però si l'utilitzes... recicla'!</p>	<p>Pero los plásticos se crean por procesos industriales y no regresan nunca a un estado natural.</p> <p>El plástico tiene múltiples aplicaciones que nos facilitan la vida diaria... pero también es muy contaminante si lo abandonamos en la naturaleza.</p> <p>Una bolsa de plástico tardará 150 años en desaparecer... un globo de plástico unos 300 años y una botella de plástico puede durar más de 400 años...</p> <p>Sin embargo, los objetos hechos con materias naturales... con el paso del tiempo, se descomponen y regresan a la naturaleza sin contaminarla.</p> <p>En poco tiempo... desaparecerán porque sirven de alimento a muchos seres vivos especializados en reciclarlos para la naturaleza.</p> <p>Bueno... no es tan rápido, pero esto es lo que pasa.</p> <p>Los materiales naturales siempre vuelven a la naturaleza... mientras que los artificiales se convierten... en basura.</p> <p>Y esa basura ensucia los campos, los montes, las playas... y es muy peligrosa para el medio ambiente.</p> <p>El plástico tardará cientos de años en descomponerse y no regresa a la naturaleza... sino que se convierte en elementos contaminantes más pequeños y más peligroso... que acaban siendo asimilados por el suelo, por las plantas... y por los animales.</p> <p>Casi todos los seres vivos tenemos ya plástico en nuestro interior y eso es muy malo para nuestra salud. Corremos el riesgo de padecer enfermedades y trastornos.</p> <p>Ya vemos que el plástico no desaparece. Después de su uso se convierte en un desperdicio, contaminante, sucio y peligroso. A no ser que...</p> <p>A no ser que lo depositemos en los contenedores adecuados para su tratamiento o reutilización.</p>
---	--

	Recuerda, siempre que haya otra alternativa, es mejor no usar el plástico, pero si lo usas... recíclalo.
CAPÍTOL 6	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>LA CONTAMINACIÓ</p> <p>La contaminació.</p> <p>Fa goig quan tot està tan net, veritat?</p> <p>I quan tothom deposita el fem al seu lloc...</p> <p>Veritat que no ens agrada gens quan el que hauria d'estar net, està brut i ple de fem?</p> <p>Això mateix està passant a tot el planeta, i es diu... contaminació!</p> <p>Embrutem l'aire amb els fums tòxics de les fàbriques, els cotxes, i altres transports...</p> <p>Embrutem l'aigua amb abocaments tòxics a rius i mars...</p> <p>I embrutem el sòl quan llancem deixalles sense tractar, reciclar ni reutilitzar...</p> <p>El desenvolupament industrial ha fet la nostra vida més còmoda, ens ha proporcionat un bon grapat de productes de consum... que no necessitem... però ha posat en perill la nostra salut i el que és pitjor... la salut del planeta.</p> <p>Fa alguns anys, tothom podia anar d'excursió a la muntanya i l'única cosa que trobava era naturalesa en estat pur. Aire net, aigua neta... vaques...</p> <p>Però ara, pareix que les nostres deixalles han arribat als llocs més recòndits. La nostra contaminació està per tot arreu, al fons dels mars....</p> <p>Dalt de les muntanyes... a l'aigua dels rius...</p> <p>Perquè durant anys hem llançat el nostre fem i la nostra brutícia a la naturalesa, sense preocupar-nos...</p>	<p>LA CONTAMINACIÓN</p> <p>La contaminación.</p> <p>Da gusto cuando todo está limpio, ¿verdad?</p> <p>Y cuando todo el mundo deposita la basura donde corresponde...</p> <p>¿Y a que nos fastidia un montón cuando lo que debería estar limpio está sucio y lleno de basura?</p> <p>Eso mismo está pasando por todo el planeta y se llama... ¡contaminación!</p> <p>Ensuciamos el aire con los humos tóxicos de las fábricas, los coches, y otros transportes...</p> <p>Ensuciamos el agua con vertidos tóxicos a ríos y mares...</p> <p>Y ensuciamos el suelo con basura sin tratar, reciclar ni reutilizar...</p> <p>El desarrollo industrial ha hecho nuestra vida más cómoda, nos ha proporcionado montones de bienes de consumo... muchos de los cuales no necesitamos... pero ha puesto en peligro nuestra salud y lo que es peor... la salud del planeta.</p> <p>Hace algunos años uno podía ir a la montaña y lo único que encontraba era naturaleza en estado puro. Aire limpio, agua limpia... vacas...</p> <p>Pero ahora parece que nuestros desperdicios han alcanzado los sitios más recónditos.</p> <p>Nuestra contaminación llega a los lugares más lejanos, al fondo de los mares...</p> <p>A lo alto de las montañas... al cauce de los ríos...</p>

<p>Hem contaminat l'aire amb els fums de les fàbriques i els transports...</p> <p>Les indústries produïxen objectes de consum que fan la nostra vida més còmoda... mentre aboquen al medi ambient milions de tones de residus i contaminació generats pels processos de fabricació.</p> <p>El preu per la nostra comoditat i el nostre balafiament, l'acaba pagant el medi ambient. Comprem productes que s'han produït a milers de quilòmetres... la producció i el transport dels quals contaminen l'aire i l'aigua...</p> <p>Per a després consumir-los de colp... i convertir-los en fem.</p> <p>Imagina't que tota eixa contaminació que genera el que consumixes... s'acumulara a ta casa. Hauries d'eixir fugint. Viure allí es faria impossible.</p> <p>Però això ja passa a les ciutats on vivim...</p> <p>En els oceans, que ens alimenten i produïxen l'aire que respirem...</p> <p>I en els rius, que ens donen de beure...</p> <p>Tots els éssers vius del planeta formem una gran família.</p> <p>La Terra és la nostra casa, l'única que tenim. És la nostra llar.</p> <p>I si és la nostra llar... Per què la tractem tan malament?</p> <p>Ja ho sabeu, no és prou amb netejar. L'important és... no embrutar.</p> <p>Si evitem la contaminació, mantindrem el planeta net i saludable.</p>	<p>Porque durante años hemos lanzado nuestros desperdicios y nuestra suciedad a la naturaleza sin preocuparnos.</p> <p>Hemos contaminado el aire con los humos de las fábricas y los vehículos...</p> <p>Las industrias producen objetos de consumo que hacen nuestra vida más cómoda... mientras lanzan al medio ambiente millones de toneladas de residuos y contaminación generados por los procesos de fabricación.</p> <p>El precio por nuestra comodidad y nuestro despilfarro, lo acaba pagando el medio ambiente.</p> <p>Compramos productos que se han producido a miles de kilómetros... cuya producción y transporte contaminan el aire y el agua...</p> <p>Para después consumirlos de una sola vez... y convertirlos en basura.</p> <p>Imagínate que toda esa contaminación que genera lo que consumes... se acumulara en tu casa. Tendrías que salir huyendo. Vivir en ella se haría imposible.</p> <p>Pues eso ya pasa en las ciudades en las que vivimos...</p> <p>En los mares que nos alimentan y producen el aire que respiramos...</p> <p>Y en los ríos, que nos dan de beber...</p> <p>Todos los seres vivos del planeta formamos una gran familia.</p> <p>La Tierra es nuestra casa, la única que tenemos. Es nuestro hogar.</p> <p>Y si es nuestro hogar... ¿Por qué la tratamos tan mal?</p> <p>Ya lo sabéis, no es suficiente con limpiar. Lo importante es... no ensuciar.</p> <p>Si evitamos la contaminación, tendremos un planeta limpio y más saludable.</p>
CAPÍTOL 7	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL

LES PLANTES

Les plantes.

Quin creus que és el grup d'éssers vius més important sobre la Terra?

Som les persones?

Són els nostres animals de companyia, que ens donen tant d'afecte?

Els ocells... que poden volar? O els peixos, que omplim els oceans, que és l'ecosistema més gran del planeta?

No... **les espècies** més importants sobre la Terra són... les plantes.

On no hi ha plantes, pareix que no hi ha vida...

Però si posem vegetació... la **cosa** canvia...

Amb les plantes apareixen els animals.

I amb ells, el cicle de la vida...

Perquè les plantes són les que sostenen la vida sobre la Terra.

I dir això... no és una exageració. Les plantes produeixen l'aire que respirem...

En les fulles de les plantes, hi ha una substància que es diu clorofil·la, que és la que els dona el color verd...

Quan la llum del sol incidix sobre les fulles, la clorofil·la descompon el diòxid de carboni de l'aire en carboni... que incorpora a les branques i troncs per al seu creixement... i en oxigen, que allibera una altra vegada a l'aire.

Este procés es diu fotosíntesi i, gràcies a ell, l'aire conté **oxigen** perquè puguem respirar.

El diòxid de carboni, per contra, és el gas contaminant que hi ha en els fums de les fàbriques i els cotxes. No es pot respirar. Però les plantes el capturen i el convertixen en oxigen.

LAS PLANTAS

Las plantas.

¿Cuál crees que es el grupo de seres vivos más importante sobre la tierra?

¿Somos las personas?

¿Son nuestras mascotas que nos dan tanto cariño?

¿Los pájaros... que pueden volar? ¿O los peces que llenan los océanos, que es el ecosistema mayor del planeta?

No... **la especie** más importante sobre la tierra son... las plantas.

Donde no hay plantas parece que no existe la vida...

Pero si ponemos vegetación... el **paisaje** cambia...

Con las plantas aparecen los animales.

Y con ellos, el ciclo de la vida...

Porque las plantas son las que sostienen la vida sobre la Tierra.

Y decir esto... no es una exageración. Las plantas producen el aire que respiramos...

En las hojas de las plantas, hay una sustancia que se llama clorofila, que es la que les da el color verde...

Cuando la luz del sol incide sobre las hojas, la clorofila descompone el dióxido de carbono del aire en carbono... que incorpora a las ramas y troncos para su crecimiento... y en oxígeno que libera de nuevo al aire.

Este proceso se llama fotosíntesis, y gracias a él, el aire contiene **suficiente oxígeno** para que podamos respirar.

El dióxido de carbono, por el contrario, es el gas contaminante que hay en los humos de las fábricas y los coches. No se puede respirar. Pero las plantas lo capturan y los convierten en oxígeno.

<p>Les plantes són extraordinàriament generoses.</p> <p>Moltes medicines venen de les plantes.</p> <p>Els arbres grans ens donen fusta i cel·lulosa per a fer paper.</p> <p>Les plantes i arbustos ens donen fibres per a teixits...</p> <p>I tant d'aliment, que podem alimentar-nos només de plantes.</p> <p>Però a més... no oblidem que netegen l'aire que respirem...</p> <p>Hi ha milions de varietats diferents de plantes... grans, xicotetes, altes, baixes, frondoses, pelades... que es repartixen per tot el món segons les condicions ambientals...</p> <p>La selva amazònica conté tantes espècies que encara no les coneixem totes ni sabem quins beneficis ens podrien aportar...</p> <p>I no obstant això, arrasem grans superfícies de selva sense pensar en la seua riquesa enorme...</p> <p>Només per a substituir-la per monocultius industrials de soja....</p> <p>O per a la cria intensiva de bestiar per a la producció de carn.</p> <p>Després d'obtindre el seu benefici econòmic, estes activitats industrials deixen la terra empobrida i, sovint, desèrtica.</p> <p>Per a fer una sola hamburguesa, es destrüixen 5 metres quadrats de selva... i cada dia es consumixen milions d'hamburgueses a tot el món. T'imagines quanta selva destruïda al dia és això?</p> <p>Alguns són capaços d'arrasar l'extraordinària diversitat del món vegetal, només per a obtindre més i més benefici econòmic.</p> <p>Quan al final, el que ens manté amb vida és l'aliment... i l'aire que respirem. Els diners no es poden menjar.</p>	<p>Las plantas son extraordinariamente generosas.</p> <p>Muchas medicinas vienen de las plantas.</p> <p>Los grandes árboles nos dan madera y celulosa para hacer papel.</p> <p>Las plantas y arbustos nos dan fibras para tejidos...</p> <p>Y tanto alimento, que podemos alimentarnos solo de plantas.</p> <p>Pero además... no olvidemos que limpian el aire que respiramos...</p> <p>Hay millones de variedades distintas de plantas... grandes, pequeñas, altas, bajas, frondosas, peladas... que se reparten por todo el mundo según las condiciones ambientales...</p> <p>La selva amazónica contiene tantas especies que aún no las conocemos todas ni sabemos que beneficios nos podrían aportar...</p> <p>Y sin embargo, arrasamos grandes superficies de selva sin pensar en su enorme riqueza...</p> <p>Solo para sustituirla por monocultivos industriales de soja...</p> <p>O para la cría intensiva de ganado para la producción de carne.</p> <p>Después de obtener su beneficio económico, estas actividades industriales dejan la tierra empobrecida y, a menudo, desértica.</p> <p>Para hacer una sola hamburguesa, se destruyen cinco metros cuadrados de selva... y cada día se consumen millones de hamburguesas en todo el mundo. ¿Te imaginas cuánta selva destruida al día es eso?</p> <p>Algunos son capaces de arrasar la enorme diversidad del mundo vegetal, solo para obtener más y más beneficio económico.</p> <p>Cuando al final, lo que nos mantiene con vida es el alimento... y el aire que respiramos. El dinero no se puede comer.</p>
---	--

<p>Si exterminem les plantes... Qui ens proporcionarà el menjar?</p> <p>D'on traurem el paper... o la fusta?</p> <p>O les fibres vegetals amb les quals fem la roba?</p> <p>Quines medicines ens quedaran per descobrir?</p> <p>O el pitjor de tot... D'on traurem l'oxigen que necessitem per a respirar?</p> <p>I ara... Entens per què les plantes són els éssers més importants del planeta?</p>	<p>Si acabamos con las plantas... ¿quién nos va a proporcionar la comida?</p> <p>¿De dónde sacaremos el papel... o la madera?</p> <p>¿O esas fibras vegetales con las que hacer nuestra ropa?</p> <p>¿Qué medicinas se quedarán por descubrir?</p> <p>Y lo que es peor... ¿de dónde sacaremos el oxígeno que necesitamos para respirar?</p> <p>Y ahora... ¿Entiendes por qué las plantas son los seres más importantes del planeta?</p>
CAPÍTOL 8	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>LA DESFORESTACIÓ</p> <p>La deforestació.</p> <p>Temps era temps, hi havia un bosc fosc i perillós on vivien criatures terribles...</p> <p>Ui! Què és? Que no t'agrada el conte?</p> <p>Ja ho entenc... a tu t'agraden els boscos... i no et pareixen foscos ni perillosos ni plens de criatures terribles... veritat?</p> <p>Tens raó. Este conte no servix. Cal canviar el conte...</p> <p>Açò és un bosc molt antic...</p> <p>És la llar de moltes espècies animals i vegetals...</p> <p>I ha crescut tant perquè cap ésser humà hi ha intervingut en milers d'anys... És el que anomenem un bosc primari.</p> <p>Els boscos primaris estan per tot el planeta. Al nord, les masses boscoses de Sibèria... Escandinàvia... l'Amèrica del Nord... i en l'hemisferi sud... les selves tropicals d'Indonèsia, Àfrica Central i l'Amazones.</p>	<p>LA DEFORESTACIÓN</p> <p>La deforestación.</p> <p>Érase una vez, un bosque oscuro y maligno en el que vivían terribles criaturas...</p> <p>¡Uy! ¿Qué? ¿Qué no te gusta el cuento?</p> <p>Claro ya entiendo... a ti te gustan los bosques... y no te parecen que sean oscuros ni malignos ni llenos de terribles criaturas... ¿verdad?</p> <p>Tienes razón. Este cuento no sirve. Hay que cambiar el cuento...</p> <p>Este es un bosque muy antiguo...</p> <p>Es el hogar de montones de especies animales y vegetales...</p> <p>Y ha crecido tanto porque ningún ser humano ha intervenido en su desarrollo en miles de años... Es lo que llamamos un bosque primario.</p> <p>Los bosques primarios están por todo el planeta. Al norte, las masas boscosas de Siberia... Escandinavia... Norteamérica... y en el sur... están las selvas tropicales de Indonesia, África Central y el Amazonas.</p>

<p>Les selves tropicals allotgen la meitat de les espècies animals i vegetals del planeta... i només en coneixem una part molt menuda.</p> <p>Boscós i selves ens proporcionen matèries primeres, aliments i medicines...</p> <p>Però tenen una funció encara més important...</p> <p>Els arbres atrapen en la fusta gran part del diòxid de carboni que aboquem a l'atmosfera amb la nostra contaminació...</p> <p>I a més, generen aire pur perquè respirem...</p> <p>La nostra vida en la Terra seria impossible sense eixes grans masses forestals. I no obstant això... ens obstinem a destruir-les sense pensar en les conseqüències.</p> <p>Imagina't que estàs tranquil·lament a ta casa, i de sobte arriben uns monstres, amb unes màquines terribles, i la destrossen per emportar-se-la. Quin mal <i>rotllo</i>, no?</p> <p>Perquè això mateix és el que estem fent a milers d'espècies...</p> <p>La destrucció massiva dels boscós i selves es diu "deforestació".</p> <p>És una agressió al medi ambient que comporta conseqüències gravíssimes.</p> <p>A qui li pot interessar destruir la naturalesa d'esta manera? I per què?</p> <p>Així que és només per diners... ja comencem a veure qui és el roïn del conte...</p> <p>Un arbre tarda molt a créixer.</p> <p>Quan algú talla un arbre en cinc minuts, amb una serra mecànica, està posant fi a la vida d'un ésser viu que ha tardat dos-cents anys a créixer... i que encara era jove.</p> <p>No coneixem el llenguatge dels arbres i no sabem comunicar-nos amb ells... però segur que també patixen quan els tallem.</p> <p>A milers i milers de quilòmetres dels grans boscós, algú es fa molt ric amb la seua destrucció.</p>	<p>Las selvas tropicales alojan a la mitad de las especies animales y vegetales del planeta... y de ellas solo conocemos una pequeña parte.</p> <p>Bosques y selvas nos proporcionan materias primas, alimentos y medicinas...</p> <p>Pero tienen una función aún más importante...</p> <p>Los árboles atrapan en su madera gran parte del dióxido de carbono que lanzamos a la atmósfera con nuestra contaminación...</p> <p>Y además, generan aire puro para que respiremos...</p> <p>Nuestra vida en la Tierra sería imposible sin esas grandes masas forestales. Y sin embargo... nos empeñamos en destruirlas sin pensar en las consecuencias.</p> <p>Imagínate que estás tranquilamente en tu casa, y de repente llegan unos monstruos con unas máquinas terribles, y la destrozan para llevársela. Qué mal rollo, ¿no?</p> <p>Pues eso mismo es lo que estamos haciendo a miles de especies...</p> <p>La destrucción masiva de bosques y selvas se llama "deforestación".</p> <p>Es una agresión al medio ambiente que puede traer gravísimas consecuencias.</p> <p>¿A quién le puede interesar destruir la naturaleza de este modo? ¿Y por qué?</p> <p>Así que es solo por dinero... ya empezamos a ver quién es el malo de este cuento...</p> <p>Un árbol tarda mucho en crecer.</p> <p>Cuando alguien corta un árbol en cinco minutos con una sierra mecánica, está acabando con la vida de un ser vivo que ha tardado doscientos años en crecer... y que todavía era joven.</p> <p>No conocemos el lenguaje de los árboles y no sabemos comunicarnos con ellos... pero seguro que también sufren cuando los cortamos.</p> <p>A miles y miles de kilómetros de los grandes bosques, alguien se hace muy rico con su destrucción.</p>
---	---

<p>No pensa en l'aire net, ni en els animals, ni en els seus sentiments, ni en els dels arbres...</p> <p>Només pensa a guanyar més i més i més i més diners.</p> <p>Els boscos primaris són necessaris per al planeta perquè produïxen oxigen i eviten el canvi climàtic.</p> <p>Quan destruïm un bosc primari, matem un ecosistema i tot el que aporta a les nostres vides...</p> <p>Una medicina nova i necessària... podria trobar-se en una flor que no coneixem encara.</p> <p>Però si destruïm la selva... mai la coneixerem.</p> <p>Destruint la selva i els boscos... destruïm el nostre futur.</p> <p>Ens agrada que els contes tinguen un final feliç, veritat?</p> <p>Llavors hem de protegir els boscos. Perquè mentre hi haja boscos, hi haurà vida...</p>	<p>No piensan en el aire limpio, ni en los animales, ni en sus sentimientos, ni en los de los árboles...</p> <p>Solo piensan en ganar más y más y más y más dinero.</p> <p>Los bosques primarios son necesarios para el planeta porque producen oxígeno y evitan el cambio climático.</p> <p>Cuando acabamos con un bosque primario, matamos un ecosistema y todo lo que aporta a nuestras vidas...</p> <p>Una nueva medicina podría encontrarse en una flor que no conocemos todavía.</p> <p>Pero si destruimos la selva... nunca la conoceremos.</p> <p>Destruyendo la selva y los bosques... destruimos nuestro futuro.</p> <p>Nos gusta que los cuentos tengan un final feliz, ¿verdad?</p> <p>Entonces debemos proteger los bosques. Porque mientras haya bosques, habrá vida...</p>
--	--

CAPÍTOL 9

GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>COMBUSTIBLES FÒSSILS</p> <p>Combustibles fòssils.</p> <p>La calor és energia.</p> <p>L'ésser humà sempre ha buscat maneres de produir calor per a obtenir energia.</p> <p>Durant segles, la fusta va ser el combustible més usat... Però crema molt lentament.</p> <p>El carbó desprèn més calor i va facilitar el sorgiment de la indústria... però encara no era suficient...</p>	<p>COMBUSTIBLES FÓSILES</p> <p>Combustibles fósiles.</p> <p>El calor es energía.</p> <p>El ser humano siempre ha buscado maneras de producir calor para tener energía.</p> <p>Durante siglos, la madera fue el combustible más usado... pero arde muy lentamente.</p> <p>El carbón desprende más calor y facilitó el surgimiento de la industria... pero aún no era suficiente...</p>

<p>Feia falta un combustible que generara moltíssima calor i molt ràpidament... I es va trobar... en els derivats del petroli...</p> <p>Són el que anomenem “combustibles fòssils”.</p> <p>Es diuen combustibles fòssils perquè es van originar fa milions d'anys... com els fòssils dels animals prehistòrics.</p> <p>Molt abans de l'aparició de l'ésser humà, la Terra estava habitada pels dinosaures.... I repleta de boscos immensos i frondosos.</p> <p>La naturalesa ho ocupava tot i seguia el seu cicle, de vida... i de mort.</p> <p>Les restes dels boscos i els dinosaures es van precipitar a terra, es van descompondre.... i després de milions d'anys, acabaren convertits en carbó i petroli.</p> <p>I ara fem servir eixe carbó i petroli com a combustible.</p> <p>Però per a fabricar un litre de gasolina fan falta 23 tones de biomassa.</p> <p>És a dir... per a avançar 10 km, un cotxe necessita l'energia continguda en 23 tones de boscos antics i dinosaures.</p> <p>Perquè funcionen tots els cotxes, tots els dies... estem cremant l'energia que els boscos i la fauna van acumular durant milions d'anys.</p> <p>En cremar els combustibles fòssils, es genera un gas que es diu “diòxid de carboni”.</p> <p>És el gas que provoca l'efecte d'hivernacle i el calfament del planeta...</p> <p>L'augment de la temperatura provoca catàstrofes mediambientals que són cada vegada més extremes.</p> <p>Com els huracans...</p> <p>Els incendis massius...</p> <p>Les inundacions...</p> <p>O la fusió dels pols...</p>	<p>Hacía falta un combustible que generara muchísimo calor y muy rápidamente... Y se encontró... en los derivados del petróleo...</p> <p>Son lo que llamamos “combustibles fósiles”.</p> <p>Se llaman combustibles fósiles porque se originaron hace millones de años... como los fósiles de las conchas marinas.</p> <p>Mucho antes de la aparición de ser humano, la Tierra estaba habitada por los dinosaurios...</p> <p>Y repleta de inmensos y frondosos bosques.</p> <p>La naturaleza lo ocupaba todo y seguía su ciclo, de vida... y de muerte.</p> <p>Los restos de los bosques y los dinosaurios se precipitaron al suelo, se descompusieron... y tras millones de años, acabaron convertidos en carbón y petróleo.</p> <p>Y ahora usamos ese carbón y petróleo como combustible.</p> <p>Para fabricar un solo litro de gasolina hacen falta 23 toneladas de biomasa.</p> <p>Es decir... para avanzar 10 km, un coche necesita la energía contenida en 23 toneladas de antiguos bosques y dinosaurios.</p> <p>Para que funcionen todos los coches, todos los días... estamos quemando la energía que los bosques y la fauna acumularon durante millones de años.</p> <p>Al quemar los combustibles fósiles, se genera un gas que se llama “dióxido de carbono”.</p> <p>Es el gas que provoca el efecto invernadero y el calentamiento del planeta...</p> <p>El aumento de la temperatura provoca catástrofes medioambientales cada vez más extremas.</p> <p>Como los huracanes...</p>
--	--

<p>El diòxid de carboni està present en l'atmosfera de manera natural. Però ha d'estar en equilibri.</p> <p>I eixe equilibri l'aconseguixen les plantes.</p> <p>Des de sempre, els éssers vius i els volcans han generat diòxid de carboni, però les plantes l'absorbien i l'incorporaven a la seua matèria.</p> <p>Però ara, en cremar combustibles fòssils, hem augmentat la quantitat de diòxid de carboni en l'aire i les plantes ja no el poden absorbir tot.</p> <p>El carboni que la naturalesa va atrapar durant milions d'anys... l'estem expulsant una altra vegada a l'aire en molt poc temps.</p> <p>I en haver trencat l'equilibri d'este gas en l'atmosfera, la Terra es calfa i es posa en risc la nostra vida.</p> <p>En anar amb cotxe, produïm diòxid de carboni... si comprem un producte fabricat a milers de km, generem diòxid de carboni... i també quan viatgem en vaixell o en avió...</p> <p>Hem construït el desenvolupament econòmic sobre indústries i transports que cremen combustibles fòssils...</p> <p>Però ja sabem que eixe tipus de desenvolupament provoca conseqüències terribles.</p> <p>Hi ha alguna cosa que podem fer per a evitar estes catàstrofes...</p> <p>Hem de plantar arbres, molts arbres, perquè atrapen el carboni.</p> <p>Hem d'abandonar els combustibles fòssils i desenvolupar energies netes.</p> <p>I hem de protegir totes les formes de vida que hi ha en la naturalesa.</p>	<p>Los incendios masivos...</p> <p>Las inundaciones...</p> <p>O la fusión de los polos...</p> <p>El dióxido de carbono está presente en la atmósfera de manera natural. Pero debe estar en equilibrio.</p> <p>Y ese equilibrio lo consiguen las plantas.</p> <p>Desde siempre, los seres vivos y los volcanes han generado dióxido de carbono. Las plantas lo reabsorbían y lo incorporaban a su materia.</p> <p>Pero ahora, al quemar combustibles fósiles, hemos aumentado la cantidad de dióxido de carbono en el aire y las plantas ya no lo pueden reabsorber todo.</p> <p>El carbono que la naturaleza atrapó durante millones de años... lo estamos expulsando de nuevo al aire en muy poco tiempo.</p> <p>Y al haber roto el equilibrio de este gas en la atmósfera, la Tierra se calienta y pone en riesgo nuestra vida.</p> <p>Al ir en coche, producimos dióxido de carbono... si compramos un producto fabricado a miles de km, generamos dióxido de carbono... y también cuando viajamos en barco o en avión.</p> <p>Hemos construido el desarrollo económico sobre industrias y transportes que queman combustibles fósiles...</p> <p>Pero ya sabemos que ese tipo de desarrollo provoca consecuencias terribles.</p> <p>Aún hay algo que podemos hacer para evitar esas catástrofes...</p> <p>Debemos plantar árboles, muchos árboles, para que atrapen el carbono.</p> <p>Debemos abandonar los combustibles fósiles y desarrollar energías limpias.</p> <p>Y debemos proteger todas las formas de vida que hay en la naturaleza.</p>
--	---

CAPÍTOL 10

GUIÓ VALENCIÀ

LA CIÈNCIA

La ciència.

Algunes coses són veritats indiscutibles, com que sumar 2 més 2 és igual a 4.

Que si llances qualsevol cosa a l'aire, la gravetat la farà caure de nou a terra.

O que el nostre planeta és una gran esfera que sura en l'univers.

Els científics estudien el món i ens ajuden a comprendre'l.

Des d'allò més gran... fins a allò més xicotet.

Els han desenvolupat tecnologies perquè ens comuniquem a distància.

Per a pronosticar el clima que farà en el futur.

Per a produir energia.

I per a curar malalties.

Els científics són gent sàvia... que promou el coneixement i lluita contra la ignorància.

Els científics arrepleguen dades, les estudien, les processen i en trauen conclusions que comproven una vegada i una altra.

Així que són els primers a adonar-se dels problemes.. i els primers a proposar solucions.

Fa molts anys que la ciència ens advertix contra el nostre model de desenvolupament.

Extraiem més matèries primeres de les que la naturalesa pot generar.

Aniquilem milers d'espècies animals i vegetals.

I cremem combustibles que afavorixen el calfament global... posant en risc la nostra vida i la de tots els habitants del planeta.

GUIÓ ESPANYOL

LA CIENCIA

La ciencia.

Algunas cosas son verdades indiscutibles, como que sumar 2 más 2 es igual a 4.

Que si lanzas cualquier cosa al aire, la gravedad la hará caer al suelo.

O que la tierra es una gran esfera que flota en el universo.

Los científicos estudian el mundo y nos ayudan a comprenderlo.

Desde lo más grande... hasta lo más pequeño.

Ellos han desarrollado tecnologías para que nos comuniquemos a distancia.

Para pronosticar el clima que hará en el futuro.

Para producir energía.

Y para curar enfermedades.

Los científicos son gente sabia... que promueve el conocimiento y lucha contra la ignorancia.

Los científicos recogen datos, los estudian, los procesan y sacan conclusiones que comprueban una y otra vez.

Así que son los primeros en darse cuenta de los problemas... y los primeros en proponer soluciones.

Hace muchos años que la ciencia nos advierte contra nuestro modelo de desarrollo.

Estamos extrayendo más materias primas de las que la naturaleza puede generar.

Aniquilamos miles de especies animales y vegetales.

<p>Però hi ha gent que guanya molts diners amb la destrucció de la naturalesa i no vol renunciar als seus beneficis desmesurats.</p> <p>Altres estem acostumats a un estil de vida que promou el consum, i que resulta insostenible per al planeta...</p> <p>I com vivim tan còmodes, no ens agrada que ens diguen que fem malament les coses. Però la ciència no està ací per a dir-nos el que volem sentir, sinó per a dir-nos la veritat.</p> <p>I ens diu que, a causa de l'acumulació de gasos d'efecte d'hivernacle, el planeta està més d'un grau per damunt de la seua temperatura normal.</p> <p>I que això ja està causant conseqüències terribles.</p> <p>La ciència ens diu que el principal causant del calfament global és el diòxid de carboni que expulsen els transports i la indústria.</p> <p>I que si la temperatura mitjana de la Terra puja 3 graus... ja no hi haurà camí de tornada.</p> <p>Els canvis en el clima seran terribles i posaran en perill la nostra supervivència com a espècie.</p> <p>I encara que alguns no vulguen sentir-ho... és la veritat i ja està passant.</p> <p>Els que no volen sentir als científics intenten que les seues veritats no se senten i paguen a propagandistes i xarradors perquè les tapen...</p> <p>Quan algú té molts diners... també té molt de poder de comunicació.</p> <p>Els xarradors intenten tancar la veritat científica amb les seues mentides.</p> <p>Poden eixir en qualsevol programa i fer-se tota la publicitat que vulguen.</p> <p>Però per molt que es repetisca o per molt fort que es diga...</p> <p>Una mentida sempre és una mentida.</p>	<p>Y quemamos combustibles que favorecen el calentamiento global... poniendo en riesgo nuestra vida y la de los demás habitantes del planeta.</p> <p>Hay gente que gana mucho dinero con la destrucción de la naturaleza y no quiere renunciar a sus enormes beneficios.</p> <p>Otros estamos acostumbrados a un estilo de vida que fomenta el consumo, pero que resulta insostenible para el planeta...</p> <p>Y como vivimos tan cómodos, no nos gusta que nos digan que estamos haciendo mal las cosas.</p> <p>Pero la ciencia no está ahí para decirnos lo que queremos oír, sino para decirnos la verdad.</p> <p>Y nos dice que, debido a la acumulación de gases de efecto invernadero, el planeta está más de un grado por encima de su temperatura normal.</p> <p>Y que eso ya está causando terribles consecuencias.</p> <p>La ciencia nos dice que el principal causante del calentamiento global es el dióxido de carbono que expulsan los transportes y la industria.</p> <p>Y que si la temperatura media de la Tierra sube 3 grados... ya no habrá vuelta atrás.</p> <p>Los cambios en el clima serán terribles y pondrán en peligro nuestra supervivencia como especie.</p> <p>Y aunque algunos no quieran oírlo... es la verdad y ya está pasando.</p> <p>Los que no quieren oír a los científicos intentan que sus verdades no se oigan y pagan a propagandistas y charlatanes para que las tapen...</p> <p>Cuando alguien tiene mucho dinero... también tiene mucho poder de comunicación.</p> <p>Los charlatanes intentan tancar la verdad científica con sus mentiras.</p> <p>Pueden salir en cualquier programa y hacerse toda la publicidad que quieran.</p>
---	--

<p>Per sort, hi ha gent intel·ligent disposada a sentir la veritat i prou valenta per a enfrontar-se a ella.</p> <p>Perquè la ciència ens avisa del perill, i ens proposa les solucions.</p> <p>Ens diu que, tan cert com que 2 i 2 són 4... és que si la temperatura de la Terra continua augmentant, posem en perill el nostre futur.</p> <p>I que la temperatura puja a causa dels gasos d'efecte d'hivernacle que provoca l'ús de combustibles fòssils.</p> <p>Però la ciència també ha desenvolupat fonts d'energia netes, que no contaminen. Per què no les usem massivament? A què esperem per a fer cas als científics?</p>	<p>Pero por mucho que se repita o por muy fuerte que se diga...</p> <p>Una mentira siempre es una mentira.</p> <p>Por suerte, hay gente inteligente dispuesta a oír la verdad y lo bastante valiente para enfrentarse a ella.</p> <p>Porque la ciencia nos avisa del peligro, y nos propone las soluciones.</p> <p>Nos dice que, tan cierto como que 2 y 2 son 4... es que si la temperatura de la Tierra sigue aumentando, ponemos en peligro nuestro futuro.</p> <p>Y que la temperatura aumenta debido a los gases de efecto invernadero que provoca el uso de combustibles fósiles.</p> <p>Pero la ciencia también ha desarrollado fuentes de energía limpias que no contaminan. ¿Por qué no las usamos masivamente? ¿A qué esperamos para hacer caso a los científicos?</p>
---	--

CAPÍTOL 11

GUIÓ VALENCIÀ

GUIÓ ESPANYOL

ZOONOSI

Zoonosi.

Ens molesta que coste aconseguir el que volem.

Preferim aconseguir-ho tot ràpidament i sense obstacles.

Però... què passa si això que ens arriba tan fàcilment és roïn per a la salut?

Algunes malalties són infeccioses, això vol dir, que passen d'unes persones a unes altres.

Moltes d'aquestes malalties són causades per virus.

ZOONOSIS

Zoonosis.

Nos molesta que cueste conseguir lo que queremos.

Preferimos alcanzarlo todo rápidamente y sin obstáculos.

Pero... ¿qué pasa si eso que nos llega tan fácilmente es malo para la salud?

Algunas enfermedades son infecciosas, eso quiere decir, que pasan de unas personas a otras.

Muchas de estas enfermedades son causadas por virus.

<p>Els virus són uns éssers molt, molt xicotets, que existeixen des de molt abans que les plantes i els animals.</p> <p>La seua única missió és replicar-se, i per a fer-ho necessiten entrar en les cèl·lules dels éssers vius. Això es diu "infecció".</p> <p>Si t'infecta un virus, pot interferir en el funcionament del teu organisme i posar-te malalt...</p> <p>Igual que un gra d'arena pot desbaratar el mecanisme d'un rellotge.</p> <p>Quan una infecció afecta a molta gent en un mateix territori es diu epidèmia.</p> <p>I quan pot afectar a totes les persones del planeta... es diu pandèmia.</p> <p>L'any 2020 hem patit una pandèmia causada per un virus al qual els científics han anomenat Covid-19.</p> <p>Quan algú està infectat per la Covid-19 pot llançar virus en respirar i esternudar.</p> <p>El virus pot entrar en el nostre cos a través de la boca, el nas, o els ulls... per això és important que ens protegim amb màscares... i que ens llavem les mans sovint per si ens toquem la cara.</p> <p>Però... D'on ve aquest virus? Per què ha aparegut de sobte?</p> <p>Possiblement la Covid-19 es trobava en algun animal salvatge. Un pangolí, una rata penada... o potser en tots dos.</p> <p>Rates penades i pangolins estan acostumats a tindre'l... i només els causa una lleu malaltia.</p> <p>La selva manté el virus lluny de les persones i la seua malaltia no ens afecta.</p> <p>Però si destruïm la selva i entrem en contacte amb animals silvestres... és fàcil que el virus passe a alguna persona.</p>	<p>Los virus son unos seres muy, muy pequeños, que existen desde mucho antes que las plantas y los animales.</p> <p>Su única misión es replicarse, y para ello necesitan entrar en las células de los seres vivos. Eso se llama "infección".</p> <p>Si te infecta un virus, puede interferir en el funcionamiento de tu organismo y ponerte enfermo...</p> <p>Igual que un grano de arena puede estropear el mecanismo de un reloj.</p> <p>Cuando una infección afecta mucha gente en un mismo territorio se llama epidemia.</p> <p>Y cuando puede afectar a todas las personas del planeta... se llama pandemia.</p> <p>En el año 2020 hemos padecido una pandemia causada por un virus al que los científicos han llamado Covid-19.</p> <p>Cuando alguien está infectado por el Covid-19 puede lanzar virus al respirar o estornudar.</p> <p>El virus puede entrar en nuestro cuerpo a través de la boca, la nariz, o los ojos... por eso es importante que nos protejamos con mascarillas... y que nos lavemos las manos a menudo por si nos tocamos la cara.</p> <p>Pero... ¿De dónde viene este virus? ¿Por qué ha aparecido de repente?</p> <p>Posiblemente el Covid-19 se encontraba en algún animal salvaje. Un pangolín, o un murciélago... o quizá en ambos.</p> <p>Murciélagos y pangolines están acostumbrados a él... y solo les causa una leve enfermedad.</p> <p>La selva mantiene el virus lejos de las personas y su enfermedad no nos afecta.</p> <p>Pero si destruimos la selva y entramos en contacto con animales silvestres... es fácil que el virus pase a alguna persona.</p>
---	--

<p>I així, un virus que feia segles que no eixia del seu entorn... es pot dispersar en poques hores per tot el món.</p> <p>I causar una pandèmia.</p> <p>La naturalesa sempre ha fet de barrera per a mantindre molts virus lluny de nosaltres. Però quan destruïm la naturalesa, destruïm també la barrera que ens separa dels animals infectats...</p> <p>I podem entrar en contacte amb virus desconeguts.</p> <p>Quan una malaltia passa dels animals a l'ésser humà, es diu zoonosi.</p> <p>L'única manera d'evitar les zoonosis, és cuidar la naturalesa i protegir la seua diversitat.</p> <p>Convé mantindre els hàbitats naturals lliures de la influència humana.</p> <p>Perquè els virus es queden al seu lloc, i no ens afecten.</p> <p>És com aquest joc... si vols que la bola caiga en la casella del premi, com menys obstacles hi haja, millor...</p> <p>Però si el premi és un virus... segur que prefereixes que hi haja molts obstacles perquè mai et toque.</p> <p>Conservar la diversitat de la naturalesa és la millor protecció contra les malalties.</p>	<p>Y así, un virus que llevaba siglos sin salir de su entorno... se puede dispersar en pocas horas por todo el mundo.</p> <p>Y causar una pandemia.</p> <p>La naturaleza siempre ha hecho de barrera para mantener muchos virus lejos de nosotros.</p> <p>Pero cuando destruimos la naturaleza, destruimos también la barrera que nos separa de los animales infectados...</p> <p>Y podemos entrar en contacto con virus desconocidos.</p> <p>Cuando una enfermedad pasa de los animales al ser humano, se llama zoonosis.</p> <p>La única manera de evitar la zoonosis es cuidar la naturaleza y proteger su diversidad.</p> <p>Conviene mantener los hábitats naturales libres de la influencia humana.</p> <p>Para que los virus se queden en su sitio, y no nos afecten.</p> <p>Es como este juego... si quieres que la bola caiga en la casilla del premio, cuantos menos obstáculos haya, mejor...</p> <p>Pero si el premio es un virus... seguro que prefieres que haya muchos obstáculos para que nunca te toque.</p> <p>Conservar la diversidad de la naturaleza es la mejor protección contra las enfermedades.</p>
CAPÍTOL 12	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>CRISI CLIMÀTICA</p> <p>Crisi climàtica.</p> <p>Has estat malalta alguna vegada?</p>	<p>CRISIS CLIMÁTICA</p> <p>Crisis climática.</p> <p>¿Te has puesto enferma alguna vez?</p>

<p>Llavors deus saber el que se sent quan tens febra...</p> <p>La temperatura del cos puja...</p> <p>Pots tremolar de fred... com suar de calor.</p> <p>Et trobes feble, sense forces...</p> <p>Et fa mal tot el cos...</p> <p>Tusses, respires malament...</p> <p>O et fa mal la panxa...</p> <p>I és que estar malalt és molt desagradable...</p> <p>És un <i>rotllo</i> absolut.</p> <p>Quan ens posem malalts ens adonem que el més important, el més important de tot... és la salut.</p> <p>I si la nostra salut és important... Imagina't com és d'important la salut del nostre planeta.</p> <p>La Terra patix una malaltia que és més greu cada dia i que es diu... “crisi climàtica”.</p> <p>Els seus símptomes són evidents.</p> <p>El clima es fa extrem.</p> <p>Els huracans són cada vegada més violents.</p> <p>La sequera s'agreuja i causa incendis terribles.</p> <p>La pluja cau amb més intensitat.</p> <p>La calor fon els pols i augmenta el nivell del mar.</p> <p>I es trenca el cicle de les estacions.</p> <p>Augmenten les plagues en els cultius.</p> <p>I apareixen malalties que la naturalesa mantenia lluny de nosaltres.</p>	<p>Entonces sabrás lo que se siente cuando se tiene fiebre...</p> <p>La temperatura del cuerpo sube...</p> <p>Igual tiritas de frío... como sudas de calor.</p> <p>Te encuentras débil, sin fuerzas...</p> <p>Te duele todo el cuerpo...</p> <p>Toses, respiras mal...</p> <p>O te hace daño la barriga...</p> <p>Y es que estar enfermo es muy desagradable...</p> <p>Es un rollo absoluto.</p> <p>Al enfermarnos damos cuenta de que lo más importante, lo más importante de todo... es la salud.</p> <p>Y si nuestra salud es importante... Imagínate lo importante que es la salud de nuestro planeta.</p> <p>La Tierra padece una enfermedad que es más grave cada día y que se llama... “crisis climática”.</p> <p>Sus síntomas son evidentes.</p> <p>El clima se vuelve extremo.</p> <p>Los huracanes son cada vez más violentos.</p> <p>La sequía se agrava y causa incendios terribles.</p> <p>La lluvia cae con más intensidad.</p> <p>El calor derrite los polos y aumenta el nivel del mar.</p> <p>Y se rompe el ciclo de las estaciones.</p> <p>Aumentan las plagas en los cultivos.</p> <p>Y aparecen enfermedades que la naturaleza mantenía lejos de nosotros.</p>
--	---

<p>La "crisi climàtica" és l'assumpte més greu al qual s'enfronta la humanitat, perquè tots els problemes es derivaran d'ella o s'agreujaran per culpa seua.</p> <p>La pobresa... la fam... les malalties... l'extinció d'espècies... la desertificació...</p> <p>Però... Per què està malalta la Terra?</p> <p>Usem combustibles fòssils perquè funcionen els cotxes, les fàbriques, els vaixells, els avions...</p> <p>Això produeix grans quantitats d'un gas anomenat diòxid de carboni, que s'acumula en l'atmosfera... que atrapa la calor que arriba del Sol... i fa que el planeta es calfe com si fóra un hivernacle.</p> <p>Només els arbres i les plantes combaten la crisi climàtica.</p> <p>Absorbixen el diòxid de carboni de l'aire i el convertixen en fusta i oxigen.</p> <p>Durant milers d'anys s'ha mantingut l'equilibri.</p> <p>Però fa temps que produïm més diòxid de carboni que el que les plantes poden absorbir...</p> <p>A més, talem enormes extensions de boscos que netegen l'aire i cuiden el clima... i les explotem industrialment... només perquè uns pocs es beneficien a força d'arruïnar el futur de tots.</p> <p>L'excés de diòxid de carboni s'acumula en l'atmosfera... atrapa la calor del Sol... i la temperatura de la Terra puja perillosament.</p> <p>La resta... ja ho sabem.</p> <p>La Terra està malalta... i la seua malaltia es diu "crisi climàtica".</p> <p>El futur de la vida en el planeta està en perill i hem de reaccionar ja.</p> <p>Hem de reduir dràsticament l'emissió de gasos d'efecte d'hivernacle i aprendre a viure en harmonia amb la naturalesa.</p>	<p>La "crisi climàtica" es el asunto más grave al que se enfrenta la humanidad, porque todos los problemas se derivarán de ella o se agravarán por su culpa.</p> <p>La pobreza... el hambre... las enfermedades... la extinción de especies... la desertificación...</p> <p>Pero... ¿Por qué está enferma la Tierra?</p> <p>Usamos combustibles fósiles para que funcionen los coches, las fábricas, los barcos, los aviones...</p> <p>Eso produce grandes cantidades de un gas llamado dióxido de carbono, que se acumula en la atmósfera... que atrapa el calor que llega del Sol... y hace que el planeta se caliente como si fuera un invernadero.</p> <p>Solo los árboles y las plantas combaten la crisis climática.</p> <p>Absorben el dióxido de carbono del aire y lo convierten en madera y oxígeno.</p> <p>Durante miles de años se ha mantenido el equilibrio.</p> <p>Pero hace tiempo que producimos más dióxido de carbono que el que las plantas pueden absorber...</p> <p>Además, tamos enormes extensiones de bosques que limpian el aire y cuidan el clima... y las explotamos industrialmente... solo para que unos pocos se beneficien a base de arruinar el futuro de todos.</p> <p>El exceso de dióxido de carbono se acumula en la atmósfera... atrapa el calor del Sol... y la temperatura de la Tierra sube peligrosamente.</p> <p>El resto... ya lo sabemos.</p> <p>La Tierra está enferma... y su enfermedad se llama "crisi climàtica".</p> <p>El futuro de la vida en el planeta está en peligro y tenemos que reaccionar ya.</p>
---	--

<p>El nostre planeta està malalt...</p> <p>Per això cuidar la salut del planeta és cuidar el futur de tots.</p>	<p>Debemos reducir drásticamente la emisión de gases de efecto invernadero y aprender a vivir en armonía con la naturaleza.</p> <p>Nuestro planeta está enfermo...</p> <p>Por eso cuidar la salud del planeta es cuidar la salud de todos.</p>
CAPÍTOL 13	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ESPANYOL
<p>EXTINCIÓ</p> <p>Extinció.</p> <p>Preparada per a veure un truc de màgia?</p> <p>Hui farem desaparèixer el fem!</p> <p>I també desapareixerà... això que ja no necessitem...</p> <p>És divertit vore com els mags fan desaparèixer les coses... però...</p> <p>I si desapareixen també... els dinosaures?</p> <p>Marlene... els dinosaures no existixen. Van patir una extinció. Saps el que és això?</p> <p>Atén...</p> <p>Fa 100 milions d'anys la Terra estava dominada pels dinosaures, que ocupaven l'aire, la terra i la mar.</p> <p>Hi havia milers d'espècies diferents, adaptades a tots els ecosistemes.</p> <p>No obstant això... després de regnar en la naturalesa durant milions d'anys... van desaparèixer lentament... Es van extingir per sempre.</p> <p>Però... sabem que van existir gràcies a les seues restes fòssils.</p> <p>Fa milions d'anys, van desaparèixer els animals més grans i majestuosos que han poblat mai la Terra.</p>	<p>EXTINCIÓN</p> <p>Extinción.</p> <p>¿Preparada para ver un truco de magia?</p> <p>¡Hoy haremos desaparecer la basura!</p> <p>Y también desaparecerá... eso que ya no necesitamos...</p> <p>Es divertido ver cómo los magos hacen desaparecer las cosas... pero...</p> <p>¿Y si desaparecen también... los dinosaurios?</p> <p>Marlene... los dinosaurios no existen. Sufrieron una extinción ¿Sabes qué es eso?</p> <p>Atiende...</p> <p>Hace 100 millones de años la Tierra estaba dominada por los dinosaurios, que ocupaban el aire, la tierra y los mares.</p> <p>Había miles de especies distintas, adaptadas a todos los ecosistemas.</p> <p>Sin embargo... después de reinar en la naturaleza durante millones de años... desaparecieron lentamente... Se extinguieron para siempre.</p> <p>Pero... sabemos que existieron gracias a sus restos fósiles.</p> <p>Hace millones de años, desaparecieron los animales más grandes y majestuosos que ha poblado jamás la Tierra.</p>

<p>I ara estem patint una altra gran extinció. I el pitjor de tot és que aquesta vegada la causa som nosaltres... els humans.</p> <p>La Terra és la nostra casa, però no ens pertany a nosaltres. També és la casa de tots els altres éssers vius.</p> <p>És la llar dels animals que habiten els oceans... i els gels polars... les selves tropicals... la sabana africana... o la jungla espessa...</p> <p>Els animals han conviscut amb nosaltres des de sempre... ocupant un espai diferent al nostre.</p> <p>Però mentre els dinosaures van tardar milers d'anys a desaparèixer per causes naturals... els goril·les podrien desaparèixer en menys de cent anys...</p> <p>I també els rinoceronts... i les girafes... els orangutans... els óssos polars... les balenes...</p> <p>Et pots imaginar un món sense balenes?</p> <p>Entens ara el que és una extinció?</p> <p>Estem exterminant la fauna perquè envaïm l'espai on han viscut sempre els animals.</p> <p>Destruïm la naturalesa per a explotar-la industrialment...</p> <p>Contaminem el medi ambient natural i el fem tòxic...</p> <p>I capturem espècies amb mètodes destructius que arrasen els seus hàbitats, impedit que es reposen...</p> <p>Per això en els últims 40 anys han desaparegut més de la meitat dels animals del planeta.</p> <p>Per culpa de l'ésser humà.</p> <p>Hi ha més de cinc mil espècies animals amenaçades d'extinció.</p> <p>Podrem viure amb la sensació que hem sigut nosaltres els qui les hem exterminat?</p>	<p>Y ahora sufrimos otra gran extinción. Y lo peor de todo es que esta vez la causa somos nosotros... los humanos.</p> <p>La Tierra es nuestra casa, pero no nos pertenece a nosotros. También es la casa de todos los demás seres vivos.</p> <p>Es el hogar de los animales que habitan los océanos... y los hielos polares... las selvas tropicales... la sabana africana... o la espesa jungla...</p> <p>Los animales han convivido con nosotros desde siempre... ocupando un espacio distinto al nuestro.</p> <p>Pero mientras los dinosaurios tardaron miles de años en desaparecer por causas naturales... los gorilas podrían desaparecer en menos de cien años...</p> <p>Y también los rinocerontes... y las jirafas, los orangutanes... los osos polares... las ballenas...</p> <p>¿Te puedes imaginar un mundo sin ballenas?</p> <p>¿Entiendes ahora lo que es una extinción?</p> <p>Estamos acabando con la fauna porque invadimos el espacio donde han vivido siempre los animales.</p> <p>Destruimos la naturaleza para explotarla industrialmente...</p> <p>Contaminamos el medio ambiente natural y lo volvemos tóxico...</p> <p>Y capturamos especies con métodos destructivos que arrasan sus hábitats, impidiendo que se repongan...</p> <p>Por eso en los últimos 40 años han desaparecido más de la mitad de los animales del planeta.</p> <p>Por culpa del ser humano.</p> <p>Hay más de cinco mil especies animales amenazadas de extinción.</p>
---	--

Si no volem que s'extingisquen, com els dinosaures... hem de cuidar tots els éssers vius del planeta i protegir els seus hàbitats naturals. La fauna salvatge és la nostra família. Protegeix-la!

¿Podremos vivir con la sensación de que hemos sido nosotros quienes hemos acabado con ellas?

Si no queremos que se extingan como los dinosaurios... debemos cuidar a todos los seres vivos del planeta y proteger sus hábitats naturales. La fauna salvaje es nuestra familia. ¡Protégela!

ANNEX II

DOBLATGE	
CAPÍTOL 1	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS
<p>L'EFECTE D'HIVERNACLE</p> <p>L'efecte d'hivernacle.</p> <p>La Terra... el nostre planeta.</p> <p>Un planeta solitari que acull totes les formes de vida conegudes...</p> <p>La vida en la Terra és possible gràcies a una fina capa d'aire que la protegeix i manté la seua temperatura constant... l'atmosfera.</p> <p>Però l'acció humana ha afectat l'atmosfera perillosament...</p> <p>I ha provocat l'efecte d'hivernacle i el calfament del planeta...</p> <p>No saps què és l'efecte d'hivernacle? Atén...</p> <p>Quan volem plantar hortalisses en un ambient fred construïm un hivernacle.</p> <p>Un hivernacle és una casa de vidre que manté dins la calor, encara que fora faça fred.</p> <p>Les parets transparents de l'hivernacle deixen passar els rajos del sol amb la seua llum i calor.</p> <p>I eixa calor que es queda dins ajuda a créixer les plantes.</p> <p>L'acció humana durant l'últim segle ha generat un efecte similar sobre tot el planeta.</p> <p>Les indústries i els vehicles que cremen combustible emeten a l'atmosfera un gas anomenat diòxid de carboni que forma una capa al voltant de la terra.</p> <p>Eixe gas impedeix que la radiació solar que arriba a la Terra isca una altra vegada a l'espai...</p>	<p>THE GREENHOUSE EFFECT</p> <p>The greenhouse effect.</p> <p>Earth... our planet.</p> <p>A lone planet that is home to all known life forms...</p> <p>Life on Earth is possible thanks to a thin layer of air that protects the planet and maintains its constant temperature... the atmosphere.</p> <p>But human action has dangerously affected the atmosphere...</p> <p>And it has caused global warming and the greenhouse effect...</p> <p>Don't you know what the greenhouse effect is? Listen...</p> <p>When we want to plant vegetables in a cold environment, we build a greenhouse.</p> <p>A greenhouse is a glass house that keeps heat inside, even if it is cold outside.</p> <p>The transparent walls of the greenhouse let the rays of the sun pass through with all their light and heat.</p> <p>And that heat stays inside, and helps plants to grow.</p> <p>Human action over the last century has produced a similar effect all over the planet.</p> <p>Industries and fuel-burning vehicles emit a gas called carbon dioxide into the atmosphere and it forms a layer around the earth.</p> <p>This gas prevents solar radiation that reaches the Earth from going back into space...</p> <p>And so, the temperature of the Earth rises.</p>

<p>I la temperatura de la terra augmenta. És el que anomenem “efecte d’hivernacle”.</p> <p>El calfament del planeta provoca canvis en el clima i en els ecosistemes.</p> <p>L’oratge es desbarata i els fenòmens atmosfèrics són cada vegada més extrems.</p> <p>Els pols de la Terra, congelats durant milions d’anys, s'estan fonent... i també la neu de les muntanyes.</p> <p>Tot eixe gel es convertirà en aigua i farà créixer el nivell del mar, igual que passa quan es fonen els glaçons d'un got.</p> <p>Això pot provocar greus inundacions i desastres naturals.</p> <p>Que els huracans siguen cada vegada més freqüents i més violents...</p> <p>I que molta gent ho puga perdre tot.</p> <p>Eixes són les conseqüències de l'efecte d’hivernacle...</p> <p>L'efecte produït pel diòxid de carboni, un gas molt contaminant i perillós.</p> <p>Allò que és bo per a plantar tomaques en el jardí de casa... pot ser un desastre a escala global.</p> <p>Per evitar el desastre hem de canviar el carbó i el petroli per energies netes i renovables.</p> <p>El sol i el vent no embruten i no s'acaben mai.</p> <p>I a més ajuden a impedir el perillós "efecte d’hivernacle".</p>	<p>This is what we call the “greenhouse effect”.</p> <p>Rising temperatures cause dramatic changes in the climate as well as ecosystems.</p> <p>The climate gets ruined and the weather becomes more and more extreme.</p> <p>The Earth's poles, which have been frozen for millions of years, are melting... and so is the snow on the mountains.</p> <p>All that ice melts into water and raises the level of the sea, in the same way that ice melting in a glass does.</p> <p>This can lead to severe flooding and natural disasters...</p> <p>And to more frequent and violent hurricanes...</p> <p>Leading many people to lose everything.</p> <p>Those are the consequences of the greenhouse effect...</p> <p>The effect produced by carbon dioxide, a very polluting and dangerous gas.</p> <p>What is useful for planting tomatoes in your home garden... can be disastrous on a global scale.</p> <p>To avoid this disaster, we must switch from coal and oil to clean and renewable energies.</p> <p>Energies from the sun and wind are clean and never-ending.</p> <p>And they also help prevent the dangerous "greenhouse effect".</p>
CAPÍTOL 2	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS
<p>L’AIGUA POTABLE</p> <p>L’aigua potable.</p>	<p>FRESH WATER</p> <p>Fresh water.</p>

<p>T'has parat a pensar en el miracle que és tindre una aixeta a ta casa... i que, en obrir-la, isca aigua potable?</p> <p>Has pensat d'on ve tota eixa aigua?</p> <p>La major part de la Terra està coberta d'aigua. Però quasi tota eixa aigua està en el mar, i com és salada... no es pot beure.</p> <p>Només la dels rius i llacs és bona per al consum humà...</p> <p>Per això, al llarg de la història, la gent sempre ha buscat viure prop dels rius...</p> <p>El Caire en l'antic Egipte... es va construir al costat del riu Nil...</p> <p>Al delta del Iangtsé, Xangai va impulsar la civilització xinesa...</p> <p>I a la riba del Ganges, es va fundar Benarés...</p> <p>I Roma, sobre el llit del riu Tíber.</p> <p>Quan naixen, allà a les muntanyes... l'aigua dels rius és pura i cristal·lina.</p> <p>Però després del seu llarg viatge, a punt d'arribar al mar... l'aigua ja no és el mateix...</p> <p>Alguna cosa li ha passat que l'ha convertida, pràcticament, en un verí.</p> <p>Però fa molts anys no passava això.</p> <p>Fa anys, l'aigua del riu baixava neta durant tot el trajecte.</p> <p>Es podia prendre el bany...</p> <p>Es podien regar els camps...</p> <p>I fins i tot, es podia beure.</p> <p>Però un bon dia, algú va ocupar el riu pel seu propi benefici...</p> <p>Va utilitzar l'aigua com a desguàs per als residus tòxics...</p> <p>I va convertir el riu en un lloc brut... i perillós.</p> <p>Tots estos residus tòxics que maten el medi ambient és el que anomenem... "contaminació".</p>	<p>Have you ever stopped to think about the miracle of having a tap in your house... and that when you turn it on, drinking water comes out?</p> <p>Have you ever wondered where all of that water comes from?</p> <p>Most of the Earth is covered with water. But nearly all of that water is in the sea, and since it is salty water... it cannot be drunk.</p> <p>Only fresh water, from rivers and lakes, is suitable for human consumption...</p> <p>That is why, throughout history, people have always sought to live near rivers...</p> <p>Cairo in ancient Egypt... was built along the Nile river...</p> <p>In the Yangtze Delta, Shanghai was the beginning of Chinese civilization...</p> <p>On the banks of the Ganges, Benares was founded...</p> <p>And Rome, by the Tiber river.</p> <p>Where water springs from, high in the mountains... the water of the rivers is pure and crystalline.</p> <p>But after a long journey, when it's about to reach the sea... water is no longer the same...</p> <p>Something has happened to the river that has practically turned the water into poison.</p> <p>This didn't happen many years ago.</p> <p>In the past, the river water flowed clean throughout its entire journey.</p> <p>You could swim in it...</p> <p>You could water the crops with it...</p> <p>And you could even drink from it.</p> <p>But one day, someone changed the course of the river in order to make a profit...</p> <p>And used it as a drain for toxic waste...</p> <p>Thus making the river dirty... and dangerous.</p>
---	--

<p>I tota esta contaminació és conseqüència de l'activitat humana.</p> <p>La veritat és que contaminar només beneficia uns pocs...</p> <p>Però ens perjudica a tots.</p> <p>Els científics ens advertixen que la contaminació és roïna per a la naturalesa i per a la salut... per això cal netejar l'aigua amb depuradores.</p> <p>Però a alguns els importa més els diners que la salut dels altres.</p> <p>Algunes persones només veuen el perill... quan el viuen en la seua pròpia pell.</p> <p>I només llavors, quan en patixen les conseqüències, s'adonen que evitar la contaminació és sempre més rendible.</p> <p>Perquè cuidar l'aigua i l'aire ens assegura un futur millor. Més natural, més net... i més saludable.</p> <p>L'aigua dolça és necessària per a la nostra vida.</p> <p>Per això, portar l'aigua dels rius a les nostres cases ha sigut un gran avanç de la civilització que ens ha facilitat molt la vida.</p> <p>Però l'aigua és un bé escàs que no hem de malgastar.</p> <p>Eh, tu! T'he dit que és un bé escàs! No la malgastes!</p>	<p>All of this toxic waste that kills the environment is what we call... "pollution".</p> <p>All of this pollution is a consequence of human activity.</p> <p>It seems that polluting benefits some people...</p> <p>But it hurts us all.</p> <p>Scientists warn us that pollution is bad for nature and for people's health ... that is why we must clean the water in treatment plants.</p> <p>But some people care more about money than about the health of other people.</p> <p>Their greed prevents them from seeing danger... until they experience it themselves.</p> <p>And only then, after suffering the consequences, do they realize how important it is to avoid contamination.</p> <p>Because taking care of water and air ensures a better future for us. And a more natural, cleaner... and healthier life for everyone.</p> <p>Fresh water is essential.</p> <p>For this reason, bringing river water into our homes was a great step forward for civilization, making our lives much easier.</p> <p>But fresh water is a rare commodity that we must not waste.</p> <p>Hey you! I told you that it is rare! Don't waste it!</p>
CAPÍTOL 3	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÈS
<p>EL RECICLATGE</p> <p>El reciclatge.</p> <p>Molts tenim la sort de viure en una casa... còmodament.</p>	<p>RECYCLING</p> <p>Recycling.</p> <p>Many of us are lucky enough to live in a comfortable house.</p>

<p>I esta vida còmoda... produïx molts residus, que tirem al fem...</p> <p>Generem molts residus amb coses que només hem usat... una vegada! Però hi ha una manera d'evitar que acaben embrutant-ho tot... i és... el reciclatge!</p> <p>Però... Què és el reciclatge?</p> <p>Vivim còmodes a les nostres cases. Veiem la tele... mengem el que ens abellix... i llancem al fem el que ja no ens servix.</p> <p><u>Però tot este fem... vidre, plàstics, paper, llandes... D'on ha eixit?</u></p> <p>Per a fer les botelles, cal extraure minerals de pedreres enormes.</p> <p>I per a fabricar plàstics...</p> <p>Cal extraure petroli de la terra...</p> <p>Cal transportar-lo distàncies enormes...</p> <p>Per a finalment transformar-lo en factories complexes.</p> <p>El paper es trau de la fusta dels arbres...</p> <p>I la seua fabricació comporta la tala de boscos sencers.</p> <p>Els metalls es fabriquen a partir de minerals que es troben en el fons de les mines.</p> <p>L'extracció és cara i perillosa...</p> <p>I la transformació, complicada i molt contaminant.</p> <p>A través de processos industrials, hem convertit matèries naturals en objectes artificials... que al final tirarem al fem.</p> <p>Les terres, el petroli, la fusta i els minerals amb què fabriquem eixos objectes artificials són el que anomenem "matèries primeres".</p> <p>I l'extracció d'eixes "matèries primeres" afecta greument la naturalesa...</p> <p>L'extracció de matèries primeres destrueix els ecosistemes i espanta els animals que els habiten...</p>	<p>And this comfortable life... produces a lot of rubbish that we throw away after just one use.</p> <p>But there's a way to prevent all this rubbish dirtying everything... and it's... recycling!</p> <p>But... What is recycling?</p> <p>We live comfortably at our homes. We watch TV... we eat whatever we want... and we throw away what we have no use for.</p> <p><u>But all of this rubbish... glass, plastics, paper, cans... where does it come from?</u></p> <p>To make bottles, we have to extract minerals from enormous quarries.</p> <p>And to make plastics...</p> <p>We have to extract oil from the Earth...</p> <p>And transport it vast distances ...</p> <p>So that we can finally process it in complicated factories.</p> <p>Paper comes from the wood in trees...</p> <p>And it's production means cutting down entire forests.</p> <p>Metals are made from minerals that are found in the bottom of mines. Their extraction is expensive and dangerous...</p> <p>And their transformation, complex and very polluting.</p> <p>Through industrial processes, we've converted natural materials into artificial objects... that we'll end up throwing away.</p> <p>The soil, oil, wood and minerals we use to make these artificial objects are what we call "raw materials".</p> <p>And the extraction of these "raw materials" seriously impacts on nature...</p> <p>It destroys ecosystems and scares away the animals inhabiting them...</p> <p>Destroying the environment and making it unlivable.</p>
--	--

<p>Destrossa l'entorn i el fa inhabitable.</p> <p>Tots eixos materials naturals, transformats per l'ésser humà... acabaran al fem.</p> <p>Consumim eixos productes sense pensar en el mal que fem al medi ambient...</p> <p>I si seguim així...</p> <p>Acabarem amb la natura... i substituïrem els paisatges verds... per muntanyes de fem.</p> <p>Per a evitar això, existix el reciclatge.</p> <p>Però... eh! Un moment!</p> <p>És que no penses reciclar?</p> <p><u>Reciclar servix per a reutilitzar els materials quan els objectes ja han complit la seua funció...</u></p> <p>Pràcticament tot el que consumim pot ser reciclat, per això cada residu té el seu contenidor. N'hi ha un per al vidre...</p> <p>Un altre per al paper i cartó...</p> <p>Un altre per a envasos de plàstic i llandes...</p> <p>I un altre per a la matèria orgànica.</p> <p>Amb el vidre que llancem... es poden fabricar botelles noves.</p> <p>Els envasos i les llandes es poden reutilitzar per a crear envasos nous... o altres objectes metàl·lics.</p> <p>Del paper usat podem fer més paper i cartó.</p> <p>I de les restes orgàniques... fem compost per a alimentar les plantes.</p> <p>Només el plàstic és impossible de reciclar. Per això, el millor és limitar el seu ús al màxim.</p> <p>N'hi ha contenidors especials per a depositar cada producte, només has de separar-los en el contenidor corresponent.</p>	<p>All of these natural raw materials, transformed by humankind... will end up in the rubbish.</p> <p>For years we've consumed these products without thinking about how they harm the environment...</p> <p>And if we keep up this pace...</p> <p>We'll soon wipe out every forest... and replace the green landscapes... with mountains of garbage.</p> <p>To prevent this, there's recycling.</p> <p>But... hey! Wait a minute!</p> <p>Aren't you going to recycle that?</p> <p><u>Recycling serves to reuse materials when the objects have done their job...</u></p> <p>Practically everything we consume can be recycled, that's why each type of waste has its own recycling bin. There's one for glass...</p> <p>Another one for paper and cardboard...</p> <p>Another one for plastics and cans...</p> <p>And one for organic matter.</p> <p>With the glass we throw away... we can make new bottles.</p> <p>We can reuse containers and cans to create new packages... or other metallic objects.</p> <p>From used paper we can make more paper and cardboard.</p> <p>And we use organic matter... to make compost to feed plants.</p> <p>Plastics is the only material that's impossible to recycle. That's why it's better to use it as little as possible.</p> <p>There are special bins to place each type of product, you only have to separate them into their respective bins.</p>
--	--

<p>Reciclar és senzill i una ajuda molt gran per al planeta.</p> <p>Ara ja sabem que quasi totes les deixalles que generem, es poden reutilitzar per a fer objectes nous.</p> <p>Pareix màgia, però no ho és... és reciclatge!</p>	<p>Recycling is easy and a great help to the planet.</p> <p>Now we know that nearly all of the waste that we produce can be reused to create new objects.</p> <p>It looks like magic but it's not... it's recycling!</p>
CAPÍTOL 4	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS
<p>L'EMPREMTA DE CARBONI</p> <p>L'empremta de carboni.</p> <p>Pareix que tens fam... veritat?</p> <p>T'abellix una poma?</p> <p>Aleshores només has de triar entre estes... o estes...</p> <p>Pareixen iguals, veritat que sí?</p> <p>Però no ho són. Hi ha alguna cosa que les diferencia... és la seua empremta de carboni.</p> <p>No saps de què parle? Para atenció...</p> <p>Les empremtes que van deixar els dinosaures fa milions d'anys eren semblants a estes...</p> <p>Com seran les empremtes que deixarem els humans?</p> <p>Segurament, seran més semblants a això.</p> <p>Les empremtes dels dinosaures són només unes petjades sobre la terra... les dels éssers humans s'estenen per tot arreu... perquè estan fetes de ciment, asfalt i, sobretot, de gasos i fum.</p> <p>La nostra major empremta sobre el planeta són els gasos contaminants que llancem a l'atmosfera, que són el resultat de cremar combustibles fòssils.</p>	<p>THE CARBON FOOTPRINT</p> <p>The carbon footprint.</p> <p>You're hungry, right?</p> <p>Would you like an apple?</p> <p>Well, you just have to choose between these... or these.</p> <p>They look the same, don't they?</p> <p>But they aren't. There's something that makes them different... and that is their carbon footprint.</p> <p>You don't know what a carbon footprint is? Listen closely...</p> <p>Dinosaurs lived on Earth millions of years ago, and they left footprints like these...</p> <p>What will human footprints be like?</p> <p>Surely, they will be more like this.</p> <p>Dinosaur footprints are just marks on the ground... those of human beings are spread all over... because they are made up of concrete, asphalt, fumes and smoke.</p> <p>Our biggest footprint on the planet is all the pollution that we introduce into the atmosphere, which is the result of burning fossil fuels.</p>

Estos **gasos contaminants** s'acumulen en l'atmosfera i estan formats principalment per diòxid de carboni.

Creen una barrera que impedis que la radiació solar **que arriba a la Terra** isca de nou reflectida cap a l'espai... i fan que la Terra es calfe perillosament.

Per això, la quantitat de gasos contaminants que alliberem a l'atmosfera amb la nostra activitat es coneix com a “empremta de carboni”.

Hilde té un hort de pomes...

Les recull i les duu ella mateixa a un mercat pròxim. **Quasi no produïx** fums contaminants... la seua empremta de carboni és xicoteta.

Però hi ha explotacions agrícoles... que estan molt mecanitzades... com esta...

Una sola màquina pot collir un terreny immens...

I per això, consumix molta energia.

Les màquines recol·lecten la fruita, la tracten en una fàbrica, la transporten a l'altra punta del món... l'emboliquen en plàstic i la porten al punt de venda.

L'empremta de carboni d'esta poma està formada pels contaminants produïts per cremar tot el combustible que s'ha necessitat per al seu cultiu, tractament i, **sobretot**, per al seu transport.

Les recol·lectores, els trens, els vaixells, els camions... han produït tot este diòxid de carboni... perquè Benito trobe la seua **fruita** en el supermercat.

Ah... i a més, Benito fa la compra en cotxe.

Si ajuntem tot el diòxid de carboni produït perquè estes pomes arriben a la nostra taula... el de la recol·lectora... els transports, la planta transformadora, més transports i el cotxe de Benito... resulta que el nostre berenar ha produït... tots estos fums i gasos contaminants.

This **pollution** accumulates in the atmosphere and is made up mainly of carbon dioxide.

It creates a layer that prevents **solar radiation** from being reflected back into space... and makes the temperature of the Earth rise dangerously.

That's why the amount of polluting gases that we release into the atmosphere with our activity is known as our “carbon footprint”.

Hilde has an apple orchard...

She collects the apples and takes them to a nearby market herself. **Hilde's activity hardly produces** any polluting fumes... her carbon footprint is small.

But some farms are highly mechanized, like this one...

A single machine can harvest a huge field...

And to do that, it consumes a lot of energy.

Big machines collect fruit, treat it in a factory, take it to the other side of the planet... wrap it up in plastic and put it on sale.

The carbon footprint of these apples is made up of the pollutants produced by the burning of all the fuel that has been needed for their cultivation, treatment **and** their transportation.

Harvesters, trains, boats, trucks... have produced all of this carbon dioxide so that Benito can find his **favourite fruit** in the supermarket.

Oh... and not only that, Benito goes shopping by car.

If we add up all of the carbon dioxide produced so that these apples can reach our table... from the harvester, transportation, processing plant, more transportation and Benito's vehicle... it turns out that our snack has produced all of these polluting fumes and gases.

<p>I tots estos gasos contaminants que produïm en la nostra vida diària són... la nostra empremta de carboni.</p> <p>En menys de cent anys la població del món s'ha multiplicat per quatre...</p> <p>Fem servir milions de vehicles contaminants... i la nostra empremta de carboni no ha fet més que créixer i créixer.</p> <p>Ha arribat a un nivell rècord, que no havia conegut la Terra en els últims 3 milions d'anys.</p> <p>I això calfa el clima... i amenaça amb extingir la vida en la Terra.</p> <p>Però encara podem fer alguna cosa per a evitar la nostra pròpia extinció.</p> <p>Vols saber què?</p> <p>Hem de reduir el transport privat, renunciar a l'ús excessiu de plàstics i triar productes que no hagen estat transportats per tot el món, i que no vinguen d'un cultiu massiu industrial.</p> <p>En poques paraules, hem d'intentar consumir productes de proximitat, que no generen una gran empremta de carboni.</p> <p>I ara, dis-me... Quines pomes preferixes?</p> <p>Encara no ho saps?</p> <p>Com ho veus així?</p> <p>Ja ho saps... Si tries productes amb una menor empremta de carboni, ajudes a combatre el calfament global.</p>	<p>And all of these polluting fumes and gases that we produce in our daily lives are... our carbon footprint.</p> <p>In less than a century, the world's population has multiplied by four...</p> <p>We use millions of polluting vehicles ... and our carbon footprint has only grown and grown.</p> <p>It has reached a record level on planet Earth, unknown for the last three million years. And that growing carbon footprint heats up the climate... and threatens to extinguish life on Earth.</p> <p>But there's still something we can do to prevent our own extinction.</p> <p>Do you want to know what it is?</p> <p>We should simply generate less carbon dioxide. Reduce private transport, use clean and renewable energy and choose products that don't need to be transported across the world; or from massive industrial farming.</p> <p>In short, we must try to consume local products that do not generate a large carbon footprint.</p> <p>And now tell me, which apples do you prefer?</p> <p>You still don't know?</p> <p>How about like this?</p> <p>Be smart. If you choose products with a lower carbon footprint, you help fight global warming.</p>
CAPÍTOL 5	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÈS
EL PLÀSTIC	PLASTIC

<p>El plàstic.</p> <p>Vaja... sembla que tot desapareix... excepte el plàstic... veritat?</p> <p>Voleu saber per què?</p> <p>Açò és una indústria petroquímica. Ací es transforma el petroli en plàstic.</p> <p>El plàstic és un material completament artificial. Això vol dir que no existix en la naturalesa, sinó que ha estat creat per l'home, en un laboratori, mitjançant processos químics complicats.</p> <p>Açò és la naturalesa... o una part d'ella.</p> <p>La naturalesa és una font inesgotable de materials, com la fusta dels arbres...</p> <p>Les fibres vegetals de les plantes...</p> <p>O l'aliment de fruites i verdures...</p> <p>Els materials naturals, encara que els transformem, sempre acaben tornant a la natura.</p> <p>El temps i les condicions ambientals s'encarreguen de descompondre'ls.</p> <p>Quan un material es descompon i torna a confondre's amb l'entorn natural, sense deixar cap rastre, sense embrutar i sense contaminar, diem que és "biodegradable".</p> <p>Però els plàstics es creen per processos industrials i no tornen mai a un estat natural.</p> <p>El plàstic té múltiples aplicacions que ens faciliten la vida diària... però també és molt contaminant si l'abandonem, sense més ni més, en qualsevol lloc.</p> <p>Una bossa de plàstic tardarà 150 anys a desaparèixer... un globus de plàstic uns 300 anys, i una botella de plàstic pot durar més de 400 anys...</p> <p>No obstant això, els objectes fets amb materials naturals... amb el pas del temps, es descompondran i tornaran a la naturalesa, sense contaminar-la.</p> <p>En qüestió de temps... desapareixeran, perquè servixen d'aliment per a molts éssers vius, especialitzats en reciclar-los per al medi natural.</p>	<p>Plastic.</p> <p>It seems that everything disappears... except plastic ... right?</p> <p>Do you want to know why?</p> <p>This is a petrochemical industry. In it, oil is transformed into plastic.</p> <p>Plastic is a completely artificial material. That means that it does not exist in nature, but has been created by man, in a laboratory, through complicated chemical processes.</p> <p>This is nature... or a piece of it.</p> <p>Nature is an extraordinary source of materials, such as wood from trees...</p> <p>Vegetable fibres from plants...</p> <p>Or food in the form of fruits and vegetables...</p> <p>Natural materials, even though we transform them, always end up going back to nature. Weather and environmental conditions are responsible for their decay over time.</p> <p>When a material decomposes and merges back into the natural environment, without leaving any trace, or any waste, we say that it is "biodegradable".</p> <p>But plastics are created by industrial processes and never return to a natural form.</p> <p>Plastic has multiple applications that make our daily lives easier... but it is also very polluting if we abandon it in nature.</p> <p>A plastic bag will take 150 years to disappear... a plastic balloon, about 300 years, and a plastic bottle, can last for more than 400 years...</p> <p>However, natural objects, or objects made with natural materials... will decompose much faster and return to nature, without contaminating it.</p> <p>Natural materials decompose, because they serve as food for many living beings, specialized in recycling them for nature.</p>
--	---

<p>Bé... no és tan ràpid, però açò és el que passa.</p> <p><u>Els materials naturals sempre tornen a la naturalesa... mentre que els artificials es convertixen... en deixalles.</u></p> <p>I eixes deixalles embruten els camps, les muntanyes, les platges... i són molt perilloses per al medi ambient.</p> <p>El plàstic tardarà centenars d'anys a descompondre's. I no torna a la naturalesa... sinó que es convertix en elements contaminants més xicotets, i més perillosos... que acaben assimilats pel terra, per les plantes... i pels animals.</p> <p>Quasi tots els éssers vius tenim ja plàstic al nostre interior. I això és molt roïn per a la nostra salut. Correm el risc de patir malalties i trastorns.</p> <p>Ja hem vist que el plàstic no desapareix. Després del seu ús es convertix en una deixalla, contaminant, bruta i perillosa. Llevat que...</p> <p>Llevat que el depositem als contenidors adequats, per al seu tractament i la seua reutilització.</p> <p>Recorda, sempre que hi haja una alternativa, és millor no utilitzar el plàstic. Però si l'utilitzes... recicla'!</p>	<p>Well... it's not that fast, but this is what happens.</p> <p><u>Natural materials decompose and are re-incorporated into nature... while the artificial materials that we throw away... will become toxic waste.</u></p> <p>And this toxic garbage pollutes the fields, mountains, beaches ... and is very dangerous for animals.</p> <p>Plastic will take hundreds of years to decompose. And it does not return to nature... but it becomes smaller and more dangerous over time... until it ends up polluting the soil... and plants... and even animals.</p> <p>Almost all living beings already have plastic inside them. And that is terrible for our health. We run the risk of getting sick because of it.</p> <p>Now we know that plastic does not disappear. After using it, it becomes wasteful, polluting, dirty and dangerous. Unless...</p> <p>Unless we deposit it in the appropriate containers, to be treated or reused.</p> <p>Remember, whenever there is another alternative, it is better not to use plastic. But if you do use it... recycle it.</p>
CAPÍTOL 6	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS
<p>LA CONTAMINACIÓ</p> <p>La contaminació.</p> <p>Fa goig quan tot està tan net, veritat?</p> <p>I quan tothom deposita el fem al seu lloc...</p> <p>Veritat que no ens agrada gens quan el que hauria d'estar net, està brut i ple de fem?</p>	<p>POLLUTION</p> <p>Pollution.</p> <p>It's nice when everything is so clean, isn't it?</p> <p>And when everyone places their garbage where it belongs...</p> <p>And isn't it disturbing when what should be clean, is dirty and full of garbage?</p>

<p>Això mateix està passant a tot el planeta, i es diu... contaminació!</p> <p>Embrutem l'aire amb els fums tòxics de les fàbriques, els cotxes, i altres transports...</p> <p>Embrutem l'aigua amb abocaments tòxics a rius i mars...</p> <p>I embrutem el sòl quan llancem deixalles sense tractar, reciclar ni reutilitzar...</p> <p>El desenvolupament industrial ha fet la nostra vida més còmoda, ens ha proporcionat un bon grapat de productes de consum... que no necessitem... però ha posat en perill la nostra salut i el que és pitjor... la salut del planeta.</p> <p>Fa alguns anys, tothom podia anar d'excursió a la muntanya i l'única cosa que trobava era naturalesa en estat pur. Aire net, aigua neta... vaques...</p> <p>Però ara, pareix que les nostres deixalles han arribat als llocs més recòndits. La nostra contaminació està per tot arreu, al fons dels mars....</p> <p>Dalt de les muntanyes... a l'aigua dels rius...</p> <p>Perquè durant anys hem llançat el nostre fem i la nostra brutícia a la naturalesa, sense preocupar-nos...</p> <p>Hem contaminat l'aire amb els fums de les fàbriques i els transports...</p> <p>Les indústries produïxen objectes de consum que fan la nostra vida més còmoda... mentre aboquen al medi ambient milions de tones de residus i contaminació generats pels processos de fabricació.</p> <p>El preu per la nostra comoditat i el nostre balafament, l'acaba pagant el medi ambient. Comprem productes que s'han produït a milers de quilòmetres... la producció i el transport dels quals contaminen l'aire i l'aigua...</p> <p>Per a després consumir-los de colp... i convertir-los en fem.</p> <p>Imagina't que tota eixa contaminació que genera el que consumixes... s'acumulara a ta casa. Hauries d'eixir fugint. Viure allí es faria impossible.</p>	<p>That very same thing is happening all over the planet, and it's called... pollution!</p> <p>We make the air dirty with toxic fumes from factories, cars, and other vehicles...</p> <p>We poison the water with toxic spills into rivers and the sea...</p> <p>And we contaminate the land when we dump garbage without treating, recycling or reusing it...</p> <p>Industrial development has made our lives more comfortable, it has provided us with lots of consumer goods, many of which we do not need... but it has endangered our health, and what is worse... the health of the planet.</p> <p>A few years ago, you could go hiking up in the mountains and the only thing you'd find was nature in its purest form. Clean air, clean water... cows...</p> <p>But now, it seems that our waste has gone too far. Our pollution reaches the most distant places, the bottom of the seas...</p> <p>The highest mountains... the river beds...</p> <p>Because for years we have thrown our waste and our dirt into nature, without worrying about it...</p> <p>We have polluted the air with fumes from factories and vehicles...</p> <p>Industries produce consumer objects that make our lives more comfortable... while releasing millions of tons of waste and pollution generated by manufacturing processes into the environment.</p> <p>The cost of our comfort and our waste is paid for by the environment.</p> <p>We buy products that have been produced thousands of miles away... whose production and transportation pollute the air and the water...</p> <p>Just to consume them in one go... and turn them into instant garbage.</p>
--	--

<p>Però això ja passa a les ciutats on vivim...</p> <p>En els oceans, que ens alimenten i produeixen l'aire que respirem...</p> <p>I en els rius, que ens donen de beure...</p> <p>Tots els éssers vius del planeta formem una gran família.</p> <p>La Terra és la nostra casa, l'única que tenim. És la nostra llar.</p> <p>I si és la nostra llar... Per què la tractem tan malament?</p> <p>Ja ho sabeu, no és prou amb netejar. L'important és... no embrutar.</p> <p>Si evitem la contaminació, mantindrem el planeta net i saludable.</p>	<p>Imagine that all the pollution generated by what you consume... accumulates in your house. You would have to run away. Living inside would be impossible.</p> <p>Well, that's already happening in our cities...</p> <p>In the seas, which feed us and produce the oxygen we breathe...</p> <p>And in the rivers, which give us fresh water...</p> <p>All living beings on the planet form a great family.</p> <p>Earth is our place, the only one we have. It is our home.</p> <p>And if it is our home... Why do we treat it so badly?</p> <p>You know, it is not enough to clean. The important thing is... not to dirty.</p> <p>If we avoid pollution, we will have a clean and healthier planet.</p>
CAPÍTOL 7	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÈS
<p>LES PLANTES</p> <p>Les plantes.</p> <p>Quin creus que és el grup d'éssers vius més important sobre la Terra?</p> <p>Som les persones?</p> <p>Són els nostres animals de companyia, que ens donen tant d'afecte?</p> <p>Els ocells... que poden volar? O els peixos, que omplim els oceans, que és l'ecosistema més gran del planeta?</p> <p>No... les espècies més importants sobre la Terra són... les plantes.</p> <p>On no hi ha plantes, pareix que no hi ha vida...</p> <p>Però si posem vegetació... la cosa canvia...</p> <p>Amb les plantes apareixen els animals.</p>	<p>PLANTS</p> <p>Plants.</p> <p>What do you think the most important group of living beings on Earth is?</p> <p>Is it us people?</p> <p>Is it our pets that give us so much love?</p> <p>Birds... that can fly?... Or is it the fish that fill the oceans, which is the largest ecosystem on the planet?</p> <p>No... the most important species on Earth is... plants.</p> <p>Wherever there are no plants, it seems that life does not exist...</p> <p>But if there is vegetation... the landscape changes dramatically...</p> <p>With plants, animals appear.</p>

<p>I amb ells, el cicle de la vida...</p> <p>Perquè les plantes són les que sostenen la vida sobre la Terra.</p> <p>I dir això... no és una exageració. Les plantes produeixen l'aire que respirem...</p> <p>En les fulles de les plantes, hi ha una substància que es diu clorofil·la, que és la que els dona el color verd...</p> <p>Quan la llum del sol incidix sobre les fulles, la clorofil·la descompon el diòxid de carboni de l'aire en carboni... que incorpora a les branques i troncs per al seu creixement... i en oxigen, que allibera una altra vegada a l'aire.</p> <p>Este procés es diu fotosíntesi i, gràcies a ell, l'aire conté oxigen perquè puguem respirar.</p> <p>El diòxid de carboni, per contra, és el gas contaminant que hi ha en els fums de les fàbriques i els cotxes. No es pot respirar. Però les plantes el capturen i el convertixen en oxigen.</p> <p>Les plantes són extraordinàriament generoses.</p> <p>Moltes medicines venen de les plantes.</p> <p>Els arbres grans ens donen fusta i cel·lulosa per a fer paper.</p> <p>Les plantes i arbustos ens donen fibres per a teixits...</p> <p>I tant d'aliment, que podem alimentar-nos només de plantes.</p> <p>Però a més... no oblidem que netegen l'aire que respirem....</p> <p>Hi ha milions de varietats diferents de plantes... grans, xicotetes, altes, baixes, frondoses, pelades... que es repartixen per tot el món segons les condicions ambientals...</p> <p>La selva amazònica conté tantes espècies que encara no les coneixem totes ni sabem quins beneficis ens podrien aportar...</p>	<p>And with them, the whole cycle of life...</p> <p>Because plants are what sustain life on Earth.</p> <p>And saying this... is not an exaggeration. Plants produce the air we breathe...</p> <p>In their leaves, they have a substance called chlorophyll, which gives them their green color...</p> <p>When sunlight falls on leaves, chlorophyll breaks down carbon dioxide in the air into carbon...which plants incorporate into their branches and trunks... and into oxygen, which is released back into the air.</p> <p>This process is called photosynthesis, and it is thanks to this that the air contains enough oxygen for us to breathe.</p> <p>Carbon dioxide, on the other hand, is the polluting gas in the fumes from factories and cars. It is unbreathable. But plants capture it and turn it into oxygen... which is the gas that all living things breathe.</p> <p>Plants are extraordinarily generous.</p> <p>Many medicines come from plants.</p> <p>Big trees give us wood and cellulose to make paper.</p> <p>Plants and shrubs give us fibres for fabrics...</p> <p>And so much food, that we could feed ourselves exclusively on plants.</p> <p>But also... let's not forget that they clean the air that we breathe...</p> <p>There are millions of different varieties of plants... big, small, tall, short, leafy, peeled... that are distributed around the world according to environmental conditions...</p>
--	--

<p>I no obstant això, arrasem grans superfícies de selva sense pensar en la seua riquesa enorme...</p> <p>Només per a substituir-la per monocultius industrials de soja...</p> <p>O per a la cria intensiva de bestiar per a la producció de carn.</p> <p>Després d'obtenir el seu benefici econòmic, estes activitats industrials deixen la terra empobrida i, sovint, desèrtica.</p> <p>Per a fer una sola hamburguesa, es destrüïxen 5 metres quadrats de selva... i cada dia es consumixen milions d'hamburgueses a tot el món. T'imagines quanta selva destruïda al dia és això?</p> <p>Alguns són capaços d'arrasar l'extraordinària diversitat del món vegetal, només per a obtenir més i més benefici econòmic.</p> <p>Quan al final, el que ens manté amb vida és l'aliment... i l'aire que respirem. Els diners no es poden menjar.</p> <p>Si exterminem les plantes... Qui ens proporcionarà el menjar?</p> <p>D'on traurem el paper... o la fusta?</p> <p>O les fibres vegetals amb les quals fem la roba?</p> <p>Quines medicines ens quedaran per descobrir?</p> <p>O el pitjor de tot... D'on traurem l'oxigen que necessitem per a respirar?</p> <p>I ara... Entens per què les plantes són els éssers més importants del planeta?</p>	<p>The Amazon rainforest is home to half of the planet's biodiversity... it contains so many species that we still don't know all of them nor the benefits that could be derived from them...</p> <p>And yet, we destroy large areas of it without thinking about its enormous wealth...</p> <p>Only to replace it with industrial soybean monocultures....</p> <p>Or use it for intensive livestock rearing for meat production.</p> <p>After making a profit, these industrial activities leave the land impoverished and often turn it into desert.</p> <p>To make a single hamburger, five square meters of jungle are destroyed... and every day, millions of hamburgers are consumed around the world. Can you imagine how much jungle destroyed per day that is?</p> <p>Some people are eager to devastate the enormous diversity of the plant world, just to make an ever bigger profit.</p> <p>When, in the end, what keeps us alive is food... and the air we breathe. Money cannot be eaten.</p> <p>If we destroy all the plants... Who will provide us with food?</p> <p>Where will we get paper... or wood?</p> <p>Or the vegetable fibres that we make our clothes with?</p> <p>What medicines will remain undiscovered?</p> <p>And what is worse... Where will we get the oxygen that we need to breathe?</p> <p>So now... Do you understand why plants are the most important beings on the planet?</p>
CAPÍTOL 8	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS

LA DESFORESTACIÓ

La desforestació.

Temps era temps, hi havia un bosc fosc i perillós on vivien criatures terribles...

Ui! Què és? Que no t'agrada el conte?

Ja ho entenc... a tu t'agraden els boscos... i no et pareixen foscos ni perillosos ni plens de criatures terribles... veritat?

Tens raó. Este conte no servix. Cal canviar el conte...

Açò és un bosc **molt antic**...

És la llar de moltes espècies animals i vegetals...

I ha crescut tant perquè cap ésser humà hi ha intervingut en milers d'anys... És el que anomenem un bosc primari.

Els boscos primaris estan per tot el planeta. Al nord, les masses boscoses de Sibèria... Escandinàvia... l'Amèrica del Nord... i en l'hemisferi sud... les selves tropicals d'Indonèsia, Àfrica Central i l'Amazones.

Les selves tropicals allotgen la meitat de les espècies animals i vegetals del planeta... i només en coneixem una part molt menuda.

Boscos i selves ens proporcionen matèries primeres, aliments i medicines...

Però tenen una funció encara més important...

Els arbres atrapen en la fusta gran part del diòxid de carboni que aboquem a l'atmosfera amb la nostra contaminació...

I a més, generen aire pur perquè respirem...

La nostra vida en la Terra seria impossible sense eixes grans masses forestals. I no obstant això... ens obstinem a destruir-les sense pensar en les conseqüències.

DEFORESTATION

Deforestation.

Once upon a time, there was a dark and dangerous forest, where horrible creatures lived...

Oops! What's going on? Don't you like the tale?

I see... You like the forests... **But** don't you think they are dark or dangerous or full of terrible creatures... do you?

You're right. This tale is not good. We have to change the story...

This is an **ancient** forest...

This is the home of many animal and plant species...

And it has grown so much because no human being has interfered in thousands of years... This is what we call a primary forest.

Primary forests are all over the planet. In the north, the forests of Siberia... Scandinavia... North America... and in the southern hemisphere... the tropical forests of Indonesia, Central Africa and the Amazon.

The tropical forests are home to most of the planet's animal and plant species... and we only know a small number of them.

Jungles and forests provide us with raw materials, food and medicine...

But they have a more important role...

The trees trap a large part of the carbon dioxide, which we expose to the atmosphere with our pollution...

They also generate pure air so that we can breathe...

Our life on Earth would be impossible without large forest areas. And yet... we are determined to destroy them without thinking about the consequences.

Imagina't que estàs tranquil·lament a ta casa, i de sobte arriben uns monstres, amb unes màquines terribles, i la destrossen per emportar-se-la. Quin mal *rotllo*, no?

Perquè això mateix és el que estem fent a milers d'espècies...

La destrucció massiva dels boscos i selves es diu "desforestació".

És una agressió al medi ambient que comporta conseqüències gravíssimes.

A qui li pot interessar destruir la naturalesa d'esta manera? I per què?

Així que és només per diners... ja comencem a vore qui és el roïn del conte...

Un arbre tarda molt a créixer.

Quan algú talla un arbre en cinc minuts, amb una serra mecànica, està posant fi a la vida d'un ésser viu que ha tardat dos-cents anys a créixer... i que encara era jove.

No coneixem el llenguatge dels arbres i no sabem comunicar-nos amb ells... però segur que també patixen quan els tallem.

A milers i milers de quilòmetres dels grans boscos, algú es fa molt ric amb la seua destrucció.

No pensa en **l'aire net**, ni en els animals, ni en els seus sentiments, ni en els dels arbres...

Només pensa a guanyar més i més i més i més diners.

Els boscos primaris són necessaris per al planeta perquè produïxen oxigen i eviten el canvi climàtic.

Quan destruïm un bosc primari, matem un ecosistema i tot el que aporta a les nostres vides...

Una medicina nova i necessària... podria trobar-se en una flor que no coneixem encara.

Però si destruïm la selva... mai la coneixerem.

Imagine that you are relaxing at home. Suddenly, monsters arrive with terrible machines, and destroy it to take it away. **It's a drag!** Isn't it?

That is what we are doing with thousands of species...

The massive destruction of the forests is called "deforestation".

Who could be interested in destroying nature in this way? And why?

So, it's only for money... Now we know who the bad guy is in this story...

A tree takes a long time to grow.

When someone cuts down a tree in five minutes, with a mechanical saw, they are ending the live of a living being that has taken two hundred years to grow... and that was still young.

We don't know the language of the trees and we don't know how to communicate with them... but we are sure that they also suffer when they are cut down.

Thousands and thousands of kilometers from the great forests, someone is getting very rich with their destruction.

He neither thinks about the **air**, nor about animals, nor their feelings, nor the forests'...

He only thinks about earning more and more money.

Primary forests are necessary for the planet to produce oxygen and stop climate change.

When we destroy a primary forest, we destroy an ecosystem that contributes to our lives...

A new important medicine... could be in a flower that we haven't found yet.

And if we destroy the jungle... we will never find it.

When we destroy forests... we are destroying our future.

<p>Destruint la selva i els boscos... destruïm el nostre futur. Ens agrada que els contes tinguen un final feliç, veritat? Llavors hem de protegir els boscos. Perquè mentre hi haja boscos, hi haurà vida...</p>	<p>We like stories that have a happy ending, don't we? Then we have to protect the forests. Because while there are forests, there is life...</p>
CAPÍTOL 9	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS
<p>COMBUSTIBLES FÒSSILS</p> <p>Combustibles fòssils. La calor és energia. L'ésser humà sempre ha buscat maneres de produir calor per a obtindre energia. Durant segles, la fusta va ser el combustible més usat... Però crema molt lentament. El carbó desprén més calor i va facilitar el sorgiment de la indústria... però encara no era suficient... Feia falta un combustible que generara moltíssima calor i molt ràpidament... I es va trobar... en els derivats del petroli... Són el que anomenem “combustibles fòssils”. Es diuen combustibles fòssils perquè es van originar fa milions d'anys... com els fòssils dels animals prehistòrics. Molt abans de l'aparició de l'ésser humà, la Terra estava habitada pels dinosaures.... I repleta de boscos immensos i frondosos. La naturalesa ho ocupava tot i seguia el seu cicle, de vida... i de mort. Les restes dels boscos i els dinosaures es van precipitar a terra, es van descompondre.... i després de milions d'anys, acabaren convertits en carbó i petroli. I ara fem servir eixe carbó i petroli com a combustible.</p>	<p>FOSSIL FUELS</p> <p>Fossil fuels. Heat is energy. Humans have always looked for ways to produce heat to create energy. For centuries, wood was the most widely used fuel... But it burns very slowly. Coal gives off more heat. It helped to promote the rise of industry... but it was not enough... What was needed was a fuel that was able to generate much more heat and very quickly... And it was finally found... in petroleum products... They are what we call “fossil fuels”. They are called fossil fuels because they originated millions of years ago... like fossil seashells. Long before the arrival of mankind, the Earth was inhabited by dinosaurs... And covered by immense and lush forests. Nature filled everything and followed a cycle of life... and death. The remains of the forests and the dinosaurs fell to the ground, decayed... and after millions of years, they ended up being turned into coal and oil. And now we use that coal and oil for fuel.</p>

<p>Però per a fabricar un litre de gasolina fan falta 23 tones de biomassa.</p> <p>És a dir... per a avançar 10 km, un cotxe necessita l'energia continguda en 23 tones de boscos antics i dinosaures.</p> <p>Perquè funcionen tots els cotxes, tots els dies... estem cremant l'energia que els boscos i la fauna van acumular durant milions d'anys.</p> <p>En cremar els combustibles fòssils, es genera un gas que es diu “diòxid de carboni”.</p> <p>És el gas que provoca l'efecte d'hivernacle i el calfament del planeta...</p> <p>L'augment de la temperatura provoca catàstrofes mediambientals que són cada vegada més extremes.</p> <p>Com els huracans...</p> <p>Els incendis massius...</p> <p>Les inundacions...</p> <p>O la fusió dels pols...</p> <p>El diòxid de carboni està present en l'atmosfera de manera natural. Però ha d'estar en equilibri.</p> <p>I eixe equilibri l'aconseguixen les plantes.</p> <p>Des de sempre, els éssers vius i els volcans han generat diòxid de carboni, però les plantes l'absorbien i l'incorporaven a la seua matèria.</p> <p>Però ara, en cremar combustibles fòssils, hem augmentat la quantitat de diòxid de carboni en l'aire i les plantes ja no el poden absorbir tot.</p> <p>El carboni que la naturalesa va atrapar durant milions d'anys... l'estem expulsant una altra vegada a l'aire en molt poc temps.</p> <p>I en haver trencat l'equilibri d'este gas en l'atmosfera, la Terra es calfa i es posa en risc la nostra vida.</p>	<p>It takes 23 tons of biomass to make a single litre of gasoline.</p> <p>That is... to move just 10 km, a car needs the energy contained in 23 tons of ancient forests and dinosaurs.</p> <p>Just to make cars run... we are burning the energy that forests and wildlife accumulated over millions of years.</p> <p>Burning fossil fuels produces a gas called “carbon dioxide”.</p> <p>It is the gas that causes the greenhouse effect and global warming...</p> <p>Rising temperatures cause environmental disasters that are becoming increasingly extreme.</p> <p>Like hurricanes...</p> <p>Massive fires...</p> <p>Floods...</p> <p>Or the melting of polar ice...</p> <p>Carbon dioxide is naturally present in the atmosphere. But it should be in balance.</p> <p>And that balance is achieved by plants.</p> <p>Living beings and volcanoes have always generated carbon dioxide. Plants reabsorbed it and incorporated it into their matter.</p> <p>But now, by burning fossil fuels, we have increased the amount of carbon dioxide in the air, and plants can no longer reabsorb it all.</p> <p>Nature trapped carbon for millions of years... and we are pumping it back into the air again, very quickly.</p> <p>Having broken the delicate balance of this gas in the atmosphere, the Earth is heating up and our lives are put at risk.</p>
---	---

<p>En anar amb cotxe, produïm diòxid de carboni... si comprem un producte fabricat a milers de km, generem diòxid de carboni... i també quan viatgem en vaixell o en avió...</p> <p>Hem construït el desenvolupament econòmic sobre indústries i transports que cremen combustibles fòssils...</p> <p>Però ja sabem que eixe tipus de desenvolupament provoca conseqüències terribles.</p> <p>Hi ha alguna cosa que podem fer per a evitar estes catàstrofes...</p> <p>Hem de plantar arbres, molts arbres, perquè atrapen el carboni.</p> <p>Hem d'abandonar els combustibles fòssils i desenvolupar energies netes.</p> <p>I hem de protegir totes les formes de vida que hi ha en la naturalesa.</p>	<p>Using our car, we produce carbon dioxide... if we buy products manufactured very far away, we generate carbon dioxide... and also when we travel by boat or plane...</p> <p>Our development is based on industries and transportation that burn fossil fuels...</p> <p>And we already know that this kind of development causes dire consequences.</p> <p>There is still something we can do to avoid these catastrophes...</p> <p>We must plant trees, many trees, to trap carbon.</p> <p>We must abandon fossil fuels and develop clean energies.</p> <p>And we must protect all forms of life in nature.</p>
---	--

CAPÍTOL 10

GUIÓ VALENCIÀ

GUIÓ ANGLÈS

LA CIÈNCIA

La ciència.

Algunes coses són veritats indiscutibles, com que sumar 2 més 2 és igual a 4.

Que si llances qualsevol cosa a l'aire, la gravetat la farà caure de nou a terra.

O que el nostre planeta és una gran esfera que sura en l'univers.

Els científics estudien el món i ens ajuden a comprendre'l.

Des d'allò més gran... fins a allò més **xicotet**.

Els han desenvolupat tecnologies perquè ens comuniquem a distància.

Per a pronosticar el clima que farà en el futur.

Per a produir energia.

I per a curar malalties.

SCIENCE

Science.

Some things are indisputable truths, like 2 plus 2 equals 4.

That if you throw anything in the air, gravity will make it fall again to the ground.

Or that our planet is a big sphere that floats in the universe.

Scientists study the world and help us understand it.

From the largest scale... to the **smallest, too**.

They have developed technologies so we can communicate cross great distances.

To predict future climates.

To produce energy.

And to cure illnesses.

<p>Els científics són gent sàvia... que promou el coneixement i lluita contra la ignorància.</p> <p>Els científics arpleguen dades, les estudien, les processen i en trauen conclusions que comproven una vegada i una altra.</p> <p>Així que són els primers a adonar-se dels problemes.. i els primers a proposar solucions.</p> <p>Fa molts anys que la ciència ens advertix contra el nostre model de desenvolupament.</p> <p>Extraiem més matèries primeres de les que la naturalesa pot generar.</p> <p>Aniquilem milers d'espècies animals i vegetals.</p> <p>I cremem combustibles que afavorixen el calfament global... posant en risc la nostra vida i la de tots els habitants del planeta.</p> <p>Però hi ha gent que guanya molts diners amb la destrucció de la naturalesa i no vol renunciar als seus beneficis desmesurats.</p> <p>Altres estem acostumats a un estil de vida que promou el consum, i que resulta insostenible per al planeta...</p> <p>I com vivim tan còmodes, no ens agrada que ens diguen que fem malament les coses.</p> <p>Però la ciència no està ací per a dir-nos el que volem sentir, sinó per a dir-nos la veritat.</p> <p>I ens diu que, a causa de l'acumulació de gasos d'efecte d'hivernacle, el planeta està més d'un grau per damunt de la seua temperatura normal.</p> <p>I que això ja està causant conseqüències terribles.</p> <p>La ciència ens diu que el principal causant del calfament global és el diòxid de carboni que expulsen els transports i la indústria.</p> <p>I que si la temperatura mitjana de la Terra puja 3 graus... ja no hi haurà camí de tornada.</p>	<p>Scientists are wise people who encourage knowledge and fight against ignorance.</p> <p>Scientists collect, study and process data and draw out conclusions that they check over and over again.</p> <p>So they are the first in noticing problems... and the firsts to suggest solutions.</p> <p>For many years, science has been warning against our industrial development model.</p> <p>We extract more raw materials than nature can generate.</p> <p>We are killing off thousands of animal and plant species.</p> <p>And the burning of fuels generates gases that contribute to global warming... which puts our lives and the lives of the planet's inhabitants at risk.</p> <p>There are people who make a lot of money from the destruction of nature and refuse to give up their excessive profits.</p> <p>Others are used to a lifestyle that encourages consumption, and is unsustainable for the planet...</p> <p>And because we live so comfortably, we don't like being told that we are doing things wrong.</p> <p>But science doesn't exist to tell us what we want to hear, but to tell us the truth.</p> <p>And it's telling us that, due to the build-up of greenhouse gases, the planet's temperature is one degree higher than its usual temperature.</p> <p>And this is already causing horrifying consequences.</p> <p>Science says that the carbon dioxide emitted by transports and factories is the main cause of global warming.</p> <p>And if Earth's average temperature increases 3 degrees... there will be no way back.</p> <p>Climate changes will be terrible and will threaten our survival as a species.</p>
---	--

<p>Els canvis en el clima seran terribles i posaran en perill la nostra supervivència com a espècie.</p> <p>I encara que alguns no vulguen sentir-ho... és la veritat i ja està passant.</p> <p>Els que no volen sentir als científics intenten que les seues veritats no se senten i paguen a propagandistes i xarradors perquè les tapen...</p> <p>Quan algú té molts diners... també té molt de poder de comunicació.</p> <p>Els xarradors intenten tapar la veritat científica amb les seues mentides.</p> <p>Poden eixir en qualsevol programa i fer-se tota la publicitat que vulguen.</p> <p>Però per molt que es repetisca o per molt fort que es diga...</p> <p>Una mentida sempre és una mentida.</p> <p>Per sort, hi ha gent intel·ligent disposada a sentir la veritat i prou valenta per a enfrontar-se a ella.</p> <p>Perquè la ciència ens avisa del perill, i ens proposa les solucions.</p> <p>Ens diu que, tan cert com que 2 i 2 són 4... és que si la temperatura de la Terra continua augmentant, posem en perill el nostre futur.</p> <p>I que la temperatura puja a causa dels gasos d'efecte d'hivernacle que provoca l'ús de combustibles fòssils.</p> <p>Però la ciència també ha desenvolupat fonts d'energia netes, que no contaminen. Per què no les usem massivament? A què esperem per a fer cas als científics?</p>	<p>And even though some may not want to hear it... it's the truth and it's already happening.</p> <p>Those who don't want to listen to scientists try to silence them by paying to propagandists and quacks to cover up the truth.</p> <p>When someone has a lot of money... they also have a lot of power over the media.</p> <p>Quacks try to cover up scientific truth with their lies.</p> <p>They can appear in any TV show and advertise themselves any way they want to.</p> <p>But no matter how much it's repeated or how loud it's said...</p> <p>A lie will always be a lie.</p> <p>Luckily, there're smart people willing to listen to the truth and brave enough to face it.</p> <p>Because science warns us of the danger and suggests solutions.</p> <p>It says that, as true as 2 and 2 equals 4... if the Earth's temperature continues increasing, we're endangering our future.</p> <p>And that the burning of fossil fuels causes greenhouse gases that rise the planet's temperature.</p> <p>But science has also developed clean energy sources that don't pollute. Why don't we use them more widely? And why don't we listen to scientists?</p>
CAPÍTOL 11	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÈS
<p>ZOONOSI</p> <p>Zoonosi.</p>	<p>ZOONOSIS</p> <p>Zoonosis.</p>

<p>Ens molesta que coste aconseguir el que volem.</p> <p>Preferim aconseguir-ho tot ràpidament i sense obstacles.</p> <p><u>Però... què passa si això que ens arriba tan fàcilment és roïn per a la salut?</u></p> <p>Algunes malalties són infeccioses, això vol dir, que passen d'unes persones a unes altres.</p> <p>Moltes d'aquestes malalties són causades per virus.</p> <p>Els virus són uns éssers molt, molt xicotets, que existeixen des de molt abans que les plantes i els animals.</p> <p>La seua única missió és replicar-se, i per a fer-ho necessiten entrar en les cèl·lules dels éssers vius. Això es diu "infecció".</p> <p>Si t'infecta un virus, pot interferir en el funcionament del teu organisme i posar-te malalt...</p> <p>Igual que un gra d'arena pot desbaratar el mecanisme d'un rellotge.</p> <p>Quan una infecció afecta a molta gent en un mateix territori es diu epidèmia.</p> <p>I quan pot afectar a totes les persones del planeta... es diu pandèmia.</p> <p>L'any 2020 hem patit una pandèmia causada per un virus al qual els científics han anomenat Covid-19.</p> <p>Quan algú està infectat per la Covid-19 pot llançar virus en respirar i esternudar.</p> <p>El virus pot entrar en el nostre cos a través de la boca, el nas, o els ulls... per això és important que ens protegim amb màscares... i que ens llavem les mans sovint per si ens toquem la cara.</p> <p>Però... D'on ve aquest virus? Per què ha aparegut de sobte?</p> <p>Possiblement la Covid-19 es trobava en algun animal salvatge. Un pangolí, una rata penada... o potser en tots dos.</p>	<p>We get upset when we can't get what we want easily.</p> <p>We want to achieve everything quickly and without any obstacles.</p> <p><u>But... what if it is bad for our health?</u></p> <p>Some diseases are infectious, that is, they pass from one person to another.</p> <p>Many of these diseases are caused by viruses.</p> <p>Viruses are very, very small beings that existed long before plants and animals.</p> <p>Their only mission is to replicate themselves, and to do so, they need to enter the cells of living beings. This is called "infection."</p> <p>If you are infected by a virus, it can interfere with the functioning of your body and make you sick...</p> <p>Just like a grain of sand can damage the machinery of a clock.</p> <p>When an infection affects many people in the same geographical area, it is called an epidemic.</p> <p>And when it can affect everyone on the planet... it's called a pandemic.</p> <p>In 2020 we suffered a pandemic caused by a virus that scientists called COVID19.</p> <p>When someone is infected with COVID19, they can expel the virus when they breathe or sneeze.</p> <p>It can enter our body through our mouth, nose, or eyes... that is why we must protect ourselves with face masks... and to wash our hands often in case we touch our face.</p> <p>But... Where did this virus come from? Why did it suddenly appear?</p> <p>COVID19 probably came from a wild animal. A pangolin, or a bat... or maybe both.</p> <p>Bats and pangolins are used to it... and it only makes them mildly ill.</p> <p>And since they live in the depths of the jungle, the virus stays away from humans, and their disease does not affect us.</p>
---	---

<p>Rates penades i pangolins estan acostumats a tindre'l... i només els causa una lleu malaltia.</p> <p>La selva manté el virus lluny de les persones i la seua malaltia no ens afecta.</p> <p>Però si destruïm la selva i entrem en contacte amb animals silvestres... és fàcil que el virus passe a alguna persona.</p> <p>I així, un virus que feia segles que no eixia del seu entorn... es pot dispersar en poques hores per tot el món.</p> <p>I causar una pandèmia.</p> <p>La naturalesa sempre ha fet de barrera per a mantindre molts virus lluny de nosaltres.</p> <p>Però quan destruïm la naturalesa, destruïm també la barrera que ens separa dels animals infectats...</p> <p>I podem entrar en contacte amb virus desconeguts.</p> <p>Quan una malaltia passa dels animals a l'ésser humà, es diu zoonosi.</p> <p>L'única manera d'evitar les zoonosis, és cuidar la naturalesa i protegir la seua diversitat.</p> <p>Convé mantindre els hàbitats naturals lliures de la influència humana.</p> <p>Perquè els virus es queden al seu lloc, i no ens afecten.</p> <p>És com aquest joc... si vols que la bola caiga en la casella del premi, com menys obstacles hi haja, millor...</p> <p>Però si el premi és un virus... segur que prefereixes que hi haja molts obstacles perquè mai et toque.</p> <p>Conservar la diversitat de la naturalesa és la millor protecció contra les malalties.</p>	<p>But if we destroy the jungle and come into contact with these wild animals... it is easy for the virus to be passed on to a person.</p> <p>So, a virus that has not left its natural environment for centuries... can be spread throughout the world in a few hours.</p> <p>And cause a pandemic.</p> <p>Nature has always served as a barrier, keeping viruses far away from us.</p> <p>But when we destroy nature, we also destroy the barrier that separates us from infected animals...</p> <p>And we can come into contact with unknown viruses.</p> <p>When a disease passes from animals to humans, it is called zoonosis.</p> <p>The only way to avoid zoonoses is to look after nature and protect its diversity.</p> <p>Natural habitats should be kept free of human influence.</p> <p>So that viruses remain where they are, and do not affect us.</p> <p>It's like this game... if you want the ball to land on the prize box, the fewer obstacles there are, the better...</p> <p>But if the prize is a virus... you will prefer for sure to have many obstacles on the way... in order to avoid the prize.</p> <p>Conservation of natural diversity is the best way to protect ourselves from new, unknown diseases.</p>
CAPÍTOL 12	
GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS

CRISI CLIMÀTICA

Crisi climàtica.

Has estat malalta alguna vegada?

Llavors deus saber el que se sent quan tens febra...

La temperatura del cos puja...

Pots tremolar de fred... com suar de calor.

Et trobes feble, sense forces...

Et fa mal tot el cos...

Tusses, respires malament...

O et fa mal la panxa...

I és que estar malalt és molt desagradable...

És un *rotllo* absolut.

Quan ens posem malalts ens adonem que el més important, el més important de tot... és la salut.

I si la nostra salut és important... Imagina't com és d'important la salut del nostre planeta.

La Terra patix una malaltia que és més greu cada dia i que es diu... "crisi climàtica".

Els seus símptomes són evidents.

El clima es fa extrem.

Els huracans són cada vegada més violents.

La sequera s'agreuja i causa incendis terribles.

La pluja cau amb més intensitat.

La calor fon els pols i augmenta el nivell del mar.

I es trenca el cicle de les estacions.

THE CLIMATE CRISIS

The climate crisis.

Have you ever been ill?

Then you will know what it feels like to have a fever...

Body temperature rises...

You either **shiver** with cold... or sweat from heat.

You feel weak, without energy...

Your whole body hurts...

You cough and **have trouble breathing**...

Your stomach aches...

Yes, being sick is very unpleasant...

It's a total drag.

When we get sick, we realize that the most important thing, above everything else... is health.

And if our health is important... you can imagine how important the health of our planet is.

Our planet, the Earth, suffers from a disease which is getting worse every day, and it is called... "the climate crisis".

Its symptoms are obvious.

The weather turns extreme.

Hurricanes get more and more violent.

Droughts worsen and cause terrible fires.

Rains fall harder.

Ice on the poles melt, increasing the sea level.

<p>Augmenten les plagues en els cultius.</p> <p>I apareixen malalties que la naturalesa mantenia lluny de nosaltres.</p> <p>La "crisi climàtica" és l'assumpte més greu al qual s'enfronta la humanitat, perquè tots els problemes es derivaran d'ella o s'agreuaran per culpa seua.</p> <p>La pobresa... la fam... les malalties... l'extinció d'espècies... la desertificació...</p> <p>Però... Per què està malalta la Terra?</p> <p>Usem combustibles fòssils perquè funcionen els cotxes, les fàbriques, els vaixells, els avions...</p> <p>Això produeix grans quantitats d'un gas anomenat diòxid de carboni, que s'acumula en l'atmosfera... que atrapa la calor que arriba del Sol... i fa que el planeta es calfe com si fóra un hivernacle.</p> <p>Només els arbres i les plantes combaten la crisi climàtica.</p> <p>Absorbixen el diòxid de carboni de l'aire i el convertixen en fusta i oxigen.</p> <p>Durant milers d'anys s'ha mantingut l'equilibri.</p> <p>Però fa temps que produïm més diòxid de carboni que el que les plantes poden absorbir...</p> <p>A més, talem enormes extensions de boscos que netegen l'aire i cuiden el clima... i les explotem industrialment... només perquè uns pocs es beneficien a força d'arruïnar el futur de tots.</p> <p>L'excés de diòxid de carboni s'acumula en l'atmosfera... atrapa la calor del Sol... i la temperatura de la Terra puja perillosament.</p> <p>La resta... ja ho sabem.</p> <p>La Terra està malalta... i la seua malaltia es diu "crisi climàtica".</p> <p>El futur de la vida en el planeta està en perill i hem de reaccionar ja.</p>	<p>And the cycle of seasons is interrupted.</p> <p>Causing the increase of plagues.</p> <p>And the rise of new diseases that nature used to keep away from us.</p> <p>The "climate crisis" is the most serious issue facing humanity, because all other problems will stem from it or will be aggravated by it.</p> <p>Poverty... hunger... diseases... extinction of species... desertification...</p> <p>But... Why is the Earth sick?</p> <p>We use fossil fuels to run cars, factories, ships, airplanes...</p> <p>This use produces large amounts of a gas called carbon dioxide, which accumulates in the atmosphere... and traps the heat that comes from the sun... making the planet heat up like a greenhouse.</p> <p>Only trees and plants are fighting against this climate crisis.</p> <p>They absorb carbon dioxide from the air and turn it into wood and oxygen.</p> <p>For thousands of years the balance has been maintained.</p> <p>But we have long produced more carbon dioxide than plants can absorb...</p> <p>In addition, we cut down huge tracts of forests that used to clean the air and take care of the climate... and we exploit them industrially... so that a few people can make a profit, while ruining the future for everybody.</p> <p>The excess of carbon dioxide accumulates in the atmosphere... and traps heat from the sun... and the temperature of the Earth rises dangerously.</p> <p>The rest we already know.</p> <p>Earth is ill... and its illness is called "climate crisis".</p> <p>The future of life on the planet is in danger and we have to react now.</p>
---	--

<p>Hem de reduir dràsticament l'emissió de gasos d'efecte d'hivernacle i aprendre a viure en harmonia amb la naturalesa.</p> <p>El nostre planeta està malalt...</p> <p>Per això cuidar la salut del planeta és cuidar el futur de tots.</p>	<p>We must drastically reduce the emission of greenhouse gases and learn to live in harmony with nature.</p> <p>Our planet is sick...</p> <p>Caring about the health of the planet means caring about our own future.</p>
---	--

CAPÍTOL 13

GUIÓ VALENCIÀ	GUIÓ ANGLÉS
<p>EXTINCIÓ</p> <p>Extinció.</p> <p>Preparada per a veure un truc de màgia?</p> <p>Hui farem desaparèixer el fem!</p> <p>I també desapareixerà... això que ja no necessitem...</p> <p>És divertit vore com els mags fan desaparèixer les coses... però...</p> <p>I si desapareixen també... els dinosaures?</p> <p>Marlene... els dinosaures no existixen. Van patir una extinció. Saps el que és això?</p> <p>Atén...</p> <p>Fa 100 milions d'anys la Terra estava dominada pels dinosaures, que ocupaven l'aire, la terra i la mar.</p> <p>Hí havia milers d'espècies diferents, adaptades a tots els ecosistemes.</p> <p>No obstant això... després de regnar en la naturalesa durant milions d'anys... van desaparèixer lentament... Es van extingir per sempre.</p> <p>Però... sabem que van existir gràcies a les seues restes fòssils.</p> <p>Fa milions d'anys, van desaparèixer els animals més grans i majestuosos que han poblat mai la Terra.</p>	<p>EXTINCTION</p> <p>Extinction.</p> <p>Ready to see some magic?</p> <p>Today we will make the garbage disappear!</p> <p>And we will also make vanish... everything that we don't need anymore...</p> <p>It's fun to see magicians make things disappear... but...</p> <p>What if the dinosaurs disappear?</p> <p>Marlene... dinosaurs don't exist. They suffered an extinction. Do you know what that is? Pay attention...</p> <p>100 million years ago, Earth was dominated by dinosaurs, who filled the air, land and seas.</p> <p>There were thousands of different species, adapted to all ecosystems.</p> <p>However... after reigning in nature for millions of years... they slowly disappeared... until they became extinct forever.</p> <p>We know that they existed thanks to their fossil remains.</p> <p>Millions of years ago, the largest and most magnificent animals ever to live on Earth were slowly wiped out.</p>

<p>I ara estem patint una altra gran extinció. I el pitjor de tot és que aquesta vegada la causa som nosaltres... els humans.</p> <p>La Terra és la nostra casa, però no ens pertany a nosaltres. També és la casa de tots els altres éssers vius.</p> <p>És la llar dels animals que habiten els oceans... i els gels polars... les selves tropicals... la sabana africana... o la jungla espessa...</p> <p>Els animals han conviscut amb nosaltres des de sempre... ocupant un espai diferent al nostre.</p> <p>Però mentre els dinosaures van tardar milers d'anys a desaparèixer per causes naturals... els goril·les podrien desaparèixer en menys de cent anys...</p> <p>I també els rinoceronts... i les girafes... els orangutans... els óssos polars... les balenes...</p> <p>Et pots imaginar un món sense balenes?</p> <p>Entens ara el que és una extinció?</p> <p>Estem exterminant la fauna perquè envaïm l'espai on han viscut sempre els animals.</p> <p>Destruïm la naturalesa per a explotar-la industrialment...</p> <p>Contaminem el medi ambient natural i el fem tòxic...</p> <p>I capturem espècies amb mètodes destructius que arrasen els seus hàbitats, impedit que es reposen...</p> <p>Per això en els últims 40 anys han desaparegut més de la meitat dels animals del planeta.</p> <p>Per culpa de l'ésser humà.</p> <p>Hi ha més de cinc mil espècies animals amenaçades d'extinció.</p> <p>Podrem viure amb la sensació que hem sigut nosaltres els qui les hem exterminat?</p>	<p>And now we are experiencing another great extinction. And worst of all, this time the cause is us ... humans.</p> <p>Earth is our home, but it does not belong to us. It is also the home for all the other living beings.</p> <p>It is home to the animals that inhabit the oceans... and the polar ice caps... the rainforests... the African savanna... or the deep jungle...</p> <p>Animals have lived beside us forever... and they have always had their own place.</p> <p>But while dinosaurs took thousands of years to disappear due to natural causes... gorillas could disappear in less than a hundred years...</p> <p>And also rhinos... and giraffes... orangutans... polar bears... whales...</p> <p>Can you imagine a world with no whales?</p> <p>Do you understand what an extinction is now?</p> <p>We are destroying fauna because we take over the places where animals have always lived.</p> <p>We destroy nature to exploit it industrially...</p> <p>We pollute the natural environment and make it toxic...</p> <p>And we capture species by destructive means, devastating their habitats and preventing them from repopulating...</p> <p>In the last 40 years, more than half of the Earth's animals have disappeared.</p> <p>Due to human actions.</p> <p>There are more than five thousand animal species threatened with extinction.</p> <p>Can we live with the feeling that we have been responsible for their extinction?</p>
--	---

Si no volem que **s'extingisquen**, com els dinosaures... hem de cuidar tots els éssers vius del planeta i protegir els seus hàbitats naturals. La fauna salvatge és la nostra família. Protegeix-la!

If we do not want **our wildlife** to become extinct, like the dinosaurs ... we must take care of all living beings on the planet and protect their natural habitats. Wildlife is our family. Let's take care of it!

ANNEX III

SUBTITULACIÓ	
CAPÍTOL 1	
GUIÓ VALENCIÀ	SUBTÍTOLS ESPANYOL
<p>L'efecte d'hivernacle</p> <p>La Terra... el nostre planeta.</p> <p>Un planeta solitari que acull totes les formes de vida conegudes...</p> <p>La vida en la Terra és possible gràcies a una fina capa d'aire que la protegeix i manté la seua temperatura constant... l'atmosfera.</p> <p>Però l'acció humana ha afectat l'atmosfera perillosament...</p> <p>I ha provocat l'efecte d'hivernacle i el calfament del planeta...</p> <p>No saps què és l'efecte d'hivernacle? Atén...</p> <p>Quan volem plantar hortalisses en un ambient fred construïm un hivernacle.</p> <p>Un hivernacle és una casa de vidre que manté dins la calor, encara que fora faça fred.</p> <p>Les parets transparents de l'hivernacle deixen passar els rajos del sol amb la seua llum i calor.</p> <p>I eixa calor que es queda dins ajuda a créixer les plantes.</p> <p>L'acció humana durant l'últim segle ha generat un efecte similar sobre tot el planeta.</p> <p>Les indústries i els vehicles que cremen combustible emeten a l'atmosfera un gas anomenat diòxid de carboni que forma una capa al voltant de la terra.</p> <p>Eixe gas impeditx que la radiació solar que arriba a la Terra isca una altra vegada a l'espai...</p> <p>I la temperatura de la terra augmenta.</p>	<p>1. El efecto invernadero</p> <p>2. La Tierra, nuestro planeta</p> <p>3. Un planeta solitario que acoge todas las formas de vida conocidas</p> <p>4. La vida en la Tierra es posible gracias a una fina capa de aire que la protege</p> <p>5. y mantiene su temperatura constante, la atmósfera</p> <p>6. Pero la acción humana ha afectado la atmósfera peligrosamente</p> <p>7. Y ha provocado el efecto invernadero y el calentamiento del planeta</p> <p>8. ¿No sabes qué es el efecto invernadero? Atiende...</p> <p>9. Cuando queremos plantar hortalizas en un ambiente frío construimos un invernadero</p> <p>10. Un invernadero es una casa de cristal que mantiene dentro el calor, aunque fuera haga frío</p> <p>11. Las paredes transparentes del invernadero dejan pasar</p> <p>12. los rayos del sol con su luz y calor</p> <p>13. Y ese calor que se queda dentro ayuda a crecer las plantas</p> <p>14. <u>La acción humana durante el último siglo ha generado un efecto similar sobre todo el planeta</u></p> <p>15. Las industrias y los vehículos que arden combustible emiten a la atmósfera</p>

És el que anomenem “efecte d’hivernacle”.

El calfament del planeta provoca canvis en el clima i en els ecosistemes.

L’oratge es desbarata i els fenòmens atmosfèrics són cada vegada més extrems.

Els pols de la Terra, congelats durant milions d’anys, s’estan fonent... i també la neu de les muntanyes.

Tot eixe gel es convertirà en aigua i farà créixer el nivell del mar, igual que passa quan es fonen els glaçons d’un got.

Això pot provocar greus inundacions i desastres naturals.

Que els huracans siguin cada vegada més freqüents i més violents...

I que molta gent ho pugui perdre tot.

Eixes són les conseqüències de l’efecte d’hivernacle...

L’efecte produït pel diòxid de carboni, un gas molt contaminant i perillós.

Allò que és bo per a plantar tomaques en el jardí de casa... pot ser un desastre a escala global.

Per evitar el desastre hem de canviar el carbó i el petroli per energies netes i renovables.

El sol i el vent no embruten i no s’acaben mai.

I a més ajuden a impedir el perillós "efecte d’hivernacle".

16. **un gas llamado dióxido de carbono, que forma una capa alrededor de la Tierra**
17. Ese gas impide que la radiación solar que llega a la Tierra salga otra vez al espacio
18. **y la temperatura de la tierra aumenta**
19. Es lo que llamamos efecto **invernadero**
20. El calentamiento del planeta provoca cambios en el clima y en los **ecosistemas**
21. El tiempo se estropea y los fenómenos atmosféricos son cada vez más **extremos**
22. Los polos de la Tierra, congelados durante millones de años, se están fundiendo
23. y también la nieve de las **montañas**
24. Todo ese hielo se convertirá en agua y hará crecer el nivel del mar,
25. **al igual que ocurre cuando se funden los cubitos de un vaso**
26. Esto puede provocar graves inundaciones y desastres **naturales**
27. Que los huracanes sean cada vez más frecuentes y más **violentos**
28. Y que mucha gente pueda perderlo **todo**
29. **Esas son las consecuencias del efecto invernadero**
30. El efecto producido por el dióxido de carbono, un gas muy contaminante y **peligroso**
31. Lo bueno para plantar tomates en el jardín de casa, puede ser un desastre a escala **global**
32. Para evitar el desastre, debemos cambiar el carbón y el petróleo por energías limpias y **renovables**
33. El sol y el viento no ensucian y nunca se **acaban**
34. **Y además ayudan a impedir el peligroso efecto invernadero**

CAPÍTOL 2

GUIÓ VALENCIÀ	SUBTÍTOLS ESPANYOL
<p>L'aigua potable.</p> <p>T'has parat a pensar en el miracle que és tindre una aixeta a ta casa... i que, en obrir-la, isca aigua potable?</p> <p>Has pensat d'on ve tota eixa aigua?</p> <p>La major part de la Terra està coberta d'aigua. Però quasi tota eixa aigua està en el mar, i com és salada... no es pot beure.</p> <p>Només la dels rius i llacs és bona per al consum humà...</p> <p>Per això, al llarg de la història, la gent sempre ha buscat viure prop dels rius...</p> <p>El Caire en l'antic Egipte... es va construir al costat del riu Nil...</p> <p>Al delta del Iangtsé, Xangai va impulsar la civilització xinesa...</p> <p>I a la riba del Ganges, es va fundar Benarés...</p> <p>I Roma, sobre el llit del riu Tíber.</p> <p>Quan naixen, allà a les muntanyes... l'aigua dels rius és pura i cristal·lina.</p> <p>Però després del seu llarg viatge, a punt d'arribar al mar... l'aigua ja no és el mateix...</p> <p>Alguna cosa li ha passat que l'ha convertida, pràcticament, en un verí.</p> <p>Però fa molts anys no passava això.</p> <p>Fa anys, l'aigua del riu baixava neta durant tot el trajecte.</p> <p>Es podia prendre el bany...</p> <p>Es podien regar els camps...</p> <p>I fins i tot, es podia beure.</p> <p>Però un bon dia, algú va ocupar el riu pel seu propi benefici...</p> <p>Va utilitzar l'aigua com a desguàs per als residus tòxics...</p> <p>I va convertir el riu en un lloc brut... i perillós.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. El agua potable 2. Te has parado a pensar en el milagro que es tener un grifo en tu casa 3. y que, al abrirlo, salga agua potable? 4. ¿Has pensado de dónde viene toda esa agua? 5. <u>La mayor parte de la Tierra está cubierta de agua. Pero casi toda esa agua está en el mar</u> 6. y como es salada, no se puede beber 7. Solo la de los ríos y lagos es buena para el consumo humano 8. Por eso, a lo largo de la historia, la gente siempre ha buscado vivir cerca de los ríos 9. El Cairo, en el antiguo Egipto, se construyó junto al río Nilo 10. En el delta del Yangtsé, Shangháí impulsó la civilización china 11. En la orilla del Ganges, se fundó Benarés 12. Y Roma, sobre el lecho del río Tíber 13. Cuando nacen, allí en las montañas, el agua de los ríos es pura y crystalina 14. Pero después de su largo viaje, a punto de llegar al mar, el agua ya no es lo mismo 15. Algo le ha pasado que la ha convertido, prácticamente, en un veneno 16. Pero hace muchos años no sucedía esto 17. Hace años, el agua del río bajaba limpia durante todo el trayecto 18. Se podía tomar el baño 19. Se podían regar los campos, 20. E incluso, se podía beber 21. Pero un buen día, alguien ocupó el río para su propio beneficio 22. utilizó el agua como desague para los residuos tóxicos

Tots estos residus tòxics que maten el medi ambient és el que anomenem... "contaminació".

I tota esta contaminació és conseqüència de l'activitat humana.

La veritat és que contaminar només beneficia uns pocs...

Però ens perjudica a tots.

Els científics ens advertixen que la contaminació és roïna per a la naturalesa i per a la salut... per això cal netejar l'aigua amb depuradores.

Però a alguns els importa més els diners que la salut dels altres.

Algunes persones només veuen el perill... quan el viuen en la seua pròpia pell.

I només llavors, quan en patixen les conseqüències, s'adonen que evitar la contaminació és sempre més rendible.

Perquè cuidar l'aigua i l'aire ens assegura un futur millor. Més natural, més net... i més saludable.

L'aigua dolça és necessària per a la nostra vida.

Per això, portar l'aigua dels rius a les nostres cases ha sigut un gran avanç de la civilització que ens ha facilitat molt la vida.

Però l'aigua és un bé escàs que no hem de malgastar.

Eh, tu! T'he dit que és un bé escàs! No la malgastes!

23. Y Convertió el rio en un lugar sucio y **peligroso**

24. Todos estos residuos tóxicos que matan el medio ambiente es lo que llamamos **contaminación**

25. Y toda esta contaminación es consecuencia de la actividad **humana**

26. La verdad es que contaminar sólo beneficia a unos pocos,

27. Pero nos perjudica a **todos**

28. Los científicos nos advierten que la contaminación es mala para la naturaleza y para la salud,

29. Por eso hay que limpiar el agua con **depuradoras**

30. Pero a algunos les importa más el dinero que la salud de los **demás**

31. **Algunas personas sólo ven el peligro cuando lo viven en su propia piel**

32. Y sólo entonces, cuando sufren las consecuencias,

33. se dan cuenta de que evitar la contaminación es siempre más **rentable**

34. Porque cuidar el agua y el aire nos asegura un futuro **mejor**

35. Más natural, más limpio y más **saludable**

36. El agua dulce es necesaria para nuestra **vida**

37. Por eso, llevar el agua de los ríos a nuestras casas

38. ha sido un gran avance de la civilización que nos ha facilitado mucho la **vida**

39. Pero el agua es un bien escaso que no debemos **desperdiciar**

40. ¡Eh, tú!;Te he dicho que es un bien escaso!;No la malgastes!

ANNEX IV

SUBTITULACIÓ	
CAPÍTOL 1	
GUIÓ VALENCIÀ	SUBTÍTOLS ANGLÉS
<p>L'efecte d'hivernacle</p> <p>La Terra... el nostre planeta.</p> <p>Un planeta solitari que acull totes les formes de vida conegudes...</p> <p>La vida en la Terra és possible gràcies a una fina capa d'aire que la protegeix i manté la seua temperatura constant... l'atmosfera.</p> <p>Però l'acció humana ha afectat l'atmosfera perillosament...</p> <p>I ha provocat l'efecte d'hivernacle i el calfament del planeta...</p> <p>No saps què és l'efecte d'hivernacle? Atén...</p> <p>Quan volem plantar hortalisses en un ambient fred construïm un hivernacle.</p> <p>Un hivernacle és una casa de vidre que manté dins la calor, encara que fora faça fred.</p> <p>Les parets transparents de l'hivernacle deixen passar els rajos del sol amb la seua llum i calor.</p> <p>I eixa calor que es queda dins ajuda a créixer les plantes.</p> <p>L'acció humana durant l'últim segle ha generat un efecte similar sobre tot el planeta.</p> <p>Les indústries i els vehicles que cremen combustible emeten a l'atmosfera un gas anomenat diòxid de carboni que forma una capa al voltant de la terra.</p> <p>Eixe gas impedeix que la radiació solar que arriba a la Terra isca una altra vegada a l'espai...</p> <p>I la temperatura de la terra augmenta.</p>	<p>1. The greenhouse effect</p> <p>2. The Earth, our planet</p> <p>3. A lonely planet that hosts all known forms of life</p> <p>4. <u>Life on Earth is possible thanks to a thin layer of air that protects it</u></p> <p>5. and maintains its constant temperature, the atmosphere</p> <p>6. But human action has affected the atmosphere dangerously</p> <p>7. And <u>it has caused the greenhouse effect and global warming of the planet</u></p> <p>8. Don't you know what the greenhouse effect is? Pay attention...</p> <p>9. <u>When we want to plant vegetables in a cold environment we build a greenhouse</u></p> <p>10. A greenhouse is a glass house that keeps heat inside, even if it is cold outside</p> <p>11. The transparent walls of the greenhouse let</p> <p>12. the sun's rays pass through with all its light and heat</p> <p>13. And that heat that stays inside helps plants grow</p> <p>14. <u>Human action during the last century has produced a similar effect on the entire planet</u></p>

<p>És el que anomenem “efecte d’hivernacle”.</p> <p>El calfament del planeta provoca canvis en el clima i en els ecosistemes.</p> <p>L’oratge es desbarata i els fenòmens atmosfèrics són cada vegada més extrems.</p> <p>Els pols de la Terra, congelats durant milions d’anys, s’estan fonent... i també la neu de les muntanyes.</p> <p>Tot eixe gel es convertirà en aigua i farà créixer el nivell del mar, igual que passa quan es fonen els glaçons d’un got.</p> <p>Això pot provocar greus inundacions i desastres naturals.</p> <p>Que els huracans siguin cada vegada més freqüents i més violents...</p> <p>I que molta gent ho pugui perdre tot.</p> <p>Eixes són les conseqüències de l’efecte d’hivernacle...</p> <p>L’efecte produït pel diòxid de carboni, un gas molt contaminant i perillós.</p> <p>Allò que és bo per a plantar tomaques en el jardí de casa... pot ser un desastre a escala global.</p> <p>Per evitar el desastre hem de canviar el carbó i el petroli per energies netes i renovables.</p> <p>El sol i el vent no embruten i no s’acaben mai.</p> <p>I a més ajuden a impedir el perillós "efecte d’hivernacle".</p>	<p>15. Industries and vehicles that burn fuel emit</p> <p>16. a gas called carbon dioxide into the atmosphere, which forms a layer around the Earth</p> <p>17. This gas prevents solar radiation that reaches the Earth from being reflected back into space</p> <p>18. and the Earth’s temperature increases</p> <p>19. This is what we call the greenhouse effect</p> <p>20. The warming of the planet it causes changes in the climate and in the ecosystems</p> <p>21. <u>The storm breaks loose and the atmospheric phenomena are increasingly extreme</u></p> <p>22. The poles of the Earth, frozen for millions of years, are melting</p> <p>23. and so is the snow on the mountains</p> <p>24. All that ice will turn into water and cause the sea level to rise,</p> <p>25. just like what happens when ice cubes melt in a glass</p> <p>26. This can cause severe flooding and natural disasters</p> <p>27. That hurricanes become more frequent and more violent</p> <p>28. And that many people may lose it all</p> <p>29. These are the consequences of the greenhouse effect</p> <p>30. The effect produced by carbon dioxide, a very polluting and dangerous gas</p> <p>31. <u>What is good for planting tomatoes in the home garden, can be a disaster on a global scale</u></p>
--	--

	<p>32. To avoid the disaster, we have to change coal and oil for clean and renewable energies</p> <p>33. The sun and wind do not pollute and never end</p> <p>34. And they also help to prevent the dangerous greenhouse effect</p>
CAPÍTOL 2	
GUIÓ VALENCIÀ	SUBTÍTOLS ANGLÉS
<p>L'aigua potable.</p> <p>T'has parat a pensar en el miracle que és tindre una aixeta a ta casa... i que, en obrir-la, isca aigua potable?</p> <p>Has pensat d'on ve tota eixa aigua?</p> <p>La major part de la Terra està coberta d'aigua. Però quasi tota eixa aigua està en el mar, i com és salada... no es pot beure.</p> <p>Només la dels rius i llacs és bona per al consum humà...</p> <p>Per això, al llarg de la història, la gent sempre ha buscat viure prop dels rius...</p> <p>El Caire en l'antic Egipte... es va construir al costat del riu Nil...</p> <p>Al delta del Iangtsé, Xangai va impulsar la civilització xinesa...</p> <p>I a la riba del Ganges, es va fundar Benarés...</p> <p>I Roma, sobre el llit del riu Tíber.</p> <p>Quan naixen, allà a les muntanyes... l'aigua dels rius és pura i cristal·lina.</p> <p>Però després del seu llarg viatge, a punt d'arribar al mar... l'aigua ja no és el mateix...</p> <p>Alguna cosa li ha passat que l'ha convertida, pràcticament, en un verí.</p> <p>Però fa molts anys no passava això.</p> <p>Fa anys, l'aigua del riu baixava neta durant tot el trajecte.</p> <p>Es podia prendre el bany...</p>	<p>1. Drinking water</p> <p>2. Have you ever stopped to think about the miracle of having a tap in your house</p> <p>3. and that, when you open it, drinking water flows out?</p> <p>4. Have you thought about where all of that water comes from?</p> <p>5. Most of the Earth is covered with water. But almost all that water is in the sea</p> <p>6. and as it is salty, it cannot be drunk</p> <p>7. Only that of rivers and lakes is good for human consumption</p> <p>8. <u>That is why, throughout history, people have always sought to live near rivers</u></p> <p>9. Cairo, in ancient Egypt, was built next to the Nile River</p> <p>10. In the Yangtze Delta, Shanghai boosted Chinese civilization</p> <p>11. On the banks of the Ganges, Benares was founded</p> <p>12. And Rome, on the bed of the Tiber River</p> <p>13. When they were born, there in the mountains, the water in the rivers is pure and crystal clear</p> <p>14. <u>But after her long journey, about to reach</u></p>

Es podien regar els camps...

I fins i tot, es podia beure.

Però un bon dia, algú va ocupar el riu pel seu propi benefici...

Va utilitzar l'aigua com a desguàs per als residus tòxics...

I va convertir el riu en un lloc brut... i perillós.

Tots estos residus tòxics que maten el medi ambient és el que anomenem... "contaminació".

I tota esta contaminació és conseqüència de l'activitat humana.

La veritat és que contaminar només beneficia uns pocs...

Però ens perjudica a tots.

Els científics ens advertixen que la contaminació és roïna per a la naturalesa i per a la salut... per això cal netejar l'aigua amb depuradores.

Però a alguns els importa més els diners que la salut dels altres.

Algunes persones només veuen el perill... quan el viuen en la seua pròpia pell.

I només llavors, quan en patixen les conseqüències, s'adonen que evitar la contaminació és sempre més rendible.

Perquè cuidar l'aigua i l'aire ens assegura un futur millor. Més natural, més net... i més saludable.

L'aigua dolça és necessària per a la nostra vida.

Per això, portar l'aigua dels rius a les nostres cases ha sigut un gran avanç de la civilització que ens ha facilitat molt la vida.

Però l'aigua és un bé escàs que no hem de malgastar.

Eh, tu! T'he dit que és un bé escàs! No la malgastes!

the sea, water is no longer the **same**

15. Something has happened to her that has turned her, practically, in a **poison**

16. But many years ago this didn't **happen**

17. Years ago, the water from the river flowed clean all the **way**

18. You could take a bath, **You** could

19. water the fields,

20. And even, you could **drink**

21. But one fine day, someone **he**

occupied the river for his own **benefit**

22. **he** used the water as a drain for toxic **waste**

23. And turned the river into a dirty and dangerous **place**

24. All this toxic waste that kills the environment is what we call **pollution**

25. And all this pollution is consequence of human **activity**

26. The truth is that polluting only benefits a few,

27. But it harms us **all**

28. Scientists warn us that pollution is bad for nature and for health,

29. Therefore, it is necessary to clean the water with water treatment **plants**

30. But some care more about money than the health of others.

31. **Some people only see the danger when they experience it in their own skin.**

32. And only then, when they suffer the consequences,
33. do they realize that avoiding
pollution is always more profitable.
34. Because taking care of water
and air assures us a better **future**
35. More natural, cleaner and **healthier**
36. Fresh water is necessary for our **lives** That is why
37. bringing water from rivers to our homes
38. has been a great advance in the civilization
that has made our lives much **easier**
39. But water is a scarce commodity that we must not **waste**
40. Hey you! I told you that it's a rare commodity! Don't waste it!